สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เอกสารประกอบการพิจารณา

การให้ความเห็นชอบเอกสารสำคัญที่เกี่ยวกับความร่วมมือในกรอบอาเซียนและการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน

๑. ร่างปฏิญญาว่าด้วยแผนงานสำหรับประชาคมอาเซียน ปี ค.ศ. ๒๐๐๙-๒๐๑๕
๒. ร่างแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน
๓. ร่างแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน
๔. ร่างแผนงานข้อริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน ฉบับที่สอง ค.ศ.๒๐๐๙-๒๐๑๕
๕. ร่างปฏิญญาร่วมว่าด้วยการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษในอาเซียน

อ.พ. ๑ /๒๕๕๒ การประชุมร่วมกันของรัฐสภา สมัยสามัญทั่วไป

จัดทำโดย กลุ่มงานบริการวิชาการ สำนักวิชาการ
โทร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๐-๒

เรียกดูเอกสารได้ที่
www.parliament.go.th/library
LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

การให้ความเห็นชอบเอกสารสำคัญที่เกี่ยวกับความร่วมมือในกรอบอาเซียนและการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน

๑. ร่างปฏิญญาว่าด้วยแผนงานสำหรับประชาคมอาเซียน ปี ค.ศ. ๒๐๐๙-๒๐๑๕

๒. ร่างแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน

๓. ร่างแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

๔. ร่างแผนงานข้อริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน ฉบับที่สอง ค.ศ.๒๐๐๙-๒๐๑๕

๕. ร่างปฏิญญาร่วมว่าด้วยการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษในอาเซียน

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

คำนำ

เอกสารประกอบการพิจารณา (อ.พ.) นี้ จัดทำขึ้นสำหรับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และสมาชิกวุฒิสภา เพื่อใช้ประโยชน์ในการพิจารณาการให้ความเห็นชอบเอกสารสำคัญที่เกี่ยวกับความร่วมมือในกรอบอาเซียนและการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน ดังนี้

๑. ร่างปฏิญญาว่าด้วยแผนงานสำหรับประชาคมอาเซียนปี ค.ศ.๒๐๐๙-๒๐๑๕

๒. ร่างแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน

๓. ร่างแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

๔. ร่างแผนงานข้อริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน ฉบับที่สอง ค.ศ.๒๐๐๙-๒๐๑๕

๕. ร่างปฏิญญาร่วมว่าด้วยการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษในอาเซียน

ที่เข้าสู่การประชุมร่วมกันของรัฐสภา โดยเป็นการรวบรวมข้อมูล สถิติ ข้อเท็จจริง บทความ ข่าวจากสื่อต่าง ๆ และสรุปผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น หากมีข้อผิดพลาดประการใดขออภัย ไว้ ณ ที่นี้ด้วย

อนึ่ง เอกสารประกอบการพิจารณานี้ กลุ่มงานบริการวิชาการ ๑, ๒, ๓ สำนักวิชาการเป็นผู้จัดทำ และเผยแพร่ทาง www.parliament.go.th/library หากผู้ใดนำข้อความหรือส่วนหนึ่งส่วนใดในเอกสารนี้ไปลงพิมพ์เผยแพร่ต่อในเอกสารอื่น ได้โปรดอ้างอิงที่มากำกับไว้ด้วย

ต้องการรายละเอียดเพิ่มเติม ติดต่อได้ที่กลุ่มงานบริการวิชาการ สำนักวิชาการ หมายเลขโทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๐ – ๗๒ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๕๘ - ๕๖

กลุ่มงานบริการวิชาการ

สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

เอกสารประกอบการพิจารณา

สารบัญ

		หน้า
1.	สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	1
2.	การดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนของไทย	31
3.	สรุปสาระสำคัญของกฎบัตรอาเซียน	35
4.	ความร่วมมือในกรอบอาเซียน	42
5.	ร่างแผนงานสำหรับการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน	45
6.	ประชาคมการเมืองและความมั่นคงของอาเซียนกับการสร้างเสถียรภาพของภูมิภาค	50
7.	อาเซียนและความร่วมมือทางเศรษฐกิจ	51
8.	ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) : ผลดี ผลเสียต่อเศรษฐกิจไทย	75
9.	อุปสรรคการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน	83
10.	ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบกับอาเซียน	86
11.	ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	90
12.	ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนกับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน	93
13.	ความร่วมมืออาเซียนด้านสตรี	95
14.	ความร่วมมือของอาเซียนในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์	99

ผู้รับผิดชอบ

นางวิจิตรา วัชราภรณ์ ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

นางสาวตวงรัตน์ เลาหัตถพงษ์ภูริ ผู้อำนวยการกลุ่มงานบริการวิชาการ 1

นางสาวเขาวนิจ สุนนานนท์ ผู้อำนวยการกลุ่มงานบริการวิชาการ 2

นางอารยะหญิง จอมพลาพล ผู้อำนวยการกลุ่มงานบริการวิชาการ 3

LIRT

Legislative Institutional Repository of Thailand

ผู้จัดทำและรับผิดชอบ

นางมาลินี คงรื่น	วิทยากร 8 ว.
นายสุเทพ เอี่ยมคง	วิทยากร 8 ว.
นางพุทธชาติ ทองเอม	วิทยากร 8 ว.
นายภูมิพิชญ์ ขาสิทธิ์	วิทยากร 8 ว.
นายยุทธพงษ์ ปิ่นอนงค์	นิติกร 6
นายยอดชาย วิถีพานิช	วิทยากร 6
นางชนิดา จรรโลงศิริชัย	วิทยากร 5
นางอรณิช รุ่งธิปานนท์	วิทยากร 5
นางสาวศรันยา สีมา	นิติกร 5
นายณัฐพงศ์ พันธุ์ไชย	วิทยากร 4
นางมัลลิกา สมบัติศิริ	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล 6
นางสาวอุรัยฐ์ ธรรมเพชร	เจ้าพนักงานธุรการ 6
นางสาวนภาพร ญาณศิริ	เจ้าหน้าที่ธุรการ 6
นางสาวดาวรัตน์ สมจิตร	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล 5
นายสุเทพ น้อยนารถ	เจ้าหน้าที่ธุรการ 5
นางสาวเมษณีญา สวนทรัพย์	เจ้าหน้าที่ธุรการ 4
นางสาวอัชฌา ไตรมาลัย	เจ้าหน้าที่บันทึกข้อมูล 1

20 มกราคม 2552

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้*

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือ อาเซียน ได้รับการจัดตั้งขึ้นในวันที่ 8 สิงหาคม 2510 ณ วังสราญรมย์ ในกระทรวงการต่างประเทศ กรุงเทพมหานคร โดยมีประเทศสมาชิกเริ่มแรก 5 ประเทศ คือ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ต่อมา บรูไน ดารุสซาลามได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกในวันที่ 8 มกราคม 2527 เวียดนามได้เข้าร่วมเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2538 ลาวและพม่าเข้าร่วมเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2540 และกัมพูชาเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2542

ภูมิภาคอาเซียนนั้น ประกอบด้วยประชากรประมาณ 567 ล้านคน มีพื้นที่โดยรวม 4.5 ล้านตารางกิโลเมตร ผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติประมาณ 1,100 พันล้านดอลลาร์ และรายได้โดยรวมจากการค้าประมาณ 1,400 พันล้านดอลลาร์ (สถิติในปี 2550)

วัตถุประสงค์ :

ปฏิญญาอาเซียน (The ASEAN Declaration) ได้ระบุว่า เป้าหมายและจุดประสงค์ของอาเซียน คือ 1) เร่งรัดการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความก้าวหน้าทางสังคมและการพัฒนาวัฒนธรรม ในภูมิภาค และ 2) ส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค โดยการเคารพหลักความยุติธรรมและ หลักนิติธรรมในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาค ตลอดจนยึดมั่นในหลักการแห่ง กฎบัตรสหประชาชาติ

ในโอกาสครบรอบ 30 ปีของการก่อตั้งอาเซียน ในปี 2540 (ค.ศ.1997) ผู้นำของประเทศสมาชิกอาเซียนได้รับรอง "วิสัยทัศน์อาเซียน 2020" (ASEAN Vision 2020) โดยเห็นพ้องกันในวิสัยทัศน์ร่วมของอาเซียนที่จะเป็นวงสมานฉันท์ในภูมิภาคตะวันออกเฉียงใต้ ต้องการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอก การใช้ชีวิตในสภาพที่มีสันติภาพ เสถียรภาพ และความเจริญรุ่งเรือง ผูกมัดกันเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนา ที่มีพลวัตและในประชาคมที่มีความเอื้ออาทรระหว่างกัน

ปี 2546 ผู้นำอาเซียนได้เห็นพ้องกันที่จะจัดตั้งประชาคมอาเซียนที่ประกอบด้วย 3 เสาหลัก อันได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community–ASC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community-AEC) และประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community-ASCC) ภายในปี 2563 ต่อมา ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 12 ที่เมืองเซบู ฟิลิปปินส์ ผู้นำประเทศอาเซียนตกลงที่จะเร่งรัดกระบวนการสร้างประชาคมอาเซียนให้แล้วเสร็จภายในปี 2558

---

*ที่มา : 1. http://www.14thaseansummit.org/thai/about_asean_01-7.php ;
วันที่ 11 พฤศจิกายน 2551 เวลา 10.30 นาฬิกา
2. กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ. วันที่ 30 กันยายน 2551

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

หลักการพื้นฐานของความร่วมมือ :

ประเทศสมาชิกอาเซียนได้ยอมรับในการปฏิบัติตามหลักการพื้นฐานในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน อันปรากฏอยู่ในสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia หรือ TAC) ซึ่งประกอบด้วย

- การเคารพซึ่งกันและกันในเอกราช อธิปไตย ความเท่าเทียม บูรณาการแห่งดินแดนและเอกลักษณ์ประจำชาติของทุกชาติ
- สิทธิของทุกรัฐในการดำรงอยู่โดยปราศจากจากการแทรกแซง การโค่นล้มอธิปไตยหรือการบีบบังคับจากภายนอก
- หลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน
- ระงับความแตกต่างหรือข้อพิพาทโดยสันติวิธี
- การไม่ใช้การขู่บังคับ หรือการใช้กำลัง และ
- ความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพระหว่างประเทศสมาชิก

โครงสร้างองค์การของอาเซียน :

องค์กรสูงสุดของอาเซียนคือ ที่ประชุมสุดยอดอาเซียนหรือที่ประชุมของประมุขหรือหัวหน้ารัฐบาลของประเทศสมาชิกอาเซียน (ASEAN Summit) โดยจะมีที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศ (ASEAN Ministerial Meeting) และที่ประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Ministers' Meeting) เป็นองค์กรระดับรอง และอาจมีที่ประชุมระดับรัฐมนตรีด้านอื่นๆ ด้วย การประชุมระดับผู้นำและรัฐมนตรีถือเป็นองค์กรระดับนโยบายชั้นสูง รองลงมาจะเป็นที่ประชุมระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส หรือระดับปลัดกระทรวง (Senior Officials' Meeting -SOM) ทำหน้าที่กำหนดนโยบาย และเร่งรัดการดำเนินการตามนโยบายของที่ประชุมระดับผู้นำและระดับรัฐมนตรี ส่วนที่ประชุมคณะกรรมการประจำอาเซียน (ASEAN Standing Committee -ASC) ซึ่งประกอบด้วยอธิบดีกรมอาเซียนของประเทศสมาชิก จะทำหน้าที่กำหนดแนวทาง และเร่งรัดการดำเนินการตามมติที่ประชุมสุดยอดอาเซียนและที่ประชุมระดับรัฐมนตรี รวมทั้งให้ความเห็นชอบโครงการความร่วมมือด้านต่างๆ ภายในอาเซียนและระหว่างอาเซียน กับประเทศคู่เจรจา ตลอดจนรับทราบผลการดำเนินงานของสำนักเลขาธิการอาเซียน ทั้งนี้ อาเซียนจะตัดสินใจในเรื่องใดๆ โดยใช้ฉันทามติ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

นอกจากนี้ ยังมีคณะกรรมการอาเซียนในประเทศที่สาม (ASEAN Committee in Third Countries) ซึ่งประกอบด้วยเอกอัครราชทูตของประเทศสมาชิกอาเซียนในประเทศคู่เจรจาทั้ง 10 ประเทศ และในประเทศอื่นๆ ที่อาเซียนเห็นสมควรให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการอาเซียนในประเทศที่สามจะทำหน้าที่ให้ข้อมูลและวิเคราะห์ท่าทีของประเทศที่คณะกรรมการอาเซียนตั้งอยู่

สำนักเลขาธิการอาเซียนซึ่งตั้งอยู่ที่กรุงจาการ์ดา ประเทศอินโดนีเซีย ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานในการดำเนินความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก มีเลขาธิการอาเซียนเป็นหัวหน้าผู้บริหารสำนักงาน เลขาธิการอาเซียนจะได้รับการเสนอชื่อและแต่งตั้งโดยประเทศสมาชิก (ตามลำดับตัวอักษรภาษาอังกฤษของชื่อประเทศสมาชิก) และมีรองเลขาธิการอาเซียน 2 คน มาจากประเทศสมาชิกอาเซียนเรียงลำดับตามตัวอักษรชื่อภาษาอังกฤษของประเทศ และมีหน่วยงานเฉพาะด้านที่ดำเนินความร่วมมือ ในด้านต่างๆ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม

ในขณะที่กรมอาเซียนของประเทศสมาชิกจะทำหน้าที่เป็นสำนักเลขาธิการแห่งชาติของแต่ละประเทศ ประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ ของประเทศตนในการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือในสาขาต่างๆ นโยบายหลักในการดำเนินงานของอาเซียนเป็นผลมาจากการประชุมหารือในระดับหัวหน้ารัฐบาล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีเศรษฐกิจ และรัฐมนตรีในสาขาความร่วมมือต่างๆ ของประเทศสมาชิก

อย่างไรก็ดี โครงสร้างของอาเซียน รวมทั้งสำนักเลขาธิการอาเซียนตามที่กล่าวมาข้างต้นกำลังจะถูกปรับเปลี่ยนตามกฎบัตรอาเซียนที่คาดว่าจะมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ต้นปี 2552

ความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคง :

อาเซียนเห็นว่า สันติภาพและเสถียรภาพทางการเมืองเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการพัฒนา ในด้านต่างๆ จึงมุ่งเน้นการส่งเสริมให้มีความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างกัน (confidence building) ตลอดจน การสร้างเสถียรภาพ (stability) และสันติภาพ (peace) ในภูมิภาค

ตลอดระยะเวลา 41 ปีที่ผ่านมา อาเซียนสามารถระงับข้อพิพาทไม่ให้ขยายตัวเป็นความตึงเครียดโดยการเจรจาหารือทางการเมืองและการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างกัน ผู้นำของประเทศสมาชิกอาเซียนได้เห็นพ้องในการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political-Security Community–APSC) อันมีจุดมุ่งหมายในการสร้างความมั่นใจว่าประเทศในภูมิภาคจะอยู่ร่วมกันและร่วมกับประเทศอื่นๆ ในโลกด้วยความสงบสุขในสภาพแวดล้อมที่เป็นประชาธิปไตยและมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียว

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ประเทศสมาชิกของประชาคมได้ให้คำมั่นสัญญาที่จะพึ่งพากระบวนการแก้ปัญหาด้วยสันติวิธี และคำนึงว่าความมั่นคงของประเทศสมาชิกจะเกี่ยวโยงกันตามที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ วิสัยทัศน์และวัตถุประสงค์ร่วมกัน อันประกอบด้วย การพัฒนาด้านการเมือง การกำหนดและยึดถือบรรทัดฐานร่วมกัน การป้องกันความขัดแย้ง การการแก้ไขความขัดแย้ง การสร้างสันติภาพหลังความขัดแย้ง โดยอยู่บนพื้นฐานอันมั่นคงของกระบวนการ หลักการ ความตกลง และโครงสร้างของอาเซียนที่มีวิวัฒนาการมา ช้านาน ซึ่งปรากฏใน เอกสารสำคัญทางการเมือง ดังนี้

- ปฏิญญาอาเซียน (ASEAN Declaration) ณ กรุงเทพฯ วันที่ 8 สิงหาคม 2510
- ปฏิญญาว่าด้วยเขตสันติภาพ อิสรภาพ และการวางตนเป็นกลาง (Zone of Peace, Freedom and Neutrality Declaration) ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ วันที่ 27 พฤศจิกายน 2514
- ปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน (Declaration of ASEAN Concord) ณ บาหลี วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2519
- สนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia) ณ บาหลี วันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2519
- ปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยทะเลจีนใต้ (ASEAN Declaration on the South China Sea) ณ กรุงมะนิลา วันที่ 22 กรกฎาคม 2535
- สนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty on the Southeast Asia Nuclear-Free Zone : SEAN-FZ) ณ กรุงเทพฯ วันที่ 15 ธันวาคม 2540
- วิสัยทัศน์อาเซียน 2020 (ASEAN Vision 2020) ณ กัวลาลัมเปอร์ วันที่ 15 ธันวาคม 2540
- ปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน ครั้งที่ 2 (Declaration of ASEAN Concord II) ณ บาหลี วันที่ 7 ตุลาคม 2546

ปัจจุบันอาเซียนกำลังเจรจาจัดทำร่างแผนงานเพื่อจัดตั้ง APSC เพื่อให้ที่ประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 14 ที่จะจัดขึ้นในเดือนธันวาคม 2551 ที่ประเทศไทย ให้การรับรอง ทั้งนี้ เป้าหมายหลักของ APSC ได้แก่ (1) สร้างประชาคมอาเซียนให้มีค่านิยมร่วมกัน (2) ให้อาเซียนสามารถเผชิญกับภัยคุกคาม ความมั่นคงในรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่และส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์ (3) ให้ประชาคมอาเซียนมีปฏิสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและสร้างสรรค์กับประชาคมโลก โดยให้อาเซียนมีบทบาทนำในภูมิภาค

ด้วยตระหนักถึงความเกี่ยวพันกันของความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ประเทศไทย ได้เสนอให้มีการประชุมว่าด้วยการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum - ARF) ในปี 2537 โดย ARF จะมุ่งเน้น 3 เรื่องหลักได้แก่ ส่งเสริมการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจกัน (Confidence

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

Building) การพัฒนาการทูตเชิงป้องกัน (Preventive Diplomacy) และการแก้ไขความขัดแย้ง (Conflict Resolution)

ประเทศที่เป็นสมาชิกการประชุมว่าด้วยการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ได้แก่ ออสเตรเลีย บรูไน ดารุสซาลาม กัมพูชา แคนาดา จีน สหภาพยุโรป อินเดีย อินโดนีเซีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เกาหลีเหนือ ลาว มาเลเซีย มองโกเลีย พม่า นิวซีแลนด์ ปากีสถาน ปาปัวนิวกินี ฟิลิปปินส์ รัสเซีย สิงคโปร์ ศรีลังกา ติมอร์-เลสเต ไทย สหรัฐอเมริกา และเวียดนาม

การประชุมว่าด้วยการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกจะหารือเรื่องความมั่นคงในภูมิภาคเป็นหลัก ซึ่งรวมถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจ การไม่แพร่ขยายของอาวุธที่มีอานุภาพทำลายล้างสูง การต่อต้านการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ สถานการณ์ในทะเลจีนใต้และคาบสมุทรเกาหลี

นอกจากนี้ อาเซียนยังมีกรอบความร่วมมือทางทหาร (ASEAN Defense Ministerial Meeting - ADMM) เพื่อสร้างเครือข่ายและความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างฝ่ายทหารของประเทศสมาชิก ความร่วมมือด้านการป้องกันยาเสพติด การต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติและการก่อการร้าย โดยเฉพาะประเด็นหลังนี้ อาเซียนได้ลงนามในอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการก่อการร้าย ในปี 2550

ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ

ประเทศสมาชิกอาเซียนได้จัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area –AFTA) ในปี 2535 ตามข้อเสนอของนายอานันทน์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรีของไทยในสมัยนั้น เพื่อเป็นกลไกช่วยขยายการค้าระหว่างประเทศสมาชิกและดึงดูดการลงทุนจากภายนอก ขณะนี้ (ปี 2551) ประเทศสมาชิกอาเซียนเดิม 6 ประเทศ ได้ลดภาษีสินค้าในกรอบ AFTA ทุกรายการลงเหลือร้อยละ 0-5 โดยสินค้าร้อยละ 80 มีอัตราภาษีที่ร้อยละ 0 แล้ว ส่วนสินค้าที่เหลือ ประเทศสมาชิกอาเซียนเดิมมีเป้าหมายที่จะลดอัตราภาษีเป็นร้อยละ 0 ในปี 2553 และประเทศสมาชิกใหม่ (CLMV) ในปี 2558

สำหรับการค้าบริการได้ทยอยเปิดเสรีมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยมุ่งเน้นใน 7 สาขา คือ การเงิน ขนส่งทางทะเล ขนส่งทางอากาศ การสื่อสาร โทรคมนาคม การท่องเที่ยว ก่อสร้าง และบริการธุรกิจ

ส่วนการลงทุน ประเทศสมาชิกอาเซียนได้ดำเนินความร่วมมือในการส่งเสริมการลงทุนครอบคลุมสาขาการผลิต เกษตร ประมง ป่าไม้ เหมืองแร่ และบริการที่เกี่ยวข้องกับ 5 สาขาดังกล่าว (services incidental) แต่ยังจำกัดเฉพาะการลงทุนโดยตรง (FDI) ไม่รวมถึงการลงทุนด้านหลักทรัพย์ (portfolio investments)

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

นอกจากนี้ อาเซียนมีความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมของอาเซียน (ASEAN Industrial Cooperation - AICO) ซึ่งมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อภาคเอกชน AICO มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันให้กับสินค้าอุตสาหกรรมของอาเซียน โดยสนับสนุนการแบ่งการผลิตภายในภูมิภาค ลดต้นทุนการผลิตโดยการลดภาษีนำเข้าสินค้าสำเร็จรูป กึ่งสำเร็จรูป และวัตถุดิบ แต่มีเพียงอุตสาหกรรมรถยนต์เท่านั้นที่ใช้ประโยชน์จากความตกลงนี้

พัฒนาการในด้านแนวคิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนได้เกิดขึ้นอย่างชัดเจน ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 8 เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2545 ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ซึ่งผู้นำประเทศอาเซียนได้เห็นชอบให้มีการกำหนดทิศทางการดำเนินงานเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ชัดเจน ได้แก่ การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community – AEC) ซึ่งอาจจะเป็นไปในทำนองเดียวกับประชาคมเศรษฐกิจยุโรปในระยะเริ่มต้น

อาเซียนได้ดำเนินการหลายด้านเพื่อผลักดันการจัดตั้ง AEC โดยมีแนวทางดำเนินงาน ที่สำคัญดังนี้

1. การนำร่องการรวมกลุ่ม 11 สาขาสำคัญ เพื่อส่งเสริมให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานฝีมือในสาขานำร่องทั้ง 11 สาขาที่เสรี และสร้างการรวมกลุ่มที่เป็นรูปธรรมพร้อมกำหนดประเทศผู้ประสานงานหลัก (Country Coordinators) ในแต่ละสาขา ดังนี้

ประเทศ	สาขา
อินโดนีเซีย	1) ยานยนต์ 2) ผลิตภัณฑ์ไม้
มาเลเซีย	2) ผลิตภัณฑ์ยาง 4) สิ่งทอ
พม่า	5) ผลิตภัณฑ์เกษตร 6) ผลิตภัณฑ์ประมง
ฟิลิปปินส์	7) อิเล็กทรอนิกส์
สิงคโปร์	8) เทคโนโลยีสารสนเทศ 9) สุขภาพ
ไทย	10) การท่องเที่ยว 11) การบิน

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ทั้งนี้ มีการจัดทำแผนงาน (Roadmap) ของแต่ละสาขาที่ระบุมาตรการสำคัญทั้งที่เป็นมาตรการร่วมและมาตรการเฉพาะของแต่ละสาขาเพื่อส่งเสริมการรวมกลุ่ม โดยเฉพาะการเร่งขจัดอุปสรรคต่างๆ ทั้งในด้านการค้าสินค้า (การเร่งลดภาษีสินค้าในสาขาสำคัญ การขจัดมาตรการกีดกันทางการค้า ที่ไม่ใช่ภาษี) การค้าบริการ และการลงทุน ให้มีการเคลื่อนย้ายทรัพยากรการผลิตได้อย่างเสรี รวมทั้งส่งเสริมการ "outsource" ภายในภูมิภาค เพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันให้กับผู้ประกอบการ ในอาเซียน ทั้งนี้ รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนเห็นชอบให้เพิ่มสาขาโลจิสติกส์เป็นสาขาใหม่สาขาที่ 12 โดยมีเวียดนามเป็นผู้ประสานงานหลักของสาขาดังกล่าว

2. **พิมพ์เขียวเพื่อเร่งรัดการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน** (AEC Blueprint) แผนงานภายใต้ AEC Blueprint มีเป้าหมายที่จะส่งเสริมให้อาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียว มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน แรงงานฝีมืออย่างเสรี และการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีมากขึ้น ส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน ลดช่องว่างการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิก และส่งเสริมการรวมตัวเข้ากับประชาคมโลกของอาเซียน ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติ เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2550 เห็นชอบร่างแผนงานและตารางเวลา และนายกรัฐมนตรี (พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์) ได้ลงนามในปฏิญญาเกี่ยวกับ AEC Blueprint แล้วในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 13 ที่สิงคโปร์ เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2550

ประโยชน์จากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน :

1. การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนจะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค และเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันของอาเซียนในตลาดโลก ซึ่งนับวันจะเริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยอาเซียนจะสามารถขยายการค้าและการลงทุนทั้งภายในภูมิภาคและระหว่างภูมิภาค ให้สูงขึ้นเนื่องจากการลดอุปสรรคทางด้านภาษี และมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีต่าง ๆ

2. การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนจะมีส่วนสำคัญในการช่วยขยายการค้าและ การลงทุนภายในภูมิภาคให้สูงขึ้น เนื่องจากทำให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และเงินทุนได้อย่างเสรีมากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการผลิต และส่งเสริมให้มีการใช้วัตถุดิบ/ชิ้นส่วนที่ผลิตภายในภูมิภาค มากยิ่งขึ้น

3. AEC จะช่วยลดการพึ่งพาตลาดในประเทศที่สาม โดยเฉพาะสินค้าในกลุ่มที่อาเซียนมีศักยภาพและสามารถผลิตได้ในระดับมาตรฐานสากล อาทิ ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ ผลิตภัณฑ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพ และเครื่องสำอาง เป็นต้น

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

4. การเป็นประชาคมจะช่วยสร้างอำนาจการต่อรองของอาเซียนในเวทีโลก เนื่องจากปัจจุบันแนวโน้มการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาคต่างๆ ได้เพิ่มมากขึ้นทั้งในกรอบพหุภาคี และกรอบภูมิภาค การรวมกลุ่มของอาเซียนจึงช่วยเพิ่มอำนาจการต่อรองกับกลุ่มเศรษฐกิจอื่น ๆ และนำมาซึ่งผลประโยชน์โดยรวมของภูมิภาค

5. การเคลื่อนย้ายอย่างเสรีของปัจจัยการผลิตจะช่วยเพิ่มสวัสดิการและยกระดับความเป็นอยู่ของผู้บริโภคให้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคจะสามารถเลือกสรรสินค้าต่าง ๆ ได้หลากหลายมากขึ้น ในราคาที่ถูกลง รวมทั้งได้รับสินค้าที่มีมาตรฐานในระดับภูมิภาคและระดับโลก

6. ความร่วมมือที่เข้มข้นขึ้นจะช่วยพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนโดยยกระดับกระบวนการผลิต และเกื้อกูลกันในขั้นตอนกระบวนการผลิต ตั้งแต่กระบวนการจัดซื้อ กระบวนการผลิต และการตลาด

7. ผลประโยชน์ข้างเคียงจากการเป็นประชาคมคือ ช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเนื่องมาจากการประหยัดต่อขนาด (economy of scale) การแบ่งงานกันทำ (division of labor) และการพัฒนาความชำนาญในการผลิต (specialization) ตลอดจนมีการพัฒนานวัตกรรมใหม่ๆ ร่วมกัน

โอกาสทางการค้าของไทยจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ :

ในด้านดุลการค้า ก่อนเริ่ม AFTA ไทยขาดดุลการค้ากับกลุ่มอาเซียน โดยมีสัดส่วนการส่งออกของไทยไปอาเซียนคิดเป็น 12% ของการส่งออกของไทยทั้งหมด แต่ภายหลังมี AFTA ในปี 2535 ไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้าในระดับสูงมาตลอด และสัดส่วนการส่งออกของไทยไปอาเซียนก็เพิ่มขึ้นตามลำดับคิดเป็น 21% ของการส่งออกของไทยทั้งหมดในปัจจุบัน ทั้งนี้ มูลค่าการค้าส่งออกจากไทยไปอาเซียน 9 เดือนแรกของปี 2550 (ม.ค.-ก.ย.) คิดเป็นมูลค่า 22,932.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจาก ปี 2549 ในช่วงเดียวกัน (ซึ่งมีมูลค่า 20,156.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) จำนวน 2,776.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยไทยได้เปรียบดุลการค้าเป็นมูลค่า 4,658.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ส่วนการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่เข้ามายังกลุ่มประเทศอาเซียนระหว่างปี 2538-2549 ปรากฏว่า สัดส่วนการลงทุนมายังไทยเมื่อปี 2538 ซึ่งมีมูลค่า 2,004 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (7.69%ของ FDI ทั้งหมดที่เข้ามายังอาเซียน) และไทยเป็นอันดับ 5 ของแหล่งลงทุนในอาเซียนได้เพิ่มสูงขึ้นเป็นมูลค่า 9,751 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2549 (18.9% ของ FDI ทั้งหมดที่เข้ามายังอาเซียน) ส่งผลให้ไทยเป็นอันดับ 2 ของแหล่งลงทุนในอาเซียน ทั้งนี้ มูลค่าการลงทุนจากอาเซียนมายังไทยในปี 2549 คิดเป็นมูลค่า 2,822.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือเทียบเท่าเป็นการเพิ่ม 270.2% เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2548 (762.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ด้านการท่องเที่ยวปรากฏว่า มีนักท่องเที่ยวจากอาเซียนมายังไทยในช่วง 8 เดือนแรกของปี 2550 สูงถึง 2,193,211 คน ส่วนปี 2549 จำนวนนักท่องเที่ยวอาเซียนมายังไทยมีสูงถึง 3,556,395 คนด้านอุตสาหกรรม (AICO) ปรากฏว่า โครงการของไทยภายใต้ AICO ในปี 2550 มีมูลค่า 1,404 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโครงการในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์

ในส่วนของไทย ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความร่วมมือในภูมิภาคอาเซียนมาโดยตลอด เนื่องจากเล็งเห็นว่า อาเซียนเป็นตลาดที่มีความสำคัญและมีศักยภาพในการเจริญเติบโตต่อไป ประกอบด้วยประชากรรวมกันกว่า 560 ล้านคน

การส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในสาขาสำคัญจะช่วยให้ไทยสามารถขยายการค้าและการลงทุนในสาขาที่ไทยมีศักยภาพได้มากขึ้น เช่น สาขาผลิตภัณฑ์อาหาร ผลิตภัณฑ์ยานยนต์ ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงสาขาบริการ อาทิ การท่องเที่ยว การบริการสุขภาพ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสาขาต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นสาขาที่อาเซียนจะเร่งรัดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจให้เห็น ผลเป็นรูปธรรมภายในปี 2553 (ค.ศ.2010)

ในขณะเดียวกัน ผู้ประกอบการไทยจึงจำเป็นต้องเร่งปรับตัวและใช้โอกาสจากการลดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุนต่างๆ ลง ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในสาขาที่ไทยมีความพร้อมและมีขีดความสามารถในการแข่งขันสูง

ความร่วมมือด้านสังคมและวัฒนธรรม :

ความร่วมมือด้านสังคมและวัฒนธรรมในกรอบอาเซียนประกอบด้วยความร่วมมือด้านต่างๆ เช่น เยาวชน การศึกษาและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สาธารณสุข วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม สตรี แรงงาน การขจัดความยากจน สวัสดิการสังคมและการพัฒนา วัฒนธรรมและสนเทศ กิจการพลเรือน ตรวจคนเข้าเมืองและกงสุล ยาเสพติด การจัดการภัยพิบัติ สิทธิมนุษยชน และมูลนิธิอาเซียน ซึ่งจะมีคณะทำงานอาเซียนรับผิดชอบการดำเนินความร่วมมือในแต่ละด้าน

ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 9 ปี 2546 ที่บาหลี ผู้นำประเทศอาเซียนได้แสดงเจตนารมณ์ใน Bali Concord II เห็นชอบให้จัดตั้งประชาคมอาเซียนภายในปี 2563 (ค.ศ. 2020) ประกอบด้วยความร่วมมือสามเสาหลัก ได้แก่ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์ให้อาเซียนเป็นสังคม ที่เอื้ออาทรและมีความมั่นคง ประชากรอาเซียนมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและมีการพัฒนาในทุกด้านเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน รวมทั้งส่งเสริมเอกลักษณ์ของอาเซียน โดยในการ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 10 ที่เวียงจันทน์ ปี 2547 ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้เห็นชอบต่อแผนปฏิบัติการประชาคมสังคม-วัฒนธรรมอาเซียน (ASEAN Socio-Cultural Community Plan of Action) ที่ระบุอยู่ในแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ (Vientiane Action Programme-VAP) ซึ่งเน้น 4 ด้านหลัก ได้แก่ (1) การสร้างประชาคมแห่งสังคมที่เอื้ออาทร (2) แก้ไขผลกระทบต่อสังคมอันเนื่องมาจากการรวมตัวทางเศรษฐกิจ (3) ส่งเสริมความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและการจัดการดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง และ (4) ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในระดับรากหญ้า การเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม รวมทั้งรับรู้ข่าวสารเพื่อให้ประชาชนตระหนักถึงเอกลักษณ์อาเซียน (ASEAN Identity) ซึ่งจะเป็นรากฐานที่จะนำไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ต่อมา ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 12 ผู้นำประเทศอาเซียนได้ลงนามใน Cebu Declaration on the Acceleration of the Establishment of an ASEAN Community by 2015 เร่งรัดการเป็นประชาคมอาเซียนให้เร็วขึ้นอีก 5 ปี คือ ปี 2558 (ค.ศ. 2015)

ขณะนี้ อาเซียนอยู่ระหว่างการจัดทำร่างแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน (Draft ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint) ร่างแผนงานฯ ประกอบด้วยความร่วมมือหลัก ได้แก่ (1) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Development) (2) การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection) (3) สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice and Rights) (4) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability) (5) เอกลักษณ์อาเซียน (Common ASEAN Identity) (6) การลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap) ซึ่งยังอยู่ระหว่างการพิจารณาจัดทำภายใต้คณะยกร่างแผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน โดยได้เสนอให้ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศ ครั้งที่ 41 ในเดือนก.ค. 2551 ที่ประเทศสิงคโปร์ ให้ความเห็นชอบก่อนเสนอให้ผู้นำประเทศอาเซียนลงนามในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 ในเดือน ธ.ค. 2551 ที่ไทยจะเป็นเจ้าภาพ

ความริเริ่มเพื่อการรวมตัวกัน :

การที่อาเซียนมีประเทศสมาชิก 2 กลุ่มคือ สมาชิกเก่า 6 ประเทศ (บูรไนฯ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย หรือ ASEAN 6) และสมาชิกใหม่ (กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม หรือ CLMV) โดยกลุ่มสมาชิกใหม่เป็นประเทศในกลุ่มประเทศด้อยพัฒนาที่สุด จึงเกิดช่องว่างการพัฒนาระหว่างกลุ่มประเทศสมาชิกเก่าและกลุ่มประเทศสมาชิกใหม่ของอาเซียน ดังนั้น เพื่อให้อาเซียนสามารถก้าวเดินทางไปพร้อมกันให้มากที่สุด จึงต้องลดช่องว่างการพัฒนานี้ ซึ่งที่ประชุมสุดยอดอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ ครั้งที่ 4 ที่สิงคโปร์ (พฤศจิกายน 2543) ได้เห็นพ้องให้มี "ความริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน" (Initiative for ASEAN Integration - IAI) เพื่อลดช่องว่างการพัฒนาอันจะช่วยเร่งรัดการรวมตัวของประเทศสมาชิกอาเซียน

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

IAI มีจุดประสงค์เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศ CLMV เพื่อลดปัญหาความ ยากจน/ยกระดับความเป็นอยู่ของประชากร พัฒนาระบบข้าราชการ และเสริมสร้างขีดความสามารถใน การแข่งขัน โดยมีแผนงาน 6 ปี (ปี 2545-2551) รองรับ และมีกลไกในการจับคู่ (Co-shepherd Mechanism) ระหว่างประเทศ ASEAN 6 กับประเทศ CLMV ในแต่ละสาขาความร่วมมือ อาทิ โครงสร้างพื้นฐาน (ขนส่งและพลังงาน) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ความยากจนและคุณภาพชีวิต การท่องเที่ยว การรวมตัวทางเศรษฐกิจและสาขาย่อยด้านบรรยากาศการลงทุน และสาขาทั่วไป ทั้งนี้ ผู้เสนอโครงการจะให้เงินสนับสนุน โดยอาจเป็นเต็มจำนวนหรือร่วมกันระหว่าง ASEAN 6 กับประเทศคู่เจรจา องค์การเพื่อการพัฒนาต่างๆ และประเทศนอกภูมิภาค

ภายหลังจากการดำเนินการตามแผนงานได้ 3 ปี สำนักเลขาธิการอาเซียนทำการทบทวน ความคืบหน้าของการดำเนินงานตามแผนงาน (Mid-term Review) เมื่อพฤศจิกายน 2548 โดยได้มีการเพิ่มสาขาความร่วมมือ และทบทวนกลไก co-shepherd ดังนี้

สาขาความร่วมมือ	**ประเทศผู้ประสานงาน**	Co-shepherd
โครงสร้างพื้นฐาน	กัมพูชา	อินโดนีเซีย (ด้านพลังงาน) ไทย (ด้านการขนส่ง)
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	ลาว	บรูไน สิงคโปร์
เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	พม่า	มาเลเซีย
การรวมตัวทางเศรษฐกิจ สาขาย่อย บรรยากาศการลงทุน*	เวียดนาม กัมพูชา	ฟิลิปปินส์ ไทย สิงคโปร์ (รอยืนยัน)
ด้านท่องเที่ยว*	พม่า	อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ (รอยืนยัน)
ความยากจนและคุณภาพชีวิต*	ลาว	อินโดนีเซีย มาเลเซีย
สาขาเรื่องทั่วไป*	เวียดนาม	ฟิลิปปินส์

(* คือ สาขาใหม่ที่ปรับเพิ่มขึ้น จากผลของ Mid-term Review)

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ขณะนี้ IAI มีโครงการทั้งสิ้น 203 โครงการ (ณ วันที่ 15 พฤษภาคม 2551) โดยมีโครงการที่มีเงินสนับสนุน 158 โครงการ และโครงการที่ได้ดำเนินการแล้ว 116 โครงการ สิงคโปร์ให้เงินสนับสนุนโครงการ IAI มากที่สุดในประเทศอาเซียน 6 ประมาณ 22.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็น 73.64% ของเงินที่ประเทศอาเซียน 6 สนับสนุนโครงการ IAI ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโครงการสาขาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยใช้ศูนย์ IAI Centre ที่สิงคโปร์จัดตั้งขึ้นในแต่ละประเทศ CLMV เป็นศูนย์ฝึกอบรม ส่วนไทยมี 14 โครงการ มูลค่ารวม 1,105,949 ดอลลาร์สหรัฐ (รวมเงินสมทบจากองค์กร/ประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือด้วย ณ วันที่ 15 มีนาคม 2551) อย่างไรก็ดี ประเทศไทยให้ความช่วยเหลือแก่ CLMV ในลักษณะความร่วมมือทวิภาคีมากที่สุดในบรรดาประเทศอาเซียน 6 โดยมีมูลค่าเงินมากกว่า 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ตั้งแต่ปี 2539 จนถึงปัจจุบัน)

โครงการ IAI ที่ได้รับเงินทุนสนับสนุนจากประเทศคู่เจรจาและองค์กรเพื่อการพัฒนามีทั้งสิ้น 62 โครงการ (ณ วันที่ 15 พฤษภาคม 2551) มูลค่ารวม 20.18 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยประเทศคู่เจรจาที่ให้ความช่วยเหลือมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี อินเดีย นอร์เวย์ และสหภาพยุโรป รวม 17.64 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็น 87.1% ของเงินทุนสนับสนุนทั้งหมดที่ได้รับจากประเทศคู่เจรจา

อาเซียนได้เริ่มมีการหารือเรื่องยุทธศาสตร์ใหม่ของ IAI เพื่อให้สนับสนุนเป้าหมายการเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 รวมทั้งการจัดทำแผนงาน IAI ระยะที่ 2 (2552-2558) ซึ่งแผนงานปัจจุบันจะหมดอายุลงในปี 2551 โดยเวียดนามได้จัดการประชุม IAI Development Cooperation Forum (IDCF) ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 12-13 มิถุนายน 2550 เพื่อระดมสมองเกี่ยวกับแนวทางลดช่องว่างของระดับการพัฒนาของอาเซียน และยุทธศาสตร์ใหม่ของ IAI หลังปี 2551 กับประเทศคู่เจรจาและองค์กรพัฒนาระหว่างประเทศ เพื่อให้ IAI เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยที่ประชุมมีข้อเสนอแนะต่อยุทธศาสตร์ใหม่ของ IAI กล่าวคือ ให้ IAI เป็นกลไกความร่วมมือสำหรับประเทศอาเซียนโดยรวม ไม่ใช่มุ่งเน้นเฉพาะการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศ CLMV เท่านั้น

ในแผนงาน IAI ระยะที่ 2 อาเซียนประสงค์จะขยายดำเนินการเสริมสร้างขีดความสามารถ ของกลุ่ม CLMV ให้สอดคล้องกับแผนการจัดตั้งประชาคมอาเซียนทั้ง 3 เสาหลัก ได้แก่ ประชาคมเศรษฐกิจ ประชาคมการเมืองและความมั่นคง และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม และจะเสนอร่างแผนงานระยะที่สองให้ที่ประชุมผู้นำอาเซียนรับรองในเดือนธันวาคม 2551

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ความสัมพันธ์กับภายนอก :

ในวิสัยทัศน์ 2020 ได้กำหนดให้อาเซียนส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์กับภายนอกโดยเฉพาะการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจา (Dialogue Partners) ทั้ง 10 ประเทศ คือ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐฯ แคนาดา สหภาพยุโรป ญี่ปุ่น จีน รัสเซีย เกาหลีใต้ และอินเดีย เพื่อทำให้เกิดสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศในภูมิภาคที่เอื้ออำนวยต่อกระบวนการสร้างประชาคมอาเซียน อาเซียนพยายามชักชวนให้ประเทศคู่เจรจาเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งกำหนดแนวทางการดำเนินความสัมพันธ์ของรัฐต่าง ๆ ในภูมิภาคโดยคำนึงถึงสันติภาพ ความมั่นคง และความเจริญทางเศรษฐกิจร่วมกัน (ขณะนี้เหลือเพียงสหรัฐฯ แคนาดา และสหภาพยุโรปที่ยังไม่ได้เข้าร่วมในสนธิสัญญานี้) นอกจากนี้ หลายประเทศคู่เจรจา (ยกเว้นนิวซีแลนด์และแคนาดา) ยังได้ ลงนามในเอกสารความเป็นหุ้นส่วนกับอาเซียนและมีแผนปฏิบัติการร่วมในการดำเนินความร่วมมือใน ด้านต่าง ๆ กับอาเซียน โดยเฉพาะการต่อต้านการก่อการร้าย และความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ ซึ่งจะช่วยให้การรวมตัวของอาเซียนเป็นไปอย่างรวดเร็วยิ่งขึ้นด้วย

ความสัมพันธ์อาเซียน-ออสเตรเลีย

ออสเตรเลียเป็นประเทศแรกที่สถาปนาความสัมพันธ์ประเทศคู่เจรจาอย่างเป็นทางการกับอาเซียนเมื่อปี 2517 (ค.ศ.1974) และดำเนินความสัมพันธ์กันอย่างราบรื่น เริ่มต้นด้วยความร่วมมือด้าน การพัฒนาต่อมามีการปรับเปลี่ยนลำดับความสำคัญของความร่วมมือไปตามพัฒนาการทางเศรษฐกิจและความจำเป็นอื่นๆ เพื่อสนองความต้องการของทั้งสองฝ่าย ปัจจุบันออสเตรเลียเน้นความร่วมมือด้านเศรษฐกิจโดยเฉพาะการรวมตัวทางเศรษฐกิจของอาเซียน และมีบทบาทสำคัญในการประชุมว่าด้วยการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ARF)

อาเซียนและออสเตรเลียได้ลงนามในเอกสารสำคัญหลายฉบับ อาทิ Joint Declaration on ASEAN-Australia Comprehensive Partnership และ Plan of Action to Implement Joint Declaration on ASEAN-Australia Comprehensive Partnership (2550) และ ASEAN-Australia Joint Declaration for Cooperation to Combat International Terrorism (2547) ออสเตรเลียได้ภาคยานุวัติสนธิสัญญาไมตรีและและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อเดือนธันวาคม 2548 ออสเตรเลียมีความร่วมมือเพื่อการพัฒนากับอาเซียนภายใต้ ASEAN-Australia Development Cooperation Program (AADCP) ซึ่งขณะนี้อยู่ในการดำเนินงานระยะที่สอง (ค.ศ.2008-2015) โดยมีมูลค่าความช่วยเหลือที่ออสเตรเลียให้แก่อาเซียนเป็นเงิน 57 ล้านดอลลาร์ออสเตรเลีย นอกจากนี้ อาเซียนยังได้เจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ (ASEAN-Australia-New Zealand Free Trade

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

Agreement - AANZFTA) ซึ่งจะลงนามในความตกลงการค้าเสรีได้ในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 ที่กรุงเทพฯ ในกลางเดือนธันวาคม 2551

ปัจจุบัน ไทยเป็นประเทศผู้ประสานงานความสัมพันธ์อาเซียน-ออสเตรเลีย (กรกฎาคม 2549 – 2552) โดยสิงคโปร์จะรับหน้าที่เป็นประเทศผู้ประสานงานฯ ต่อไป ในปี 2552 – 2555

ความสัมพันธ์อาเซียน-นิวซีแลนด์

ความสัมพันธ์อาเซียน-นิวซีแลนด์เริ่มตั้งแต่ปี 2518 (ค.ศ. 1975) โดยนิวซีแลนด์เป็นประเทศคู่เจรจาลำดับที่ 2 ของอาเซียนหลังจากออสเตรเลีย เดิมความสัมพันธ์เป็นไปในลักษณะประเทศผู้รับกับประเทศผู้ให้ โดยมีจุดมุ่งหมายหลัก คือ ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา นิวซีแลนด์และอาเซียนมีการหารือและปรับแนวทางความร่วมมือในอนาคตเป็นระยะๆ เพื่อให้สนองตอบต่อความต้องการ การจัดลำดับความสำคัญ ความชำนาญ และผลประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองฝ่าย ซึ่งในปัจจุบัน ความสัมพันธ์อาเซียน-นิวซีแลนด์ได้ครอบคลุมความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคง ความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจ และความร่วมมือเพื่อการพัฒนา

อาเซียนและนิวซีแลนด์ได้ลงนามในเอกสารที่สำคัญ ได้แก่ ASEAN-New Zealand Joint Declaration for Cooperation to Combat International Terrorism (2548) นิวซีแลนด์ได้ภาคยานุวัติสนธิสัญญาไมตรีและและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เมื่อเดือนธันวาคม 2548 และกำลังจะลงนามในความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 ที่กรุงเทพฯ ในเดือนธันวาคม 2551

ปัจจุบัน พม่าเป็นประเทศผู้ประสานงานความสัมพันธ์อาเซียน-นิวซีแลนด์ โดยมาเลเซียจะรับหน้าที่เป็นประเทศผู้ประสานงานความสัมพันธ์ฯ ต่อไปใน ช่วงปี 2552 – 2555 เนื่องจากนิวซีแลนด์มีท่าทีที่เข้มงวดต่อพัฒนาการด้านการเมืองภายในพม่า จึงส่งผลให้ความสัมพันธ์อาเซียน-นิวซีแลนด์ชะงักงัน โดยนิวซีแลนด์ไม่ได้จัดประชุม ASEAN-New Zealand Dialogue ครั้งที่ 18 ซึ่งนิวซีแลนด์จะต้องเป็นเจ้าภาพโดยได้เลื่อนการจัดการประชุมดังกล่าวออกไปอย่างไม่มีกำหนดตั้งแต่ปี 2550

ความสัมพันธ์อาเซียน-สหรัฐฯ

ความสัมพันธ์อาเซียน-สหรัฐฯ เริ่มต้นอย่างเป็นทางการเมื่อปี 2520 โดยในช่วงแรกเป็นความร่วมมือด้านการพัฒนา ต่อมาขยายถึงความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ ปัจจุบันสหรัฐฯ เน้นการหารือด้านการเมืองและความมั่นคงกับอาเซียน ในขณะที่อาเซียนยังต้องการความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาและปรารถนาที่จะหารือด้านเศรษฐกิจและการค้ากับสหรัฐฯ ในลักษณะกลุ่มประเทศ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองฝ่ายบรรลุถึงจุดสูงสุดเมื่อมีการประกาศแถลงการณ์วิสัยทัศน์ร่วมว่าด้วยความเป็นหุ้นส่วนที่เพิ่มพูน (Joint Vision Statement on ASEAN-US Enhanced Partnership) ในวันที่ 17 พ.ย. 2548 และในปี 2549 ได้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการอาเซียน-สหรัฐฯ เพื่อดำเนินตามแถลงการณ์วิสัยทัศน์ร่วมฯ ในช่วงที่ไทยเป็นประเทศผู้ประสานงานความสัมพันธ์อาเซียน-สหรัฐฯ (ก.ค. 2546-ก.ค. 2549) ปัจจุบันสิงคโปร์เป็นประเทศผู้ประสานงานความสัมพันธ์จนถึงกลางปี 2552

ด้านการเมือง หลังเหตุการณ์ 9/11 ปี 2544 อาเซียนและสหรัฐฯ มีความร่วมมือที่ใกล้ชิดในการต่อต้านการก่อการร้ายโดยได้จัดทำปฏิญญาร่วมอาเซียน-สหรัฐฯ เพื่อความร่วมมือในการต่อต้านการก่อการร้ายระหว่างประเทศ (ASEAN-US Joint Declaration for Cooperation to Combat International Terrorism) เมื่อปี 2545 และร่วมมือกันอย่างแข็งขันในกรอบ ASEAN Regional Forum (ARF)

ด้านเศรษฐกิจ อาเซียนและสหรัฐฯ ได้ลงนามใน ASEAN-US Trade and Investment Framework Arrangement เมื่อเดือนสิงหาคม 2549

ในด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนา สหรัฐฯ ได้เสนอ ASEAN Cooperation Plan (ACP) ในปี 2544 โดยมีเป้าหมายหลักที่จะร่วมมือกับอาเซียนในเรื่องการรวมตัวของอาเซียน ปัญหาข้ามชาติ และการเสริมสร้างประสิทธิภาพของสำนักเลขาธิการอาเซียน

นอกจากนี้ สหรัฐฯ ยังได้แต่งตั้ง Mr. Scot Marciel, Deputy Assistant Secretary for Southeast Asia ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตกิจการอาเซียน โดยรัฐสภาสหรัฐฯ ได้ลงมติเห็นชอบเมื่อ 29 เม.ย. 2551 จึงนับเป็นประเทศคู่เจรจาประเทศแรกที่มีการแต่งตั้งเอกอัครราชทูตกิจการอาเซียน

แม้ว่าที่ผ่านมาความสัมพันธ์อาเซียน-สหรัฐฯ มีลักษณะขึ้น ลง ตามสถานการณ์ในภูมิภาคและระหว่างประเทศ แต่สหรัฐฯ ยังคงต้องการมีความร่วมมือกับอาเซียนเพื่อรักษาบทบาทของตนในภูมิภาคนี้ โดยเฉพาะความร่วมมือด้านการต่อต้านการก่อการร้าย ในขณะที่ฝ่ายไทยหวังที่จะร่วมมือกับสหรัฐฯ มากขึ้นในเรื่องการจัดการภัยพิบัติ แผนปฏิบัติการอาเซียน-สหรัฐฯ จะทำให้ไทยและอาเซียนสามารถร่วมมือกับสหรัฐฯ เรียนรู้ประสบการณ์และความเชี่ยวชาญของสหรัฐฯ ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะ ใน 8 สาขาความร่วมมือที่สำคัญ ได้แก่ ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ สาธารณสุข การศึกษา เทคโนโลยีสารสนเทศ การคมนาคม พลังงาน การจัดการภัยพิบัติ และสิ่งแวดล้อม

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ความสัมพันธ์อาเซียน-แคนาดา

ความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนและแคนาดาเริ่มต้นอย่างเป็นทางการในปี 2520 โดยได้มีการลงนามในความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านเศรษฐกิจในปี 2524 เพื่อเป็นกรอบการดำเนินความร่วมมือเพื่อการพัฒนา การค้าและอุตสาหกรรม รวมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน-แคนาดา (ASEAN-Canada Joint Cooperation Committee - ACJCC) เป็นกลไกส่งเสริมและติดตามความคืบหน้าของการดำเนินความร่วมมือระหว่างกัน

ความสัมพันธ์อาเซียน-แคนาดาได้ประสบภาวะชะงักงันนับตั้งแต่ปี 2540 เมื่ออาเซียนรับพม่าเข้าเป็นสมาชิก หลังจากนั้น ได้มีความพยายามหาทางรื้อฟื้นความสัมพันธ์ฯ หลายครั้ง และเมื่อวันที่ 8 มกราคม 2547 เอกอัครราชทูตแคนาดาประจำบรูไนฯ ได้เข้าพบอธิบดีกรมอาเซียนบรูไนฯ (ประเทศ ผู้ประสานงานความสัมพันธ์อาเซียน-แคนาดา ตั้งแต่กรกฎาคม 2546 - กรกฎาคม 2549) และมีท่าทีไม่ขัดข้องที่จะให้พม่าเข้าร่วมในการประชุมระหว่างอาเซียนกับแคนาดาในอนาคต ต่อมาทั้งสองฝ่ายเห็นชอบให้จัดการประชุม ASEAN-Canada Dialogue ขึ้นครั้งแรกเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2547 และเป็นการกลับมาดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันอีกครั้ง ทั้งนี้ อาเซียนและแคนาดามีการประชุมระดับอธิบดี และการประชุม Informal Coordinating Meeting (ICM) (ระดับเจ้าหน้าที่) ปีละ 1 ครั้ง

อาเซียนและแคนดาเฉลิมฉลองการครบรอบความสัมพันธ์ 30 ปี เมื่อปีที่แล้ว แต่ไม่ได้มีการจัดการประชุมสมัยพิเศษหรือกิจกรรมเฉลิมฉลองแต่อย่างใด อาเซียนและแคนาดามีแผนงานความร่วมมือระหว่างกันตั้งแต่ปี 2548 ขณะนี้อยู่ระหว่างแผนงานฯ ฉบับที่ 2 (2550-2553) แต่ความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับแคนาดายังไม่มีความคืบหน้ามากนัก เนื่องจากมีปัญหาพม่าเข้ามาเกี่ยวพันกับการดำเนินความสัมพันธ์ นอกจากนี้ รัฐบาลแคนาดาชุดปัจจุบันไม่ได้ให้ความสำคัญกับอาเซียนมากเท่าใดนัก โดยถือว่าอาเซียนไม่ได้อยู่ในนโยบายต่างประเทศของแคนาดา ซึ่งให้ความสำคัญกับสหรัฐฯ อัฟกานิสถาน และประเทศเศรษฐกิจเกิดใหม่ เช่น จีน และอินเดีย

ปัจจุบัน เวียดนามเป็นประเทศผู้ประสานงานความสัมพันธ์อาเซียน-แคนาดา (2549-2552) และไทยจะรับหน้าที่เป็นประเทศผู้ประสานงานต่อจากเวียดนาม

แคนาดามีจุดเด่นในเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ บทบาทด้านมนุษยธรรมและสิทธิมนุษยชน สิ่งแวดล้อม และการให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการและการลดปัญหาความยากจนแก่ประเทศในอาเซียน โดยมี Canadian International Development Agency (CIDA) ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักที่ให้ความช่วยเหลือเพื่อการลดช่องว่างของการพัฒนาสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียน ไทยอาจร่วมกับอาเซียนในการพิจารณาเสนอให้แคนาดาเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคนี้ในลักษณะไตรภาคี เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศเพื่อน

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

บ้านของไทยโดยใช้สถาบันที่ไทยมีอยู่ เช่น สถาบันแม่โขง เพื่อเป็นหน่วยงานจัดฝึกอบรมให้แก่บุคคลากรของประเทศเป้าหมายได้

ความสัมพันธ์อาเซียน-สหภาพยุโรป

อาเซียนและสหภาพยุโรปมีความสัมพันธ์ในระดับกลุ่มระหว่างกันมาเป็นเวลานาน สหภาพยุโรปถือเป็นคู่เจรจาอย่างไม่เป็นทางการของอาเซียนตั้งแต่ปี 2515 (ค.ศ.1972) และได้พัฒนา เป็นคู่เจรจาอย่างเป็นทางการในปี 2520 (ค.ศ.1977) และในโอกาสครบรอบ 30 ปีของการสถาปนาความสัมพันธ์อาเซียน-สหภาพยุโรปในปี 2550 ทั้งสองฝ่ายจึงได้จัดการประชุมสุดยอดสมัยพิเศษอาเซียน-สหภาพยุโรป (ASEAN-EU Commemorative Summit) เมื่อวันที่ 22 พฤศจิกายน 2550 ที่สิงคโปร์

ในการประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน-สหภาพยุโรป ครั้งที่ 16 ระหว่างวันที่ 14-15 มีนาคม 2550 สหภาพยุโรปและอาเซียนได้รับรองปฏิญญานูเร็มเบิร์กว่าด้วยการเพิ่มพูนความ เป็นหุ้นส่วนระหว่างสหภาพยุโรปกับอาเซียน (Nuremberg Declaration on the ASEAN-EU Enhanced Partnership) เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินความสัมพันธ์และความร่วมมือในอนาคตทั้งในด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคม-วัฒนธรรม และความร่วมมือเพื่อการพัฒนา และผู้นำอาเซียนและสหภาพยุโรปได้ให้การรับรองแผนปฏิบัติการเพื่อดำเนินการตามปฏิญญานูเร็มเบิร์กฯ ในการประชุมสุดยอดสมัยพิเศษระหว่างอาเซียนกับสหภาพยุโรปเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2550

อาเซียนและสหภาพยุโรปได้ลงนามใน Joint Declaration on Cooperation to Combat Terrorism ในปี 2546 ซึ่งเป็นเอกสารหลักในการดำเนินความร่วมมือระหว่างกันในด้านการต่อต้านการ ก่อการร้าย และมีโครงการความร่วมมือในเรื่องการจัดการชายแดนภายใต้แผน Regional Indicative Programme (RIP) ซึ่งเป็นความร่วมมือระยะกลางระหว่างอาเซียนและสหภาพยุโรป นอกจากนี้ สหภาพยุโรปยังมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการสร้างประชาคมอาเซียน และความร่วมมือในสาขาเฉพาะต่างๆ อาทิ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การศึกษา และพลังงาน เป็นต้น

สหภาพยุโรปเป็นสมาชิกของ ASEAN Regional Forum (ARF) และยังแสดงความสนใจ ที่จะภาคยานุวัติ Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia (TAC) ด้วย แต่ TAC เปิดโอกาสให้รัฐเท่านั้นที่จะสามารถเข้าร่วมเป็นภาคีได้ สหภาพยุโรปจึงขอให้อาเซียนจัดทำพิธีสารแก้ไข TAC เพื่อเปิดให้ non-state เข้าร่วมได้ ซึ่งอาจต้องใช้เวลาเพราะต้องขอความเห็นชอบในการแก้ไข TAC จากภาคีนอกอาเซียนด้วย

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ในปี 2550 อาเซียนและสหภาพยุโรปได้ประกาศเจตนารมณ์ที่จะจัดทำความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-สหภาพยุโรป (ASEAN-EU FTA) โดยจัดตั้ง Joint Committee (JC) ขึ้นทำหน้าที่เจรจา และต่อมาเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2550 ผู้นำของทั้งสองฝ่ายเห็นชอบให้เริ่มการเจรจาในลักษณะ region-to-region แต่ในทางปฏิบัติ การจัดทำข้อแลกเปลี่ยนการเปิดตลาด (offers) จะเป็นลักษณะทวิภาคี ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะหารือกับแต่ละประเทศเพื่อประเมินความพร้อมในการมี "Country Specific Talk" เพื่อให้การเจรจาคืบหน้าเร็วขึ้นและเป็นแบบอย่างกับประเทศที่เหลือ นอกจากนี้ คณะมนตรีสหภาพยุโรปยังกำหนดให้การเจรจาความตกลงการค้าเสรีกับกลุ่มประเทศอาเซียนต้องทำควบคู่ไปกับการเจรจาจัดทำความตกลงว่าด้วยความเป็นหุ้นส่วนและความร่วมมือ (Framework Agreement on Partnership and Cooperation - PCA) รายประเทศ โดยสหภาพยุโรปได้เริ่มเจรจาความตกลง PCA แล้วกับไทย สิงคโปร์ และอินโดนีเซีย และอยู่ในช่วงเริ่มต้นกระบวนการเจรจากับฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซีย และบรูไนฯ

กัมพูชาเป็นประเทศผู้ประสานงานความสัมพันธ์อาเซียน-สหภาพยุโรป ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2549 (2006) ถึงเดือนกรกฎาคม 2552 (2009)

สหภาพยุโรปเป็นมหาอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจที่ไทยสามารถใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์ทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคีในการสร้างความสมดุลในความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจในภูมิภาค แก้ปัญหาการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ เพิ่มโอกาสทางการค้าและการลงทุน ลดอุปสรรคในเรื่องกฎระเบียบในการส่งออกสินค้าไปยังยุโรป โดยสหภาพยุโรปถือเป็นคู่ค้าที่สำคัญของอาเซียนและเป็นผู้ลงทุนอันดับหนึ่งของอาเซียน คิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 26 ของมูลค่าการลงทุนจากต่างประเทศ (Foreign direct investment: FDI) ในอาเซียน นอกจากนี้ สหภาพยุโรปยังเป็นคู่ค้าสำคัญลำดับที่ 3 ของอาเซียน รองจากญี่ปุ่น และสหรัฐฯ

ความสัมพันธ์อาเซียน-จีน

ความสัมพันธ์อาเซียน-จีนเริ่มขึ้นเมื่อปี 2534 (ค.ศ. 1991) โดยในปี 2549 (ค.ศ. 2006) ได้มีการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน สมัยพิเศษ ที่นครหนานหนิง เพื่อฉลองการครบรอบ 15 ปีของการสถาปนาความสัมพันธ์ฯ โดยผู้นำอาเซียนและจีนได้ลงนามในแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน สมัยพิเศษ ซึ่งกำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับจีนสำหรับ 15 ปีข้างหน้า

จีนเป็นประเทศคู่เจรจาประเทศแรกที่ภาคยานุวัติสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (TAC) ในปี 2546 และยังเป็นประเทศที่มีอาวุธนิวเคลียร์ประเทศแรกที่แสดงความพร้อมที่จะลงนามในพิธีสารต่อท้ายสนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Protocol to the Treaty of Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone)

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

นอกจากนี้ จีนยังเป็นประเทศคู่เจรจาประเทศแรกที่เสนอให้มีการทำความตกลงการค้าเสรีกับอาเซียน โดยทั้งสองฝ่ายได้ลงนามใน ASEAN-China Framework Agreement on Economic Cooperation เมื่อปี 2545 วางเป้าหมายให้จัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีนกับประเทศสมาชิกอาเซียนเก่า (6 ประเทศ) ให้แล้วเสร็จภายในปี 2553 (ค.ศ. 2010) และกับประเทศสมาชิกอาเซียนใหม่ (CLMV) ให้แล้วเสร็จภายในปี 2558 (ค.ศ. 2015) โดยความตกลงว่าด้วยการค้าสินค้าได้มีลงนามไปเมื่อปี 2547 และความตกลงด้านการค้าบริการได้ลงนามไปเมื่อเดือน มกราคม 2550 การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีนที่มีประชากรรวมกัน 1.85 ล้านคน จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการขยายตัวด้านเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนระหว่างกัน นอกจากนี้ ยังทำให้อาเซียนเป็นภูมิภาคที่มีพลวัตและเป็นที่น่าสนใจเข้ามาทำการค้าและการลงทุนโดยประเทศอื่นๆ นอกภูมิภาค

ในปี 2550 การค้าระหว่างอาเซียนและจีนมีมูลค่าประมาณ 2.02 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้น 25.9% จากปี 2549 ซึ่งมีมูลค่า 1.6 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งบรรลุเป้าหมายที่อาเซียนและจีน ตั้งไว้ คือ 1 แสนล้านดอลลาร์สหรัฐภายในปี 2548 โดยในปี 2550 อาเซียนเป็นคู่ค้าอันดับที่ 4 ของจีน รองจาก สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น และเป็นตลาดส่งออกอันดับ 5 ของจีน รองจาก สหภาพยุโรป สหรัฐอเมริกา ฮ่องกง และญี่ปุ่น นอกจากนี้ จีนยังเป็นแหล่งลงทุนที่สำคัญของอาเซียน โดยในปี 2548 มีมูลค่าการลงทุนเป็นจำนวนเงิน 3.1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ แต่การลงทุนของจีนในอาเซียนยังคงอยู่ในระดับต่ำเมื่อเทียบกับมูลค่าการลงทุนของอาเซียนในจีน อาเซียนจึงพยายามสนับสนุนให้จีนเพิ่มการลงทุนในภูมิภาค ให้มากขึ้น

อาเซียนและจีนได้กำหนดให้มีความร่วมมือกันใน 10 สาขาหลัก ได้แก่ เกษตร เทคโนโลยีสารสนเทศ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การลงทุน การพัฒนาลุ่มน้ำโขง การคมนาคมขนส่ง พลังงาน วัฒนธรรม สาธารณสุข และการท่องเที่ยว ซึ่งมีส่วนสำคัญในการช่วยลดช่องว่างด้านการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน นอกจากนี้ ในการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน ครั้งที่ 11 เมื่อเดือน พ.ย. 2550 ณ สิงคโปร์ ที่ประชุมเห็นพ้องให้บรรจุความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อมเป็นสาขาที่ 11 ของความร่วมมือสาขาหลักด้านการพัฒนาด้วย

อาเซียนและจีนกำลังอยู่ในระหว่างการเจรจาจัดทำบันทึกความเข้าใจ 3 ฉบับ ได้แก่ (1) บันทึกความเข้าใจว่าด้วยการจัดตั้งศูนย์อาเซียน-จีน ที่กรุงปักกิ่ง (2) บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านทรัพย์สินทางปัญญา และ (3) บันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือด้านสารสนเทศและสื่อสารมวลชน นอกจากนี้ ทั้งสองฝ่ายกำลังเร่งสรุปผลการเจรจาการจัดทำความตกลงด้านการลงทุนในด้านคมนาคม ไทยได้เริ่มโครงการก่อสร้างสะพานข้ามแม่น้ำโขงที่เชื่อมระหว่าง อ. เชียงของ จ. เชียงราย กับบ้านห้วยทรายของลาวแล้ว ซึ่งจะเป็นการเชื่อมเส้นทางคมนาคมทางบกสู่จีนตอนใต้ ขณะนี้กำลังอยู่ระหว่างการออกแบบก่อสร้าง คาดว่า จะเริ่มก่อสร้างได้ประมาณไตรมาสที่ 2 ของปี 2552 และมีกำหนดแล้วเสร็จในปี 2554 การ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

เชื่อมโยงเครือข่ายคมนาคมระหว่างอาเซียนกับจีนตอนใต้นั้น ไทยจะได้รับประโยชน์โดยตรงในการพัฒนาให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มจากการค้าและการลงทุนที่จะเพิ่มขึ้นตามเส้นทางคมนาคมระหว่างอาเซียน-จีนตอนใต้ได้

จีนมีนโยบายพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง โดยเฉพาะภาคตะวันตกและตะวันตกเฉียงใต้ซึ่งเป็นเขตติดต่อกับอาเซียน เพื่อลดความเลื่อมล้ำของการพัฒนาที่อาจส่งผลในเชิงลบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงภายในประเทศ จีนหวังที่จะเพิ่มพูนความสัมพันธ์กับอาเซียนในทุกๆ ด้าน โดยยึดหลักการเป็นเพื่อนบ้านที่ดีระหว่างกัน (good neighbourly relations) เป้าหมายของจีนจึงสอดคล้องกับอาเซียนที่ต้องการมีความสัมพันธ์แบบหุ้นส่วนกับมหาอำนาจในภูมิภาค เพื่อเป็นหลักประกันสำหรับเสถียรภาพและความมั่นคงภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ความสัมพันธ์อาเซียน-ญี่ปุ่น

อาเซียนและญี่ปุ่นมีความสัมพันธ์กันมายาวนานตั้งแต่ปี 2516 แต่ญี่ปุ่นเป็นประเทศคู่เจรจาทางการของอาเซียนตั้งแต่ปี 2520 ความร่วมมืออาเซียน-ญี่ปุ่นครอบคลุมด้านการเมือง/ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและการพัฒนา ญี่ปุ่นได้ให้การสนับสนุนการรวมตัวของอาเซียน โดยจัดตั้งกองทุน Japan-ASEAN Integration Fund (JAIF) ในปี 2549 จำนวนเงิน 7.5 พันล้านเยน (ประมาณ 70 ล้านดอลลาร์สหรัฐหรือ 2,415 ล้านบาท) นอกจากนี้ ยังเป็นผู้สนับสนุนรายใหญ่ที่สุดของกรอบข้อริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน ซึ่งมีวัตถุประสงค์ลดช่องว่างการพัฒนาในอาเซียน

การค้าระหว่างอาเซียนและญี่ปุ่นในปี 2549 มีมูลค่าประมาณ 156.6 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็นอันดับ 2 รองจากสหรัฐฯ นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังเป็นประเทศผู้ลงทุนรายใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของอาเซียน รองจาก EU โดยญี่ปุ่นลงทุนโดยตรงในอาเซียนเป็นมูลค่า 6.9 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (ปี 2549)

อาเซียนและญี่ปุ่นได้ร่วมมือกันในด้านต่างๆ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ในปี 2547 ทั้งสองฝ่ายได้รับรอง ASEAN-Japan Joint Declaration for Cooperation to Combat International Terrorism และญี่ปุ่นได้ภาคยานุวัติ Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia โดยเป็นประเทศคู่เจรจาลำดับที่สี่ของอาเซียนที่ภาคยานุวัติ TAC ในปี 2524 ศูนย์อาเซียน-ญี่ปุ่น (ASEAN-Japan Centre) ได้รับการจัดตั้งขึ้นที่กรุงโตเกียวเพื่อส่งเสริมการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ขณะนี้กำลังอยู่ระหว่างการปรับปรุงการดำเนินการของศูนย์ฯ ให้เป็นไปตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ (Eminent Persons Committee)

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ในปี 2546 ญี่ปุ่นเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม ASEAN-Japan Commemorative Summit ที่กรุงโตเกียว ในโอกาสครบรอบ 30 ปีของความสัมพันธ์อาเซียน-ญี่ปุ่น และมีการลงนาม Tokyo Declaration for the Dynamic and Enduring ASEAN-Japan Partnership โดยมี ASEAN-Japan Plan of Action แนบท้ายเอกสารดังกล่าวเพื่อกำหนดทิศทางความร่วมมือระหว่างกันในปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้ ในปี 2546 ได้มีการลงนามใน Framework for Comprehensive Economic Partnership between ASEAN and Japan ซึ่งกำหนดให้การจัดทำเขตการค้าเสรีอาเซียน-ญี่ปุ่นแล้วเสร็จภายในปี 2561 และยืดหยุ่น 3 ปี สำหรับประเทศสมาชิกใหม่ CLM

ปี 2525 ญี่ปุ่นได้สนับสนุนการก่อตั้งกองทุนJapanese Scholarship Fund for ASEAN Youth เพื่อส่งเสริมการศึกษาและการพัฒนาบุคลากร และปี 2550 ญี่ปุ่นได้สนับสนุนการก่อตั้งกองทุน East Asia Youth Exchange Fund เพื่อส่งเสริมการแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนในประเทศ East Asia Summit (EAS) รวมทั้งสิ้น 6,000 คน เป็นระยะเวลา 5 ปี

ญี่ปุ่นเป็นประเทศคู่เจรจาที่ให้ความช่วยเหลือกับอาเซียนเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการลดช่องว่างระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเดิม 6 ประเทศ และประเทศสมาชิกใหม่ 4 ประเทศ (CLMV) เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายของการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียน

ปัจจุบันปัญหาพลังงานและสิ่งแวดล้อมได้ทวีความสำคัญต่อทั้งภูมิภาคและโลก เนื่องจากได้ส่งผลกระทบไปสู่ประชาชนโดยรวม ทำให้อาเซียนต้องอาศัยความร่วมมือจากญี่ปุ่นในการพัฒนาบุคลากร ถ่ายทอดเทคโนโลยี ทั้งในเรื่องพลังงานทดแทน พลังงานสะอาด (clean energy) และ การใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอย่างน้อยที่สุด โดยเฉพาะการที่ญี่ปุ่นมีนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมที่พยายามผลักดันให้มีการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้ได้ครึ่งหนึ่งจากระดับปัจจุบันภายในปี 2593 หรือที่ญี่ปุ่นเรียกข้อเสนอนี้ว่า Cool Earth 50 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าญี่ปุ่นมีนโยบายที่สอดคล้องกับการพัฒนาของอาเซียน

ความสัมพันธ์อาเซียน-สาธารณรัฐเกาหลี (เกาหลีใต้)

เกาหลีใต้ได้รับสถานะเป็นคู่เจรจาเต็มรูปแบบของอาเซียนเมื่อปี 2534 ทั้งสองฝ่ายมีเป้าหมายที่จะกระชับความร่วมมือในด้านการเมืองและความมั่นคง การค้า การลงทุน การท่องเที่ยวและความร่วมมือที่ส่งเสริมการพัฒนา เกาหลีใต้ได้ภาคยานุวัติสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และได้ลงนามใน Joint Declaration on Comprehensive Partnership เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2547 เพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างรอบด้าน ในปี 2548 อาเซียนและเกาหลีใต้ได้ลงนามใน

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

Framework Agreement on Comprehensive Econom c Cooperation **ซึ่งกำหนดให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างกัน**

ไทยเป็นประเทศสมาชิกอาเซียนประเทศเดียวที่ยังไม่ได้ลงนามความตกลงการค้าเสรี ว่าด้วยการค้าสินค้า (Trade in Goods) **และความตกลงการค้าเสรีว่าด้วยการค้าบริการ** (Trade in Services) อย่างไรก็ดี ขณะนี้ อาเซียนกำลังยกร่างพิธีสารเพื่อให้ไทยสามารถเข้าร่วมในความตกลงทั้งสองได้ นอกจากนี้ อาเซียนและเกาหลีใต้ได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจว่าด้วยการจัดตั้งศูนย์อาเซียน-เกาหลี เมื่อวันที่ 21 พฤศจิกายน 2550 เพื่อจัดตั้งศูนย์อาเซียน-เกาหลีขึ้น ณ กรุงโซลเพื่อส่งเสริมความร่วมมือในด้านการค้า การลงทุน และการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างกัน

ปัจจุบันอาเซียนและเกาหลีใต้มีความร่วมมือในด้านการค้า การลงทุน การขนส่ง การท่องเที่ยว การเกษตร วิทยาศาสตร์และ ICT การรักษาสิ่งแวดล้อม สาธารณสุข การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การแลกเปลี่ยนทางด้านวัฒนธรรม และการลดช่องว่างการพัฒนาในอาเซียน ซึ่งความร่วมมือในด้านต่าง ๆ จะเป็นในลักษณะการดำเนินโครงการร่วมกับประเทศสมาชิกอาเซียน โดยรัฐบาลเกาหลีใต้ได้จัดตั้งกองทุน ASEAN-ROK Future Oriented Cooperation Projects (FOCP) และกองทุน ASEAN-ROK Special Cooperation Fund (SCF) เพื่อใช้ในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ปีละ 3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจของเกาหลีใต้ที่จะเพิ่มบทบาทของตนในภูมิภาค

ในด้านวิชาการ เกาหลีใต้เป็นประเทศที่ริเริ่มการจัดตั้ง East Asia Vision Group ในปี 2544 และ East Asia Study Group ในปี 2545 เพื่อเสนอแนวทางความร่วมมือและการรวมตัวในเอเชียตะวันออกในกรอบความร่วมมืออาเซียน + 3 และล่าสุดในปี 2550 เกาหลีใต้ได้ริเริ่มจัดทำการศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีเอเชียตะวันออก ระยะที่ 2 ซึ่งแสดงถึงความสำคัญที่เกาหลีใต้ให้กับ การรวมตัวในในเอเชียตะวันออก

ความสัมพันธ์อาเซียน-รัสเซีย

ความสัมพันธ์อาเซียน-รัสเซีย เริ่มต้นจากการที่รัสเซียได้สถาปนาความสัมพันธ์ในฐานะคู่หารือ (consultative relations) กับอาเซียนในปี 2534 และพัฒนาความสัมพันธ์จนได้รับสถานะประเทศคู่เจรจาในการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน สมัยที่ 29 เมื่อเดือน ก.ค. 2539 ที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

อาเซียนและรัสเซียได้ลงนามในเอกสารสำคัญๆ หลายฉบับ อาทิ Joint Declaration on Partnership for Peace and Security, Prosperity and Development in the Asia-Pacific Region (ปี 2546) Joint Declaration on Cooperation to Combat International Terrorism (ปี 2547) Agreement on Economic and Development Cooperation (ปี 2548) และ Agreement on Economic and Development Cooperation (ปี 2548) นอกจากนี้ รัสเซียได้ภาคยานุวัติสนธิสัญญาไมตรีและความมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (TAC) เมื่อปี 2547

ในปี 2548 ผู้นำอาเซียนและรัสเซียได้ร่วมประชุมสุดยอด ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย และได้ลงนามในเอกสารสำคัญคือ Joint Declaration on ASEAN Russia Progressive and Comprehensive Partnership กำหนดแนวทางการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันทั้งทางด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และต่อมาได้มีการรับรอง Comprehensive Programme of Action เพื่อที่จะดำเนินการตามความเป็นหุ้นส่วนที่ก้าวหน้าและรอบด้าน นอกจากนี้ รัสเซียยังประสงค์จะเข้าร่วมการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (EAS) แต่สิงคโปร์และอินโดนีเซียต้องการเห็นความสัมพันธ์อาเซียน-รัสเซียที่แนบแน่นกว่านี้ก่อนที่รัสเซีย จะเข้าร่วมประชุม EAS

อาเซียนและรัสเซียได้จัดตั้งกองทุน ASEAN-Russia Dialogue Partnership Financial Fund (DPFF) ขึ้นเพื่อใช้ดำเนินกิจกรรมความร่วมมือระหว่างกัน ปัจจุบันฟิลิปปินส์เป็นประเทศผู้ประสานงานความสัมพันธ์อาเซียน-รัสเซีย (กรกฎาคม 2546-2552)

ไทยได้เสนอโครงการภายใต้กองทุน DPFF จำนวน 2 โครงการคือ โครงการจัดตั้ง ASEAN Centre ที่มหาวิทยาลัยในรัสเซีย ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อสร้างความตื่นตัวเกี่ยวกับอาเซียนและให้ข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียนแก่ชาวรัสเซีย และการจัดทำ ASEAN-Russia Business Website เพื่อกระตุ้นการติดต่อระหว่างภาคธุรกิจของอาเซียนและรัสเซีย

ความสัมพันธ์อาเซียน-อินเดีย

อินเดียเป็นประเทศที่มีความสำคัญในภูมิภาค และมีประชากรมากเป็นลำดับสองของโลก รองจากจีน อาเซียนกับอินเดียเริ่มต้นความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการในปี 2535 ในลักษณะคู่เจรจาเฉพาะด้าน และได้ยกระดับความสัมพันธ์ขึ้นเป็นคู่เจรจาอย่างสมบูรณ์เมื่อปี 2538 ต่อมาได้พัฒนาสู่ระดับการประชุมสุดยอดในปี 2545 โดยมีการประชุมสุดยอดอาเซียน-อินเดีย ครั้งแรก ที่กรุงพนมเปญ กัมพูชา เมื่อวันที่ 5 พฤศจิกายน 2545

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

อาเซียนและอินเดียมีเอกสาร ASEAN-India Partnership for Peace, Progress and Shared Prosperity เป็นพื้นฐานกำหนดแนวทางในการดำเนินความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างกันในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความร่วมมือเพื่อการพัฒนา และมีแผนปฏิบัติการสำหรับดำเนินการตาม ASEAN-India Partnership ปัจจุบันทั้งสองฝ่ายอยู่ในแผนงานความร่วมมือ ฉบับที่ 2 (ปี 2550-2551) นอกจากนั้น อินเดียได้ภาคยานุวัติ Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia (TAC) ใน ปี 2546 และอินเดียยังเป็นหนึ่งในสมาชิกของ East Asia Summit (EAS) ตั้งแต่ปี 2548

ในด้านความร่วมมือในการต่อต้านการก่อการร้ายและอาชญากรรมข้ามชาติ อาเซียนและอินเดียรับรองแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยความร่วมมือเพื่อต่อต้านการก่อการร้ายสากล (ASEAN-India Joint Declaration for Cooperation to Combat International Terrorism) ในการประชุม ASEAN-India Summit ครั้งที่ 2 ที่บาหลี ในปี 2546 นอกจากนี้ อินเดียยังมีบทบาทสำคัญภายใต้กรอบ ASEAN Regional Forum (ARF) โดยเฉพาะในเรื่องความร่วมมือด้านความมั่นคงทางทะเล

ผู้นำอาเซียนและอินเดียได้ลงนามในกรอบความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจอย่างรอบด้าน (Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation between ASEAN and India) ในการประชุมสุดยอดอาเซียน-อินเดีย ครั้งที่ 2 (ปี 2546) ครอบคลุมการเปิดเสรีการค้าสินค้า บริการ การลงทุนและความร่วมมือทางเศรษฐกิจสาขาต่าง ๆ โดยคาดว่าจะมีการลงนามในความตกลงการค้าเสรีสินค้าในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน-อินเดีย ในกลางเดือนธันวาคม 2551

อินเดียพยายามส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับอาเซียนในระดับประชาชน มีการดำเนินโครงการต่างๆ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างกัน อาเซียนและอินเดียได้จัดตั้งกองทุน ASEAN-India Fund เพื่อใช้สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมความร่วมมือระหว่างกัน อาทิ โครงการเยือนอินเดียของนักการทูตและนักศึกษาอาเซียน และโครงการแลกเปลี่ยนการเยือนของสื่อมวลชน และยังได้พยายามส่งเสริมความร่วมมือด้านสิ่งแวดล้อม โดยจัดตั้งเครือข่ายอาเซียน-อินเดียว่าด้วยการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และกองทุน ASEAN-India Green Fund โดยอินเดียออกเงินตั้งต้นสำหรับโครงการดังกล่าว 5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อใช้สนับสนุนกิจกรรมภายใต้เครือข่ายดังกล่าว

ปัจจุบันอินโดนีเซียเป็นประเทศผู้ประสานงานความสัมพันธ์อาเซียน-อินเดีย ตั้งแต่เดือน กรกฎาคม 2549 ถึงเดือน กรกฎาคม 2552 โดยกัมพูชาจะรับช่วงเป็นผู้ประสานงานความสัมพันธ์ต่อจากเดือนกรกฎาคม 2552 ถึงเดือนกรกฎาคม 2555

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ความร่วมมือกับเอเชียตะวันออก

ความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ (จีน ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี) มีพัฒนาการมาเป็นลำดับ โดยเริ่มจากการที่ญี่ปุ่น จีน และเกาหลีใต้ เป็นคู่เจรจากับอาเซียนในปี 2520 และ 2534 ตามลำดับ อย่างไรก็ดี ความร่วมมือดังกล่าวยังมีลักษณะเป็นทวิภาคีมากกว่าพหุภาคี

ในปี 2534 Dr. Mahathir Bin Mohamad นายกรัฐมนตรีมาเลเซีย ได้เสนอแนวคิดการรวมกลุ่มของประเทศในเอเชียตะวันออกเรียกว่า East Asia Economic Group (EAEG) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองของประเทศในเอเชียตะวันออกในการเจรจาเปิดเสรีทางการค้าของ WTO อย่างไรก็ดี แนวคิดดังกล่าวไม่ได้รับการตอบสนองจากประเทศในภูมิภาค เนื่องจากความไม่ชัดเจนของแนวคิดทำให้เกิดข้อสงสัยในข้อเสนอของมาเลเซีย และการคัดค้านของสหรัฐฯ ซึ่งเกรงว่า EAEG จะกระทบต่อ Asia-Pacific Economic Cooperation (APEC) ที่เพิ่งจะจัดตั้งขึ้น แนวคิด EAEG จึงถูกเปลี่ยนเป็น East Asia Economic Caucus (EAEC) แต่ก็ยังไม่เป็นที่ยอมรับมากนัก ในที่สุด ก็ค่อยๆ จางหายไปภายหลังปี 2540

ในปี 2539 ไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสุดยอด Asia-Europe Meeting (ASEM) ครั้งแรกที่กรุงเทพฯ ประเทศสมาชิกอาเซียน จีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ได้มีโอกาสทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มครั้งแรก เพื่อเตรียมการสำหรับการประชุมกับฝ่ายยุโรป ต่อมาในปี 2540 ผู้นำจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ ได้รับเชิญให้ร่วมประชุมกับผู้นำอาเซียนในโอกาสครบรอบ 30 ปีของอาเซียน การพบกันครั้งนี้มีขึ้นในช่วง ที่เกิดวิกฤตทางการเงินพอดี จึงทำให้ประเทศในเอเชียตะวันออกตระหนักถึงการพึ่งพาซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจและความจำเป็นที่จะต้องร่วมมือกัน การประชุมสุดยอดครั้งนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นของกรอบความร่วมมืออาเซียน+3 ซึ่งได้พัฒนาเป็นรูปเป็นร่างต่อมาโดย Joint Statement on East Asia Cooperation ของการประชุมสุดยอดอาเซียน+3 ครั้งที่ 3 ในปี 2542 (ค.ศ.1999) และการจัดตั้ง East Asia Vision Group (EAVG) ในปีเดียวกันเพื่อกำหนดวิสัยทัศน์ความร่วมมือในเอเชียตะวันออก

EAVG ได้เสนอรายงานการศึกษาต่อที่ประชุมสุดยอดอาเซียน+3 ครั้งที่ 5 เมื่อปี 2544 โดยได้เสนอแนะแนวคิดการจัดตั้ง East Asian community (EAc) และมาตรการความร่วมมือในด้านต่างๆ เพื่อนำไปสู่การจัดตั้ง EAc ข้อเสนอของ EAVG เป็น 1 ใน 26 มาตรการความร่วมมือของ East Asia Study Group (EASG)

ในการประชุมสุดยอดอาเซียน+3 เมื่อปี 2547 ผู้นำอาเซียน+3 เห็นพ้องกันให้การจัดตั้ง EAc เป็นเป้าหมายระยะยาวของกรอบอาเซียน+3 และเห็นควรให้มีการจัดประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit-EAS) ครั้งแรกที่มาเลเซีย แต่อาเซียนยังมีความเห็นแตกต่างกันในเรื่องประเทศที่ จะเข้าร่วม

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ประชุม EAS คือ กลุมที่ต้องการให้จำกัดเฉพาะประเทศอาเซียน+3 และกลุ่มที่ต้องการให้รวมประเทศอื่นๆ ด้วย อินโดนีเซีย ซึ่งเดิมคัดค้านการจัดประชุม EAS ต้องการผลักดันให้ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ได้เข้าร่วมด้วย ในขณะที่สิงคโปร์สนับสนุนการเข้าร่วมของอินเดีย มาเลเซียในขั้นแรกไม่เห็นด้วยกับการขยายประเทศที่จะเข้าร่วม แต่ในที่สุดก็ยอมตาม เพื่อให้การประชุม EAS สามารถจัดขึ้นได้ตามกำหนด

การประชุม EAS ครั้งแรกมีขึ้นเมื่อเดือนธันวาคม 2548 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ โดยมี 16 ประเทศเข้าร่วม (ประเทศสมาชิกอาเซียน 10 ประเทศ จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ อินเดีย ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์) รัสเซียได้แสดงความสนใจจะขอเข้าร่วมด้วย แต่สิงคโปร์และอินโดนีเซียคัดค้าน ทำให้รัสเซียไม่ได้เข้าเป็นสมาชิก อย่างไรก็ดี ในการประชุม EAS ครั้งที่ 1 ผู้นำของรัสเซียได้รับเชิญให้กล่าวในที่ประชุมในฐานะแขกของประเทศเจ้าภาพ นอกจากรัสเซียแล้ว ยังมีประเทศอื่นๆ แสดงความสนใจจะขอเข้าร่วมใน EAS ด้วยเช่นกัน ได้แก่ สหภาพยุโรป ปากีสถาน และมองโกเลีย แต่ประเทศเหล่านี้ยังมีคุณสมบัติไม่ครบตามที่อาเซียนกำหนดไว้ ได้แก่ (1) การเป็นคู่เจรจาเต็มรูปแบบ (2) การมีความสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับอาเซียน และ (3) การภาคยานุวัติสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

เพื่อเป็นการแยกแยะบทบาทของ EAS และกรอบความร่วมมืออาเซียน+3 ผู้นำได้ลงนามปฏิญญา 2 ฉบับ เมื่อเดือน ธ.ค. 2548 (2005) ได้แก่ 1) ปฏิญญากรุงกัวลาลัมเปอร์ว่าด้วยการประชุม สุดยอดเอเชียตะวันออก ซึ่งกำหนดให้ EAS เป็นเวทีสำหรับการหารือทางยุทธศาสตร์ที่เปิดกว้างและครอบคลุม (open and inclusive) และเป็นส่วนหนึ่งของ "evolving regional architecture" และ 2) ปฏิญญากรุงกัวลาลัมเปอร์ว่าด้วยการประชุมสุดยอดอาเซียน+3 ซึ่งกำหนดให้กรอบอาเซียน+3 เป็นกลไกหลักที่จะนำไปสู่การจัดตั้ง EAc

ตามปฏิญญาทั้งสองฉบับดังกล่าวเป็นที่เข้าใจว่า กรอบความร่วมมืออาเซียน+3 และ EAS จะดำเนินควบคู่กันและส่งเสริมซึ่งกันและกัน โดยกรอบความร่วมมืออาเซียน+3 จะเป็นเวทีสำหรับความร่วมมือภายในภูมิภาค ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายระยะยาวคือ การจัดตั้งประชาคมเอเชียตะวันออก สำหรับ EAS จะเป็นเวทีหารือทางยุทธศาสตร์ที่เปิดกว้างสำหรับประเทศภายนอกภูมิภาคที่มีความสนใจ จะเข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในภูมิภาคเอเชียตะวันออก

กฎบัตรอาเซียน

พัฒนาการความร่วมมือของอาเซียนในช่วงแรกหลังการก่อตั้ง เน้นความร่วมมือด้านการเมืองก่อนที่จะขยายไปสู่ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและสังคมในช่วง 10 กว่าปีที่ผ่านมา และมีการรวมกลุ่มที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้น การเปลี่ยนแปลงของบริบททางการเมืองและเศรษฐกิจของโลกและภูมิภาค ความขัดแย้งด้านอุดมการณ์ทางการเมืองในยุคสงครามเย็นยุติลง รวมทั้งการก้าวเข้าสู่โลกยุคโลกาภิวัตน์ที่มีมหาอำนาจใหม่

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

คือ จีนและอินเดีย และต้องเผชิญกับภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ เช่น โรคระบาด การก่อการร้าย การค้ามนุษย์ สิ่งแวดล้อม ภัยพิบัติ ทำให้อาเซียนต้องปรับตัว และปรับระบบการทำงาน โดยเน้นประสิทธิภาพและการมีส่วนร่วมของประชาชนมากขึ้น โลกปัจจุบันเป็นโลกของความร่วมมือในระดับภูมิภาคจะเห็นได้จากการรวมกลุ่มของประเทศต่าง ๆ ในยุโรป ละตินอเมริกา เอเชียใต้ และแอฟริกา เพื่อสร้างโอกาสเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน และอำนาจต่อรอง อาเซียนจึงจำเป็นต้องวางรากฐานสำหรับการสร้างประชาคมอาเซียนที่ประกอบด้วย 3 เสาหลักคือ ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนภายในปี 2558

กฎบัตรอาเซียนเป็นความตกลงระหว่างประเทศสมาชิกที่กำหนดกรอบโครงสร้างองค์กร เป้าหมาย หลักการ และกลไกที่สำคัญต่างๆ ของอาเซียน และให้สถานะนิติบุคคลแก่อาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อ (1) เพิ่มประสิทธิภาพของอาเซียนในการดำเนินการตามเป้าหมายต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมตัวไป สู่การเป็นประชาคมอาเซียนภายในปี 2558 (2) สร้างกลไกที่จะส่งเสริมให้รัฐสมาชิกปฏิบัติตามความตกลงต่างๆ ของอาเซียน และ (3) ทำให้อาเซียนเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริงมากขึ้น

ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 9 ที่บาหลี ปี 2546 ที่ประชุมได้เห็นชอบให้มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียนภายในปี 2563 (ค.ศ.2020) ต่อมา ในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 10 ที่เวียงจันทน์ สปป.ลาว ปี 2547 ผู้นำได้เห็นชอบต่อแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ (Vientiane Action Programme –VAP) ซึ่งกำหนดมาตรการในการขับเคลื่อนการสร้างประชาคมอาเซียน ซึ่งรวมถึงการจัดทำกฎบัตรอาเซียนด้วย ซึ่งผู้นำอาเซียนในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 11 ปีถัดมา ได้เห็นชอบให้จัดทำกฎบัตรอาเซียนและตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิเรื่องกฎบัตรอาเซียน (Eminent Persons Group on the ASEAN Charter-EPG) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทิศทางการรวมตัวของอาเซียนและสาระสำคัญที่ควรมีปรากฏในกฎบัตรอาเซียน การร่างกฎบัตรอาเซียนทำกันในปี 2549 โดยให้คณะทำงานระดับสูง และได้เสนอให้ผู้นำอาเซียนลงนามในกฎบัตรอาเซียนระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 13 ที่สิงคโปร์ ปี 2550

ความสำคัญของกฎบัตรอาเซียนต่อประเทศไทย

1. ไทยเป็น 1 ใน 5 ของผู้ร่วมก่อตั้งอาเซียน เป็นสถานที่กำเนิดของอาเซียน และมีบทบาทนำในอาเซียนมาโดยตลอด ไทยเป็นประธานอาเซียนในปี 2551-2552 และระหว่างปี 2551-2555 ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ จะเข้ารับดำแหน่งเลขาธิการอาเซียน ซึ่งเป็นการตอกย้ำบทบาทนำของไทย ทั้งนี้ การมีกฎบัตรอาเซียนจะช่วยให้อาเซียนมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น จะเป็นการสะท้อนความสำเร็จทั้งของไทยและภูมิภาคนี้โดยรวม

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

2. กฎบัตรอาเซียนให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามพันธกรณีต่างๆ ของประเทศสมาชิก ซึ่งจะช่วยสร้างเสริมหลักประกันให้กับไทยว่าจะสามารถได้รับผลประโยชน์ตามที่ตกลงกันไว้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้ การปรับปรุงการดำเนินงานและโครงสร้างองค์กรของอาเซียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการเสริมสร้างความร่วมมือใน 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียนจะเป็นฐานสำคัญที่จะทำให้อาเซียนสามารถตอบสนองต่อความต้องการและผลประโยชน์ของรัฐสมาชิก รวมทั้งยกสถานะและอำนาจต่อรอง และภาพลักษณ์ของประเทศสมาชิกในเวทีระหว่างประเทศได้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้ เรื่องใหม่ในอาเซียนที่ไทยผลักดันให้ปรากฏในกฎบัตรฯ ได้แก่

(1) การจัดตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชนของอาเซียน ทั้งนี้ จะต้องมีการจัดทำ Terms of Reference เพื่อกำหนดรายละเอียดเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรนี้ต่อไป

(2) การให้อำนาจเลขาธิการอาเซียนสอดส่องและรายงานการปฏิบัติตามความตกลงของรัฐสมาชิก

(3) การจัดตั้งกลไกสำหรับการระงับข้อพิพาทต่าง ๆ ระหว่างประเทศสมาชิก

(4) การให้ผู้นำเป็นผู้ตัดสินว่าจะดำเนินการอย่างไรต่อรัฐผู้ละเมิดพันธกรณีตามกฎบัตรฯ อย่างร้ายแรง

(5) การเปิดช่องให้ใช้วิธีการอื่นในการตัดสินใจได้หากไม่มีฉันทามติ

(6) การให้ความสำคัญกับการส่งเสริม การปรึกษาหารือระหว่างประเทศสมาชิกเพื่อแก้ไขปัญหาที่กระทบต่อผลประโยชน์ร่วม ซึ่งทำให้การตีความหลักการห้ามแทรกแซงกิจการภายในมีความยืดหยุ่นมากขึ้น

(7) การเพิ่มบทบาทของประธานอาเซียน เพื่อให้อาเซียนสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างทันท่วงที

(8) การเปิดช่องทางให้อาเซียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรภาคประชาสังคมมากขึ้น และ

(9) การปรับปรุงโครงสร้างองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น ให้มีการประชุมสุดยอดอาเซียน 2 ครั้งต่อปี จัดตั้งคณะมนตรีเพื่อประสานความร่วมมือในแต่ละ 3 เสาหลัก และการมีคณะผู้แทนถาวรประจำอาเซียนที่กรุงจาการ์ตา เพื่อลดเวลาและค่าใช้จ่ายในการประชุมของอาเซียน เป็นต้น

การดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนของไทย

ไทยได้รับหน้าที่ประธานอาเซียนต่อจากสิงคโปร์ ภายหลังการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศ อาเซียน ครั้งที่ 41 ที่สิงคโปร์ในเดือน กรกฎาคม 2551 การดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนของไทยอยู่ในช่วงเวลาที่สำคัญเนื่องจาก (1) กฎบัตรอาเซียนจะมีผลใช้บังคับ (2) มีการจัดทำแผนงานสำหรับการจัดตั้งประชาคมการเมืองความมั่นคง ประชาคมเศรษฐกิจ และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมเพื่อมุ่งไปสู่การรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 และ (3) อยู่ในช่วงเวลาเดียวกับที่คนไทย คือ ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ ดำรงตำแหน่งเลขาธิการอาเซียน (วาระ 5 ปี ตั้งแต่ 1 มกราคม 2551-31 ธันวาคม 2555)

โดยที่กฎบัตรอาเซียนกำหนดให้วาระการดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนเป็นไปตามปีปฏิทิน ดังนั้น หากกฎบัตรอาเซียนมีผลบังคับใช้ภายในปี 2551 ไทยจะดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนเป็นเวลา 1 ปี 6 เดือน คือ ตั้งแต่ กรกฎาคม 2551 – ธันวาคม 2552 แต่หากกฎบัตรฯ ยังไม่มีผลบังคับใช้ ไทยจะส่งมอบ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ตำแหน่งประธาน ให้เวียดนามภายหลังการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 42 ในเดือนกรกฎาคม 2552 ตามแนวปฏิบัติเดิม

ในช่วงเวลาเปลี่ยนผ่าน (อาเซียนที่ยังไม่มีและมีกฎบัตร) ไทยมีภารกิจต้องเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสุดยอดอาเซียน 3 ครั้ง โดยกำหนดจะจัดการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 วันที่ 15-18 ธันวาคม 2552 และการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 15 ในปลายปี 2552 รวมทั้งการประชุมสุดยอดอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ (ASEAN Summit Retreat) ในช่วงไตรมาสแรกของปี 2552 นอกจากนี้ ไทยยังได้รับการร้องขอจากที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ (ASEAN FMs' Retreat) ที่สิงคโปร์ให้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการในช่วงครึ่งแรกของปี 2552 ด้วย นอกจากนี้ ในระหว่างการเดินทางเยือนไทยของเลขาธิการสหประชาชาติเมื่อเดือนธันวาคม 2551 ไทยได้เสนอที่จะจัดการประชุมสุดยอดอาเซียน-สหประชาชาติ ครั้งที่ 3 ต่อเนื่องจากการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 ในวันที่ 18 ธันวาคม 2551 ด้วย ขณะนี้ได้รับการตอบรับอย่างไม่เป็นทางการจากเลขาธิการสหประชาชาติแล้ว

ยุทธศาสตร์การดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนของไทย

กระทรวงการต่างประเทศได้หารือกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องและได้ร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในวาระที่ไทยจะดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนดังนี้

1. สร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนให้ประชาชนได้รับทราบ
2. ส่งเสริมความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทไทยในฐานะประธานอาเซียน
3. เสริมสร้างประชาคมการเมืองและความมั่นคงภายในปี 2558
4. เสริมสร้างประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายในปี 2558
5. เสริมสร้างประชาคมสังคมและวัฒนธรรมภายในปี 2558
6. ส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจาของอาเซียน

ทั้งนี้ กระทรวงการต่างประเทศได้กำหนดเป้าหมายสำคัญที่ไทยจะผลักดันในช่วงที่ดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนไว้ 3 ประการ ได้แก่

1. การอนุวัติข้อผูกพันภายใต้กฎบัตรอาเซียน (Realising the commitments under the ASEAN Charter) โดยเฉพาะการยกร่างขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ที่จะจัดตั้งขึ้น ได้แก่ กลไกสิทธิมนุษยชนอาเซียน และคณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียน ณ กรุงจาการ์ตา เป็นต้น

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

2. การทำให้อาเซียนเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นจุดศูนย์กลาง (Revitalising ASEAN as a people-centred Community) ซึ่งหมายถึงการเสริมสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนในหมู่ประชาชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคมในการสร้างประชาคมอาเซียน
3. การเสริมสร้างการพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์สำหรับประชาชนทุกคนในภูมิภาค (Reinforcing human development and security for all the peoples of the region) โดยส่งเสริมให้ความร่วมมือของอาเซียนตอบสนองต่อผลประโยชน์ของประชาชนให้มากที่สุด โดยเฉพาะ การแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น ความมั่นคงด้านอาหาร พลังงาน การจัดการภัยพิบัติและการเสริมสร้างเสถียรภาพด้านการเงินในภูมิภาค

นอกจากนี้ ไทยยังจะใช้โอกาสในการดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนผลักดันความร่วมมือของอาเซียนและความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจา ภายใต้กรอบอาเซียน+1 อาเซียน+3 และการประชุมสุดยอดเอเชียตะวันออก (East Asia Summit-EAS) ให้ช่วยเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์และแก้ไขปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เพื่อให้อาเซียนเป็นองค์กรที่ตอบสนองต่อผลประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริงและสามารถคงความสำคัญของอาเซียนในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเอาไว้ได้.

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

การดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนของไทย *

วาระการดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนและพันธกิจ

- ไทยเข้ารับตำแหน่งประธานอาเซียนต่อจากสิงคโปร์ภายหลังการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ ๔๔ เมื่อวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๕๑ และจะดำรงตำแหน่งเป็นเวลา ๑ ปีครึ่ง จนถึงสิ้นเดือนธันวาคม ๒๕๕๒ เพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดของกฎบัตรอาเซียนที่ให้วาระการดำรงตำแหน่งประธานเป็นไปตามลำดับตัวอักษร

- ทั้งนี้ วาระการดำรงตำแหน่งของไทยอยู่ในช่วงเวลาหัวเลี้ยวหัวต่อที่สำคัญภายหลังการลงนามกฎบัตรอาเซียนเมื่อเดือนพฤศจิกายน ๒๕๕๐ โดยจำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างกลไกต่าง ๆ ของอาเซียนเพื่อวางรากฐานสำหรับการรวมตัวเป็นประชาคมอาเซียนในปี ๒๕๕๘ และมีภารกิจต้องจัดประชุมสุดยอดอาเซียนรวม ๘ ครั้ง คือ การประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๑๔ ระหว่าง ๑๕-๑๘ ธันวาคม ๒๕๕๑ การประชุมสุดยอดอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการในช่วงต้นปี ๒๕๕๒ และการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๑๕ ในช่วงปลายปี ๒๕๕๒

- การดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนในช่วง ๑ ปีครึ่งดังกล่าว ถือว่าเป็นโอกาสให้ไทยสามารถแสดงบทบาทนำในการกำหนดทิศทางในอนาคตของอาเซียน เช่นเดียวกับที่ไทยเคยเป็นประเทศผู้ก่อตั้งอาเซียนเมื่อ ๔๐ ปีที่แล้ว รวมทั้งจะมีส่วนช่วยเสริมสร้างสถานะและบทบาทของไทยในเวทีระหว่างประเทศได้อีกทางหนึ่ง

- มาตรา ๓๒ ของกฎบัตรอาเซียนระบุถึงบทบาทของประธานอาเซียน ดังนี้

(๑) ส่งเสริมและเพิ่มพูนผลประโยชน์และความเป็นอยู่ที่ดีของอาเซียนอย่างแข็งขัน รวมถึงความพยายามในการสร้างประชาคมอาเซียน โดยการริเริ่มทางนโยบาย การประสานงานฉันทามติ และความร่วมมือ

(๒) ทำให้แน่ใจถึงความเป็นศูนย์รวมของอาเซียน

(๓) ทำให้แน่ใจถึงการตอบสนองต่อประเด็นเร่งด่วนหรือสถานการณ์วิกฤติที่มีผลกระทบต่ออาเซียนอย่างมีประสิทธิภาพและทันท่วงที รวมถึงเป็นคนกลางที่น่าเชื่อถือและจัดให้มีการจัดการอื่นเช่นว่า เพื่อสนองตอบข้อกังวลเหล่านี้โดยทันที

(๔) เป็นผู้แทนของอาเซียนในการเสริมสร้างและส่งเสริมความสัมพันธ์กับหุ้นส่วนภายนอกภูมิภาคให้ใกล้ชิดขึ้น

(๕) ปฏิบัติภารกิจและหน้าที่อื่นที่อาจได้รับมอบหมาย

ยุทธศาสตร์และเป้าหมายของไทยในการดำรงตำแหน่งประธานอาเซียน

- กระทรวงการต่างประเทศได้จัดประชุมหารือกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมการสำหรับการดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนของไทยแล้ว ๒ ครั้ง เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ และ ๑๕

---

*ที่มา : กรมอาเซียน ตุลาคม 2551

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

พฤษภาคม ๒๕๕๑ ตามลำดับ โดยได้ร่วมกันกำหนดยุทธศาสตร์การเป็นประธานอาเซียนของไทยที่สำคัญ ได้แก่ การคงไว้ซึ่งบทบาทนำของไทยในเวทีระหว่างประเทศโดยเฉพาะในกรอบอาเซียน การให้สัตยาบันกฎบัตรอาเซียนภายหลังจากที่ผู้นำอาเซียนได้ลงนามกฎบัตรฯ เมื่อปี ๒๕๕๐ การทำให้อาเซียนเข้าถึงประชาชนในระดับรากหญ้า การเสริมสร้างประชาคมอาเซียนภายในปี ๒๕๕๘ ในทั้ง ๓ มิติความร่วมมือการลดช่องว่างการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิก การเสริมสร้างความสัมพันธ์กับประเทศคู่เจรจาและประเทศภายนอก การประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นตัวอย่างในการพัฒนาประเทศ

- ที่ประชุมคณะกรรมการระดับชาติเพื่อเตรียมการจัดการประชุมสุดยอดอาเซียนและการประชุมที่เกี่ยวข้องในช่วงที่ไทยดำรงตำแหน่งประธานอาเซียน ครั้งที่ ๑/๒๕๕๑ เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๕๕๑ ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน ได้ให้ความเห็นชอบเป้าหมายสำคัญในวาระการดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนของไทย ๓ ประการ (the '3Rs') ได้แก่

(๑) การอนุวัติข้อผูกพันภายใต้กฎบัตรอาเซียน (Realising the commitments under the ASEAN Charter) โดยเฉพาะการยกร่างขอบเขตอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ ที่จะจัดตั้งขึ้น ได้แก่ กลไกสิทธิมนุษยชนอาเซียน คณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียน ณ กรุงจาการ์ตา และคณะมนตรีประสานงานอาเซียน เป็นต้น

(๒) การฟื้นฟูอาเซียนให้เป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นจุดศูนย์กลาง (Revitalising ASEAN as a people-centred community) ซึ่งรวมถึงการเสริมสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนในหมู่ประชาชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคประชาสังคมในการสร้างประชาคมอาเซียน

(๓) การเสริมสร้างการพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์สำหรับประชาชนทุกคนในภูมิภาค (Reinforcing human development and security for all the peoples of the region) โดยส่งเสริมให้ความร่วมมือของอาเซียนตอบสนองต่อผลประโยชน์ของประชาชนให้มากที่สุด โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชน เช่น ความมั่นคงด้านอาหาร พลังงานและการจัดการภัยพิบัติ

- จากเป้าหมายในการดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนทั้ง ๓ ประการ กระทรวงฯ ได้พิจารณากำหนด theme สำหรับการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๑๔ และการประชุมที่เกี่ยวข้องว่า "กฎบัตรอาเซียนเพื่อประชาชนอาเซียน" (ASEAN Charter for ASEAN Peoples)

<u>การจัดกิจกรรมรณรงค์เสริมสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับอาเซียนของประชาชน</u>

- ตลอดวาระการดำรงตำแหน่งประธานอาเซียน ไทยกำหนดจะจัดโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อรณรงค์สร้างความตื่นตัวและทำให้อาเซียนเป็นที่รู้จักในหมู่ประชาชนไทยมากขึ้น ดังนี้

๑. โครงการการแสดงวิสัยทัศน์ของผู้นำอาเซียน

เป็นเวทีการอภิปรายของผู้นำอาเซียนโดยหัวข้อที่จะอภิปรายครอบคลุม ๓ เสาหลักของอาเซียน โดยเน้นพัฒนาการของอาเซียนหลังการให้สัตยาบันกฎบัตรอาเซียน

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

๒. **โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม การจัดการประชุมภาคประชาสังคมอาเซียน** (ASEAN Civil Society Conference) **ครั้งที่ ๔**

เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับภาคประชาสังคมโดยจะนำเสนอข้อเสนอแนะอันเป็นผลจากการประชุมต่อผู้นำอาเซียนในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียน

๓. **โครงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับเยาวชนอาเซียน** (ASEAN University Youth Summit 2008)

เป็นเวทีให้เยาวชนแสดงความคิดเห็นและเสนอข้อเสนอแนะต่อผู้นำอาเซียนเกี่ยวกับอาเซียนในช่วงการประชุมสุดยอดอาเซียน

๔. **โครงการประกวดเพลงประจำอาเซียน** (ASEAN Anthem)

ประเทศไทยได้รับมอบหมายจากประเทศสมาชิกอาเซียนให้เป็นเจ้าภาพจัดการแข่งขันประกวดเพลงประจำอาเซียน (ASEAN Anthem) ซึ่งประกอบด้วยการจัดการแข่งขันภายในประเทศไทย รวมทั้งเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมคัดเลือกเพลงประจำอาเซียน (ASEAN Anthem Adjudicators' Panel) ซึ่งจะมีกรรมการจากประเทศสมาชิกอาเซียน ทั้ง ๑๐ ประเทศ และกรรมการนอกอาเซียนอีก ๓ ประเทศ ทำหน้าที่คัดเลือกให้ได้เพลงประจำอาเซียน ซึ่งเพลงที่ได้รับคัดเลือกจะใช้เป็นเพลงประจำอาเซียนและใช้เปิดในพิธีเปิดการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ ๑๔ ในเดือนธันวาคม ๒๕๕๑

๕. **โครงการยุวทูตความดีกับอาเซียน**

เป็นการแข่งขันตอบคำถามเกี่ยวกับอาเซียนโดยโรงเรียนยุวทูตความดีจะได้รับเกมส์คำถามเกี่ยวกับอาเซียนสำหรับจัดการแข่งขันภายในโรงเรียนอย่างพร้อมเพรียงกัน ในวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๕๑

๖. **การจัดงานเฉลิมฉลองวันครบรอบการก่อตั้งอาเซียน ในวันที่ ๗ และ ๘ สิงหาคม**

เพื่อส่งเสริมการตระหนักรับรู้เกี่ยวกับอาเซียนในหมู่เยาวชนเพื่อร่วมเฉลิมฉลองวันครบรอบการสถาปนาอาเซียนในวันที่ ๘ สิงหาคม

๗. **โครงการแข่งขันเขียนเรียงความภาษาไทยเกี่ยวกับอาเซียน**

เป็นการแข่งขันเขียนเรียงความภาษาไทยเกี่ยวกับอาเซียนโดยนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอุดมศึกษาทั่วประเทศ จำนวน ๕๐๐ คน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียน ซึ่งจะส่งเสริมให้เกิดการตระหนักรับรู้เกี่ยวกับอาเซียน โดยได้จัดการแข่งขันขึ้นเมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๕๑ ณ ศูนย์นิทรรศการและการประชุมไบเทค

๘. **โครงการจัดทำวีดีทัศน์การ์ตูนเกี่ยวกับอาเซียน และการจัดทำหนังสือ**

เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียนให้นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น

๙. โครงการประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับอาเซียนร่วมกับ ททท.

เผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียนเพื่อส่งเสริมการตระหนักรับรู้เกี่ยวกับอาเซียนให้เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในหมู่ประชาชนทั่วประเทศ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

๑๐. **โครงการจัดทำหนังสือ** Young Faces of ASEAN

เป็นหนังสือรวบรวมภาพจากการประกวดภาพถ่ายของเยาวชนอาเซียน เพื่อเน้นความสำคัญของเยาวชน ซึ่งจะเป็นคนรุ่นใหม่ของอาเซียน

๑๑. **โครงการจัดทำสารคดีอาเซียน**

เพื่อเสริมสร้างการตระหนักรับรู้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน รวมทั้งเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอาเซียนแก่ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

๑๒. **โครงการจัดทำสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับอาเซียนและโครงการจัดทำหนังสือ "มารู้จักอาเซียนกันเถอะ"**

จัดทำหนังสือเกี่ยวกับอาเซียนโดยดัดแปลงจากหนังสือ "Know Your ASEAN" ของสิงคโปร์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับอาเซียน สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้งนักศึกษามหาวิทยาลัยและประชาชนทั่วไป

๑๓. **โครงการจัดทำหนังสือ "บันทึกเดินทางอาเซียน"**

เป็นหนังสือภาพประกอบคำบรรยายเกี่ยวกับอาเซียน ตั้งแต่เริ่มก่อตั้งจนถึงปัจจุบัน

๑๔. **โครงการจัดตั้งสมาคมอาเซียนประเทศไทย** (ASEAN Association-Thailand)

๑๕. **การสัมมนาเรื่องการเปิดรับฟังความคิดเห็นกับภาคประชาสังคมในการส่งเสริมการเป็นประชาคมอาเซียน ในปี ๒๕๕๘**

เป็นการแลกเปลี่ยนความเห็นของภาคประชาชนเกี่ยวกับแผนงานสำหรับการจัดตั้งประชาคมการเมืองความมั่นคง ประชาคมเศรษฐกิจ และประชาคมสังคมวัฒนธรรมของอาเซียน

****

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

สรุปสาระสำคัญของกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter)*

---

1. กฎบัตรอาเซียนคืออะไร

กฎบัตรอาเซียนเป็นกรอบความตกลงที่กำหนดเป้าหมาย หลักการ โครงสร้างองค์กร และกลไกที่สำคัญต่างๆ ของอาเซียน และให้สถานะนิติบุคคลแก่อาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) เพิ่มประสิทธิภาพของอาเซียนในการดำเนินการตามเป้าหมายต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมตัวไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ภายในปี 2558

2) สร้างกลไกที่จะส่งเสริมให้รัฐสมาชิกปฏิบัติตามความตกลงต่าง ๆ ของอาเซียน

3) ทำให้อาเซียนเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริงมากขึ้น

2. ภูมิหลังและกระบวนการยกร่างกฎบัตรอาเซียน

- ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 11 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2548 เห็นชอบให้จัดทำกฎบัตรอาเซียนและตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิเรื่องกฎบัตรอาเซียน (Eminent Persons Group on the ASEAN Charter-EPG) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทิศทางการรวมตัวของอาเซียนและสาระสำคัญที่ควรมีปรากฏในกฎบัตรฯ

- ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 12 เมื่อเดือนมกราคม 2550 ได้มอบหมายให้คณะทำงานระดับสูงในการยกร่างกฎบัตรอาเซียน (High Level Task Force on the ASEAN Charter-HLTF) ทำการยกร่างกฎบัตรฯ เพื่อเสนอให้ผู้นำ อาเซียนลงนามในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 13 ที่สิงคโปร์

- ในช่วงระหว่างเดือน มกราคม – ตุลาคม 2550 HLTF ประชุมกันทั้งหมด 13 ครั้ง โดยได้รายงานความคืบหน้าและขอรับแนวนโยบายจากที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนเป็นระยะ ๆ และยกร่างกฎบัตรฯ แล้วเสร็จเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2550

- วันที่ 20 พฤศจิกายน 2550 ผู้นำอาเซียนมีกำหนดจะลงนามกฎบัตรอาเซียนระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 13 ที่สิงคโปร์ และในการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 ที่ประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2551 จะมีการลงนามครบทั้ง 10 ประเทศอาเซียน

- หลังจากการลงนาม รัฐสมาชิกจะต้องดำเนินกระบวนการในประเทศเพื่อให้สัตยาบันกฎบัตรฯ ต่อไป ซึ่งคาดว่า อาจใช้เวลาประมาณ 1 ปี ทั้งนี้ กฎบัตรฯ จะมีผลใช้บังคับเมื่อครบกำหนด 30 วัน นับจากวันที่รัฐสมาชิกอาเซียน ให้สัตยาบันครบทั้ง 10 ประเทศแล้ว

คณะทำงานด้านสารัตถะ ณ วันที่ 29 กุมภาพันธ์ 2551

*ที่มา : กฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter). ออนไลน์ (เข้าถึงได้จาก) :

http://e2own.net/Thai/data/pic/Article3.pdf สืบค้น ณ วันที่ 17 พฤศจิกายน 2551.

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

3. สรุปสาระสำคัญของกฎบัตรอาเซียน

กฎบัตรอาเซียนประกอบด้วยอารัมภบท และข้อบทต่างๆ รวม 13 บท (Chapters) 55 ข้อ (Articles) ความยาว 31 หน้า และมีเนื้อหาโดยสรุป ดังนี้

อารัมภบท ประกอบด้วย ความเป็นมาของอาเซียน เหตุผลในการจัดทำกฎบัตร การสร้างประชาคมอาเซียน ประกอบด้วย 3 เสาหลัก คือ ประชาคมความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน และการเป็นประชาคมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง

บทที่ 1 เป้าหมายและหลักการ **(Purposes and Principles)** ระบุเป้าหมายของอาเซียนและหลักการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างรัฐสมาชิก ได้แก่ เป้าหมายการส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ ความสามารถในการแข่งขันของภูมิภาค ความกินดีอยู่ดีของประชาชน ความมั่นคงของมนุษย์ การส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม การลดช่องว่างการพัฒนา การส่งเสริมประชาธิปไตย การเคารพสิทธิมนุษยชน การพัฒนาอย่างยั่งยืน สิ่งแวดล้อม การศึกษา ยาเสพติด การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน เป็นต้น ส่วนหลักการ ได้แก่ เรื่อง อำนาจอธิปไตย การไม่แทรกแซงกิจการภายใน หลักนิติธรรมและธรรมาภิบาล การเคารพความแตกต่าง เป็นต้น

บทที่ 2 สถานะบุคคล (Legal Personality) ให้อาเซียนมีสถานะบุคคล

บทที่ 3 สมาชิกภาพ (Membership) กำหนดกฎเกณฑ์และกระบวนการในการรับสมาชิกใหม่ เช่น ต้องเป็นประเทศที่อยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และได้รับการรับรองจากประเทศสมาชิกอาเซียน และต้องยินยอมผูกพันตามกฎบัตรและสามารถปฏิบัติตามพันธกรณีของรัฐสมาชิก รวมทั้งกำหนดสิทธิและหน้าที่ของรัฐสมาชิก ไว้กว้างๆ คือรัฐสมาชิกจะมีสิทธิและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎบัตรและความตกลงต่างๆ ของอาเซียน รวมถึงหน้าที่ในการออกกฎหมายภายในเพื่อรองรับพันธกรณีด้วย

บทที่ 4 องค์กรของอาเซียน (Organs) ประกอบด้วย

1) ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) เป็นองค์กรสูงสุดในการกำหนดนโยบาย และมีการประชุมปีละ 2 ครั้ง มีหน้าที่ 1)ให้แนวนโยบายและตัดสินใจเรื่องสำคัญๆ 2) สั่งการให้มีการประชุมระดับรัฐมนตรีเป็นการเฉพาะกิจเพื่อพิจารณาเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเสาหลักต่างๆ มากกว่า 1 เสา 3) ดำเนินการแก้ไขสถานการณ์ฉุกเฉินที่กระทบต่ออาเซียน 4) ตัดสินข้อพิพาทระหว่างรัฐสมาชิกกรณีที่ไม่อาจหาข้อยุติในข้อขัดแย้งได้ หรือมีการไม่ปฏิบัติตามคำตัดสินของกลไกระงับข้อพิพาท 5) ตั้งหรือยุบองค์กรอาเซียน 6) แต่งตั้งเลขาธิการอาเซียน

2) คณะมนตรีประสานงานอาเซียน (ASEAN Coordinating Council) ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียน ทำหน้าที่เตรียมการประชุม ASEAN Summit ประสานงานระหว่าง 3 เสาหลักเพื่อความเป็นบูรณาการในการดำเนินงานของอาเซียน

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

และแต่งตั้งรองเลขาธิการอาเซียน

3) คณะมนตรีประชาคมอาเซียน (ASEAN Community Councils) สำหรับ 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียน ประกอบด้วยผู้แทนที่แต่ละประเทศสมาชิกแต่งตั้ง เพื่อทำหน้าที่ประสานงานและติดตามการดำเนินงานตามแนวนโยบายของผู้นำทั้งในเรื่องที่อยู่ภายใต้เสาหลักของตน และเรื่องที่เป็น cross-cutting issues และเสนอรายงานและข้อเสนอแนะในเรื่องที่อยู่ภายใต้การดูแลของตนต่อผู้นำ

4) องค์กรรัฐมนตรีเฉพาะสาขา (ASEAN Sectoral Ministerial Bodies) จัดตั้งโดย ASEAN Summit และมีหน้าที่หลัก คือ (1) การดำเนินการตามอาณัติที่มีอยู่แล้ว (2) นำความตกลงและมติของผู้นำไปปฏิบัติ (3) เสริมสร้างความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการสร้างประชาคมอาเซียน (4) เสนอรายงานและข้อเสนอแนะต่อ ASEAN Community Councils ที่เหมาะสม และ (5) สามารถจัดตั้ง Senior Officials Bodies และ Subsidiary Bodies เพื่อสนับสนุนการทำงานได้

5) สำนักเลขาธิการอาเซียน (ASEAN Secretariat) ซึ่งอยู่ภายใต้การบังคับบัญชาของเลขาธิการอาเซียน (Secretary General of ASEAN) ซึ่งจะมีบทบาทมากขึ้นโดยนอกจากจะเป็น Chief Administrative Officer ของอาเซียนแล้ว เลขาธิการอาเซียนจะมีบทบาทในการติดตามการปฏิบัติตามคำตัดสินของกลไกระงับข้อพิพาทและรายงานตรงต่อผู้นำ และสนับสนุนการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างองค์กรของอาเซียนกับภาคประชาสังคม ทั้งนี้ ให้มีรองเลขาธิการอาเซียน (Deputy Secretary-General) 4 คน โดย 2 คน จะมาจากการหมุนเวียนตามลำดับตัวอักษรประเทศ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 3 ปี และอีก 2 คนมาจากการคัดเลือกตามความสามารถ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 3 ปี และอาจได้รับการต่ออายุได้อีก 1 วาระ

6) คณะผู้แทนถาวรประจำอาเซียน (Committee of Permanent Representatives (PR) to ASEAN) ที่กรุงจาการ์ตา โดยประเทศสมาชิกจะแต่งตั้งผู้แทนระดับเอกอัครราชทูตเพื่อทำหน้าที่ PR ที่กรุงจาการ์ตา ซึ่งเป็นคนละคนกับเอกอัครราชทูตประจำกรุงจาการ์ตา ทำหน้าที่แทน ASEAN Standing Committee โดย PR จะมีบทบาทสำคัญสองด้าน ได้แก่ การเป็นผู้แทนของประเทศสมาชิกและการเป็นผู้แทนของอาเซียน ซึ่งจะเป็นเรื่องการสนับสนุน ASEAN Community Councils และ Sectoral Bodies ต่างๆ การประสานงานกับ ASEAN Secretariat, Secretary General และ National Secretariat ของแต่ละประเทศสมาชิก และการส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจา

7) สำนักเลขาธิการอาเซียนแห่งชาติ (ASEAN National Secretariat) จัดตั้งโดยประเทศสมาชิกแต่ละประเทศเพื่อเป็น focal point ในการประสานงานและสนับสนุนภารกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอาเซียนภายในประเทศ รวมถึงการเตรียมการประชุมต่างๆ ของอาเซียน ตลอดจนเป็นศูนย์เก็บรักษาข้อมูลเกี่ยวกับอาเซียนด้วย

8) กลไกสิทธิมนุษยชนของอาเซียน (ASEAN human rights body - AHRB) มีหน้าที่ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในภูมิภาค โดยจะมีการตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญขึ้นมายกร่างเอกสารกำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ (Term of Reference) ขององค์กรดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ ที่ประชุมรัฐมนตรี

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ต่างประเทศได้ให้แนวทางว่า อำนาจหน้าที่ของ AHRB ไม่ควรจำกัดแค่การให้คำปรึกษา แต่ควรรวมถึงการติดตามและประเมินสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในภูมิภาค การส่งเสริมการศึกษาและการตื่นตัวของหน่วยงานภาครัฐและประชาชนด้วย

9) มูลนิธิอาเซียน (ASEAN Foundation) มีหน้าที่สนับสนุนเลขาธิการอาเซียนและประสานงานกับองค์กรอื่นๆ ของอาเซียนในการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับอาเซียน ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชน และความร่วมมือกับผู้มีส่วนได้เสียต่างๆ ของอาเซียน

บทที่ 5 องค์กรที่มีความสัมพันธ์กับอาเซียน (Entities Associated with ASEAN) ให้อาเซียนสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับองค์กรต่างๆ ที่สนับสนุนหลักการและวัตถุประสงค์ของอาเซียนตามรายชื่อในภาคผนวกของกฎบัตรได้ โดยภาคผนวกจะแบ่งประเภทองค์กรดังกล่าวเป็น 5 ประเภท ได้แก่ 1) องค์กรรัฐสภา คือ สมัชชารัฐสภาอาเซียน (ASEAN Inter-Parliamentary Assembly - AIPA) 2) องค์กรภาคธุรกิจ 3) องค์กรภาคประชาสังคมที่ได้รับการรับรองโดยอาเซียน 4) กลุ่ม think tank และองค์กรด้านการศึกษา และ 5) องค์กรอื่นๆ โดยให้อำนาจเลขาธิการอาเซียนในการปรับปรุงภาคผนวกตามข้อเสนอแนะของ Committee of Permanent Representatives to ASEAN

บทที่ 6 เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูต (Immunities and Privileges) ระบุหลักการกว้างๆ ในการให้ เอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางการทูตแก่ (1) สำนักเลขาธิการอาเซียนและองค์กรอื่นๆ ของอาเซียน (2) เลขาธิการอาเซียนและเจ้าหน้าที่ของสำนักเลขาธิการอาเซียน และ (3) ผู้แทนถาวรของรัฐสมาชิก ณ กรุงจาการ์ตา และผู้แทนของรัฐสมาชิกที่เข้าร่วมกิจกรรมของอาเซียน เช่น เดินทางไปประชุม เป็นต้น โดยรายละเอียดให้เป็นไปตามข้อตกลงแยกต่างหากจากกฎบัตร

บทที่ 7 กระบวนการตัดสินใจ (Decision Making) หลักทั่วไปคือ ฉันทามติ (Consensus) แต่มีข้อยกเว้น ได้แก่ (1) กรณีที่ไม่มีฉันทามติ อาจส่งเรื่องให้ผู้นำตกลงกันว่าจะใช้วิธีการใดตัดสิน (2) กรณีที่มีข้อตกลงอื่นๆ ของอาเซียนอนุญาตให้ใช้วิธีการอื่นตัดสินใจได้ เช่น ปัจจุบันมีข้อตกลง Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone ที่ให้ใช้คะแนนเสียง 2 ใน 3 ได้ และ (3) กรณีที่มีการละเมิดพันธกรณีตามกฎบัตรอย่างร้ายแรง ผู้นำมีอำนาจตัดสินใจด้วยวิธีการใดๆ ตามที่จะตกลงกันเพื่อกำหนดมาตรการลงโทษ นอกจากนี้ ยังให้มีความยืดหยุ่นในการผูกพันตามข้อตกลงต่างๆ โดยใช้สูตร ASEAN minus X สำหรับความตกลงทางเศรษฐกิจ ซึ่งหมายความว่า หากประเทศสมาชิกทุกประเทศมีฉันทามติเกี่ยวกับเรื่องนั้นๆ แล้วประเทศที่ยังไม่พร้อมก็อาจเลือกที่จะยังไม่เข้าร่วมได้

บทที่ 8 การระงับข้อพิพาท (Settlement of Disputes) (1) กำหนดในหลักการให้มีกลไกระงับข้อพิพาท (Dispute Settlement Mechanism - DSM) สำหรับทุกเสาหลัก (2) ใช้การปรึกษาหารือและการเจรจาในการระงับข้อพิพาทเป็นอันดับแรก (3) ให้คู่พิพาทสามารถเลือกใช้กระบวนการไกล่เกลี่ย โดยอาจขอให้ประธานอาเซียนหรือเลขาธิการอาเซียนเป็นผู้ไกล่เกลี่ยได้ (4) หากความตกลงเฉพาะกำหนด DSM ไว้แล้ว ก็ให้ใช้ DSM นั้น (5) หากข้อขัดแย้งไม่เกี่ยวข้องกับความตกลงของอาเซียนฉบับใด ให้ใช้

Legislative Institutional Repository of Thailand

กลไก High Council ที่จัดตั้งโดย Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia (6) หากไม่อาจหาข้อยุติในข้อขัดแย้งได้ อาจยกเรื่องให้ ASEAN Summit ตัดสิน (7) ให้เลขาธิการอาเซียนติดตาม/ตรวจสอบการปฏิบัติตามคำแนะนำ/คำตัดสินจาก DSM ของประเทศสมาชิก และจัดทำรายงานเสนอผู้นำ (8) กำหนดให้นำเรื่องการไม่ปฏิบัติตามคำแนะนำ คำตัดสินจาก DSM ให้ผู้นำพิจารณา และ (9) กฎบัตรไม่ตัดสิทธิของประเทศสมาชิกที่จะใช้รูปแบบการระงับข้อพิพาทตามกฎบัตรสหประชาชาติหรือกฎหมายระหว่างประเทศอื่น

บทที่ 9 งบประมาณและการเงิน (Budget and Finance) ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการงบประมาณที่เป็นไปตามมาตรฐานสากลและสามารถตรวจสอบได้ และกำหนดเรื่องงบการบริหารงานของ ASEAN Secretariat ซึ่งรัฐสมาชิกจะจ่ายเงินสนับสนุนเท่าๆ กันตามที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และสามารถรับเงินสนับสนุนจากประเทศคู่เจรจาได้ แต่จะต้องไม่มีเงื่อนไขพิเศษ ทั้งนี้ กฎบัตรมิได้ระบุเรื่องกองทุนพิเศษต่างๆ เพื่อการดำเนินการของอาเซียน อาทิ การดำเนินกิจกรรมความร่วมมือ การลดช่องว่างการพัฒนา ฯลฯ เพราะเป็นเรื่องที่จะต้องมีการศึกษาและกำหนดวิธีระดมทุนที่เหมาะสมต่อไป

บทที่ 10 การบริหารงานและกระบวนการ (Administration and Procedure) (1) กำหนดให้ประธานของ ASEAN Summit, ASEAN Coordinating Council, ASEAN Community Councils และ Committee of Permanent Representatives ตลอดจน Sectoral Ministerial Bodies และ Senior Official Bodies ตามที่เหมาะสม มาจากประเทศเดียวกัน (single chairmanship) เพื่อส่งเสริมให้การทำงานเป็นเอกภาพและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน (2) การเพิ่มบทบาทประธาน ในการ ก) เป็นผู้ส่งเสริมผลประโยชน์ของอาเซียนและเป็นผู้ผลักดันการสร้างประชาคมอาเซียน ข) เป็นผู้ส่งเสริมความเป็นศูนย์กลางของอาเซียนในแง่การนำนโยบายของอาเซียนเข้าไปผนวกไว้ในนโยบายระดับชาติของรัฐสมาชิก และการส่งเสริมบทบาทของอาเซียนในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศภายนอกภูมิภาค และ ค) ทำให้อาเซียนสามารถจัดการวิกฤตการณ์และสถานการณ์เร่งด่วนที่มีผลกระทบต่ออาเซียนได้อย่างทันท่วงทีและมีประสิทธิภาพ

บทที่ 11 อัตลักษณ์และสัญลักษณ์ของอาเซียน (Identity and Symbols) กำหนดให้อาเซียนมีหน้าที่ในการส่งเสริม (1) อัตลักษณ์ ซึ่งหมายถึงการสร้างความรู้สึกในการเป็นเจ้าของอาเซียนในหมู่ประชาชน และ (2) สัญลักษณ์ ได้แก่ คำขวัญ (One Vision, One Identity, One Community) ธงและตราอาเซียน วันอาเซียน (วันที่ 8 สิงหาคม ของทุกปี) และเพลงอาเซียนซึ่งอาจจัดการประกวดหลังจากมีการลงนามร่างกฎบัตร

บทที่ 12 ความสัมพันธ์ภายนอก (External Relations) มีหลักการสำคัญ ดังนี้ (1) ให้อาเซียนเป็นผู้ผลักดันหลักในการรวมกลุ่มระดับภูมิภาคที่อาเซียนริเริ่มขึ้น และเน้นการเป็นศูนย์กลางของอาเซียนในโครงสร้างความสัมพันธ์ระดับภูมิภาค (2) ให้ประเทศสมาชิกพยายามหาท่าทีร่วมในเวที

Legislative Institutional Repository of Thailand

ระหว่างประเทศต่างๆ (3) กำหนดให้ประเทศผู้ประสานงาน (Country Coordinator) มีหน้าที่ประสานงานความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา หรือองค์กรระหว่างประเทศอื่น โดยมีคณะกรรมการอาเซียนในประเทศที่ 3 หรือองค์กรระหว่างประเทศ (ASEAN Committees in Third Countries and International Organizations) เป็นผู้สนับสนุนการทำงาน โดยเฉพาะการส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศที่คณะกรรมการนั้นตั้งอยู่ (4) ให้รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนในฐานะองค์กรความร่วมมือเฉพาะสาขาเป็นผู้ดูแลความสอดคล้องและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของการดำเนินความสัมพันธ์ภายนอกของอาเซียน (5) ให้อำนาจ ASEAN Coordinating Council แต่เพียงองค์กรเดียวในการกำหนดสถานะความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับประเทศหรือองค์กรภายนอก โดยที่ประชุมรัฐมนตรีอื่นๆ สามารถเชิญประเทศหรือองค์กรภายนอกเข้าร่วมกิจกรรมได้เป็นครั้งคราว และ (6) ให้การรับรองเอกอัครราชทูตที่ประเทศอื่นแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนประจำอาเซียน

บทที่ 13 บทบัญญัติทั่วไปและบทบัญญัติสุดท้าย (General and Final Provisions) กำหนดเรื่องพันธกรณีของประเทศสมาชิกในการปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้กฎบัตร และความตกลงต่างๆ ของอาเซียน การมีผลใช้บังคับของกฎบัตรเมื่อทุกประเทศให้สัตยาบัน การภาคยานุวัติของประเทศสมาชิกใหม่ ซึ่งเป็นที่เข้าใจว่าจะเปิดให้เฉพาะติมอร์เลสเตเท่านั้น การแก้ไขกฎบัตร การทบทวนกฎบัตร 5 ปีหลังจากกฎบัตรมีผลใช้บังคับหรือตามที่ผู้นำกำหนด การตีความกฎบัตรซึ่ง HLTF จะต้องหารือเรื่องกลไกที่เหมาะสมต่อไป การกำหนดให้ความตกลงอาเซียนที่มีอยู่ในปัจจุบันมีผลใช้บังคับต่อไปและให้กฎบัตรมีผลเหนือกว่าความตกลงในกรณีที่มีความขัดแย้งกัน กรรมสิทธิในทรัพย์สินของอาเซียน

4. ความสำคัญของกฎบัตรอาเซียนต่อประเทศไทย

• ไทยเป็น 1 ใน 5 ของผู้ร่วมก่อตั้งอาเซียน เป็นสถานที่กำเนิดของอาเซียน และมีบทบาทนำในอาเซียนมาโดยตลอด ไทยจะเป็นประธานอาเซียนในปี 2551-2552 และระหว่างปี 2551-2555 ดร. สุรินทร์ พิศสุวรรณ จะเข้ารับตำแหน่งเลขาธิการอาเซียน ซึ่งเป็นการตอกย้ำบทบาทนำของไทย ทั้งนี้การมีกฎบัตรฯ อันจะช่วยให้อาเซียนมีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น จะเป็นการสะท้อนความสำเร็จทั้งของไทยและภูมิภาคนี้โดยรวม

• กฎบัตรฯ ให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามพันธกรณีต่าง ๆ ของประเทศสมาชิก ซึ่งจะช่วยสร้างเสริมหลักประกันให้กับไทยว่าจะสามารถได้รับผลประโยชน์ตามที่ตกลงกันไว้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย นอกจากนี้ การปรับปรุง การดำเนินงานและโครงสร้างองค์กรของอาเซียนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และการเสริมสร้างความร่วมมือในทั้ง 3 เสาหลักของประชาคมอาเซียนจะเป็นฐานสำคัญที่จะทำให้อาเซียนสามารถตอบสนองต่อความต้องการและผลประโยชน์ของรัฐสมาชิก รวมทั้งยกสถานะและอำนาจต่อรอง และภาพลักษณ์ของประเทศสมาชิกในเวทีระหว่างประเทศได้ดียิ่งขึ้น

• กฎบัตรฯ ได้กำหนดเป้าหมายและหลักการสำคัญที่สะท้อนค่านิยมร่วมกันของที่รัฐสมาชิกซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมที่ไทยยึดมั่นและมุ่งส่งเสริม ได้แก่ การยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย ธรรมาภิบาล หลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชนการส่งเสริมความมั่นคงของมนุษย์ การศึกษา สิ่งแวดล้อม การพัฒนาอย่าง

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ยั่งยืน การลดความยากจนและช่องว่างในการพัฒนา เป็นต้น

• ปัจจุบันอาเซียนเป็นคู่ค้าอันดับ 1 ของไทย มีมูลค่าการค้าระหว่างกันคิดเป็น ร้อยละ 19.2 ของการมูลค่าการค้าทั้งหมดของไทย โดยไทยได้เปรียบดุลการค้ามาโดยตลอด การรวมตัวกันอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้นทางด้านเศรษฐกิจ ประกอบกับการขยายความร่วมมือเพื่อเชื่อมโยงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น เส้นทางคมนาคม ระบบไฟฟ้า โครงข่ายอินเตอร์เน็ต ฯลฯ จะช่วยเพิ่มโอกาสทางการค้าและการลงทุนให้กับไทย โดยขยายตลาดให้กับสินค้าไทยจากประชาชนไทย 60 ล้านคน เป็นประชาชนอาเซียนเกือบ 600 ล้านคน และเป็นแหล่งเงินทุนและเป้าหมายการลงทุนของไทย ทั้งนี้ ไทยได้เปรียบประเทศสมาชิกอื่นเพราะมีที่ตั้งอยู่ใจกลางอาเซียน สามารถเป็นศูนย์กลางทางการคมนาคมและขนส่งภูมิภาค

• อาเซียนช่วยส่งเสริมความร่วมมือในภูมิภาคเพื่อเผชิญกับภัยคุกคามที่ส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยตรง เช่น SARs ไข้หวัดนก การค้ามนุษย์ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ หมอกควัน ยาเสพติด ปัญหาโลกร้อน และปัญหาความยากจน เป็นต้น

• อาเซียนจะช่วยเพิ่มอำนาจต่อรองของไทยในเวทีโลก และเป็นเวทีที่ไทยสามารถใช้ในการผลักดันให้มีการแก้ไขปัญหาของเพื่อนบ้านที่กระทบมาถึงไทยด้วย เช่น ปัญหาพม่า ในขณะเดียวกัน ความสัมพันธ์พหุภาคีในกรอบอาเซียนจะเกื้อหนุนความสัมพันธ์ของไทยในกรอบทวิภาคี

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ความร่วมมือในกรอบอาเซียน *

1. ภูมิหลัง

สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้(Association of Southeast Asian Nations: ASEAN) ก่อตั้งขึ้นโดยปฏิญญากรุงเทพ (Bangkok Declaration) ซึ่งลงนามโดยรัฐมนตรีจาก 5 ประเทศ เริ่มแรก คือ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 2510 ต่อมาประเทศบรูไนดารุสซาลาม ได้เข้ามาเป็นสมาชิกในลำดับที่ 6 เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2527 เวียดนามเข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ 7 เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2538 ประเทศสาธารณะรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และพม่า เข้ามาเป็นสมาชิกลำดับที่ 8 และ 9 พร้อมกันเมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 2540 และกัมพูชาเป็นประเทศสุดท้ายในลำดับที่ 10 เข้าร่วมเมื่อวันที่ 30 เมษายน 2542

ปัจจุบัน กลุ่มอาเซียนประกอบด้วยสมาชิก 10 ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม กัมพูชา อินโดนีเซีย ลาว มาเลเซีย พม่า ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ ไทย และเวียดนาม เมื่อแรกตั้งอาเซียนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีต่อกันระหว่างประเทศในภูมิภาค และความมั่นคงปลอดภัยทางการเมือง สร้างสรรค์ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคมและวัฒนธรรม การกินดีอยู่ดี บนพื้นฐานของความเสมอภาค ต่อมาอาเซียนได้มีการปรับตัวและหันมามุ่งเน้นเรื่องเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน เพื่อร่วมกันพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจ และการค้าของภูมิภาค อีกทั้งยังเป็นการสร้างอำนาจต่อรองกับภูมิภาคอื่นอีกด้วย

กลไกบริหารของอาเซียนที่ทำให้อาเซียนพัฒนาไปได้อย่างรวดเร็วและผลักดันให้กิจกรรมของอาเซียนดำเนินไปอย่างเป็นผล โดยมีกลไกบริหารของอาเซียนที่สำคัญ ได้แก่

1. <u>การประชุมสุดยอดอาเซียน</u> (ASEAN Summit) เป็นการประชุมระดับหัวหน้ารัฐบาลและเป็นกลไกบริหารสูงสุดของอาเซียนในการกำหนดนโยบายและแนวเศรษฐกิจและสังคมระหว่างกัน โดยจะมีการประชุมเป็นทางการทุกปี

2. <u>การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน</u> (ASEAN Ministerial Meeting: AMM) เป็นประจำทุกปีเพื่อกำหนดแนวทางในระดับนโยบายและทบทวนโครงการให้คณะกรรมการที่เกี่ยวข้องอื่นๆ ดำเนินการต่อไป

คณะทำงานด้านสารัตถะ ณ วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2551

*ที่มา : ความร่วมมือในกรอบอาเซียน. ออนไลน์ (เข้าถึงได้จาก) : www.sso.go.th/spaw2/uploads/files/ doc สืบค้น ณ วันที่ 17 พฤศจิกายน 2551.

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

3. <u>การประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน</u> (ASEAN Economic Ministers' Meeting: AEM) เป็นการประชุมประจำปีของรัฐมนตรีดูแลและรับผิดชอบด้านเศรษฐกิจของประเทศสมาชิกอาเซียน

4. <u>การประชุมรัฐมนตรีเฉพาะด้านอื่นๆ</u> (Other ASEAN Ministers' Meeting) ซึ่งจัดให้มีขึ้นตาม จำเป็น และเพื่อเร่งรัดการทำงานของคณะกรรมการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งหารือเกี่ยวกับโครงการความร่วมมือด้านต่างๆ เช่น การเมือง การเกษตรและป่าไม้ การศึกษา สวัสดิการและสังคม พลังงาน กฎหมาย สาธารณสุข แรงงาน สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ขนส่ง โทรคมนาคม ยาเสพติด เป็นต้น

5. <u>การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส</u> (Senior Officials Meeting : SOM) การประชุมแยกเป็นเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการเมือง เศรษฐกิจ และความร่วมมือเฉพาะด้าน เช่น พัฒนาสังคม วัฒนธรรมและสนเทศ สิ่งแวดล้อม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ยาเสพติด เป็นต้น

6. <u>การประชุมคณะกรรมการประจำอาเซียน</u> (ASEAN Standing Committee: ASC) เป็นการประชุมระดับอธิบดีกรมอาเซียนของประเทศสมาชิกอาเซียนทุก 2 เดือน เพื่อติดตามความคืบหน้า และแก้ไขปัญหาใน โครงการความร่วมมือระหว่างกัน

7. <u>สำนักเลขาธิการอาเซียน</u> (ASEAN Secretariat) เป็นหน่วยงานบริหารกลางของอาเซียน ตั้งอยู่ที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย โดยมีเลขาธิการอาเซียน ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากประเทศสมาชิกให้ดำรงตำแหน่งคราวละ 5 ปี เป็นหัวหน้าสำนักงาน และมีรองเลขาธิการอาเซียน 2 คน ดำรงตำแหน่งคราวละ 3 ปี

8. <u>สำนักงานอาเซียนแห่งชาติ</u> (ASEAN National Secretariat) คือ กรมอาเซียนในกระทรวงการต่างประเทศของแต่ละประเทศสมาชิก เพื่อประสานงานกับส่วนราชการต่างๆ ภายในประเทศกับประเทศสมาชิกอื่น รวมทั้งสำนักเลขาธิการอาเซียนในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ

9. <u>การประชุมผู้นำอาเซียน+3 (จีน ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี)</u> หลังจากที่ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ทุกประเทศ ได้เป็นสมาชิกอาเซียนโดยครบถ้วน อาเซียนก็ได้เข้าสู่ยุคสมัยแห่งการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในฐานะองค์กรเพื่อความร่วมมือซึ่งครอบคลุมทั้งภูมิภาค จึงได้มีแนวคิดที่จะสร้างกลไกใหม่ที่จะสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับ 3 ประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคนี้ คือ จีน ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี เพื่อเป็นการรวมตัวทางด้านเศรษฐกิจ และการค้าและสร้างความสัมพันธ์กับอาเซียนให้มากขึ้น รวมทั้งเป็นการสร้างพลังอำนาจในการต่อรองให้กับอาเซียนอีกด้วย ในโอกาสฉลองครบรอบ 30 ปี ของการก่อตั้งอาเซียน เมื่อเดือนกรกฎาคม 2540 การประชุมอาเซียน+3 จึงได้เกิดขึ้นและได้มีการจัดประชุมผู้นำอาเซียน+3 ขึ้นเป็นครั้งแรกในเดือนธันวาคม 2540 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

อาเซียนมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความร่วมมือใน 3 ด้านหลัก คือ

1. <u>ด้านความมั่นคงทางการเมือง</u> (Political and Security Cooperation) อาเซียนได้ตระหนักว่าภูมิภาคที่มีสันติภาพ เสถียรภาพ ความมั่นคง และความเป็นกลาง จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนาประเทศให้เจริญ ซึ่งงานด้านความมั่นคงที่สำคัญได้แก่ การประกาศให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง (Zone of Peace, Freedom and Neutrality: ZOPFAN) ในปี พ.ศ. 2514 โดยได้มีการประกาศจัดตั้งเวทีการหารือด้านความมั่นคงของภูมิภาคอาเซียน(ASEAN Regional Forum: ARF) ในปี พ.ศ. 2537 และการประกาศให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ (Nuclear Weapon-Free Zone) ในปี พ.ศ. 2538 เป็นต้น

2. <u>ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ</u> (Economic Cooperation) เนื่องจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในภูมิภาคของโลกและการแข่งขันทางการค้าที่เพิ่มมากขึ้น เป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อาเซียนจึงได้เปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) ในปี พ.ศ. 2535 เพื่อส่งเสริมการค้าระหว่างกันโดยการลดภาษีศุลกากรให้แก่สินค้าส่งออกของกันและกัน นอกจากนี้เพื่อให้อาเซียนมีความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ และมีความมั่งคั่งร่วมกัน อาเซียนได้ประกาศข้อริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration: IAI) ขึ้น เพื่อที่จะลดช่องว่างทางการพัฒนาระหว่างสมาชิกเก่าและสมาชิกใหม่ของอาเซียนด้วย ปัจจุบันความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน ครอบคลุมสาขาต่างๆ อาทิ การค้า การลงทุน อุตสาหกรรม บริการ การคลัง เกษตร ป่าไม้ พลังงาน การขนส่งและสื่อสาร ทรัพย์สินทางปัญญา อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม และการท่องเที่ยว

3. <u>ความร่วมมือเฉพาะด้าน</u> (Functional Cooperation) นอกจากความร่วมมือทางการเมืองและเศรษฐกิจแล้ว อาเซียนยังให้ความสำคัญต่อความร่วมมือเฉพาะด้าน ได้แก่ ความร่วมมือในด้านการพัฒนาสังคม สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและสารสนเทศ อาชญากรรมข้ามชาติ การต่อต้านยาเสพติด และวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งในด้านการพัฒนาสังคม อาเซียนสนับสนุนให้มีการพัฒนาสังคมในด้านต่างๆ เช่น แรงงาน สาธารณสุข การศึกษา ด้านสตรีและเด็ก เป็นต้น

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ร่างแผนงานสำหรับการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน *

(ASEAN Political Security Community Blueprint)

<u>ความเป็นมา</u>

นับตั้งแต่การก่อตั้งอาเซียนเมื่อปี พ.ศ. 2510 อาเซียนได้พยายามเสริมสร้างความร่วมมือด้านการเมืองความมั่นคงในหลายสาขา โดยมีการกำหนดแนวทางในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในภูมิภาคที่มุ่งเน้นการสร้างสันติภาพและความมั่นคงผ่านสนธิสัญญามิตรไมตรีและความร่วมมือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (TAC) รวมทั้งการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ARF) เพื่อสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับประเทศที่มีบทบาทสำคัญในภูมิภาค โดยมุ่งป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งที่อาจส่งผลกระทบต่อประชาชนอาเซียน นอกจากนี้ อาเซียนยังให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาก่อการร้าย โดยมีอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการก่อการร้าย (ACCT) รวมทั้งยังได้จัดตั้งให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ โดยมีสนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEANWFZ) กำกับดูแล

ในกระแสโลกาภิวัตน์ที่นำความเปลี่ยนแปลงต่างๆ มาสู่ภูมิภาคอย่างไม่หยุดหย่อน อาเซียนเล็งเห็นความจำเป็นที่จะต้องรวมกลุ่มกันให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่มีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน เช่น สงคราม อาชญากรรม ไข้หวัดนก การค้ามนุษย์ ภัยพิบัติทางธรรมชาติ หมอกควัน ยาเสพติด ไปจนถึงปัญหาโลกร้อน ซึ่งประเทศไทยเพียงประเทศเดียวคงไม่สามารถรับมือกับปัญหาเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สันติภาพและความมั่นคงในอาเซียนเป็นปัจจัยที่เสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันและสร้างโอกาสและอำนาจต่อรองของอาเซียนกับภูมิภาคอื่น รวมทั้งเป็นรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้กับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อาเซียนจึงเห็นพ้องกันว่า ถึงเวลาแล้วที่อาเซียนจะต้องร่วมมือกันอย่างเหนียวแน่นและเข้มแข็งมากขึ้น และในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 9 ในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2546 ที่บาหลี ผู้นำอาเซียนได้ลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน (Declaration of ASEAN Concord II หรือ Bali Concord) เห็นชอบให้มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) อันประกอบไปด้วย ประชาคมความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Security Community – ASC) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community – AEC) และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Cultural Community - ASCC) ภายในปี พ.ศ. 2563 ซึ่งต่อมาได้เลื่อนเวลาการจัดตั้งให้เร็วขึ้นเป็นปี พ.ศ. 2558

เพื่อให้นำไปไปสู่การรวมตัวเป็นประชาคมความมั่นคงอาเซียน ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 13 ที่สิงคโปร์ เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2550 เห็นชอบให้จัดทำแผนงานสำหรับการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน เพื่อเสนอต่อที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 ที่จะจัดขึ้นในเดือนธันวาคม 2551 ที่ประเทศไทย อาเซียนจึงอยู่ในระหว่างยกร่างแผนงานฯ โดยจะอิงและต่อยอดจากเอกสาร

---

*<u>ที่มา</u> : กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

สำคัญของอาเซียนที่มีอยู่แล้ว ได้แก่ เอกสาร ASEAN Security Community Plan of Action (ASC POA) และเอกสาร Vientiane Action Programme (VAP) เพื่อไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ 5 ประการ ดังนี้

1. Political Development การเสริมสร้างพัฒนาการทางการเมืองระหว่างอาเซียนเพื่อส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพ ประชาธิปไตย และความมั่งคั่งในภูมิภาค เช่น การส่งเสริมสถาบันประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน การคุ้มครองสตรี เด็ก ผู้พิการและแรงงานอพยพ

2. Shaping and Sharing of Norms การเสริมสร้างบรรทัดฐานที่อาเซียนจะมีร่วมกันเพื่อเป็นแนวทางดำเนินความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศสมาชิกของประชาคมอาเซียน เช่น การส่งเสริมให้ประเทศนอกอาเซียนเข้าเป็นภาคีสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือ การจัดทำกฎบัตรอาเซียน

3. Conflict Prevention การเสริมสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจและความเชื่อมั่นในประชาคมอาเซียน ลดความตึงเครียดและป้องกันการเกิดข้อพิพาท อีกทั้งป้องกันมิให้ข้อพิพาทมีความรุนแรงยิ่งขึ้น เช่น การจัดการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน

4. Conflict Resolution การแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี โดยใช้กลไกการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทในภูมิภาค เช่น การสร้างเครือข่ายระหว่างศูนย์รักษาสันติภาพของประเทศสมาชิก

5. Post-Conflict Peace Building การสร้างสภาพแวดล้อมที่จำเป็นต่อสันติภาพที่ยั่งยืนในบริเวณที่ได้รับผลกระทบจากสงครามและป้องกันการเกิดข้อพิพาทอีกในอนาคต ซึ่งรวมถึง การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม การฟื้นฟูและบูรณะประเทศ เช่น การจัดตั้งกลไกระดมทรัพยากรที่จำเป็นในการสร้างสรรค์สันติภาพภายหลังความขัดแย้ง เป็นต้น

นอกจากนี้ กฎบัตรอาเซียนที่ผู้นำอาเซียนได้ลงนามเมื่อเดือนพฤศจิกายน 2550 ยังเป็นเครื่องมือขับเคลื่อนการสร้างประชาคมอาเซียน โดยกฎบัตรฯ กำหนดกรอบโครงสร้างองค์กร เป้าหมาย หลักการ และกลไกที่สำคัญต่างๆ ของอาเซียน และให้สถานะนิติบุคคลแก่อาเซียน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เพิ่มประสิทธิภาพของอาเซียนในการดำเนินการตามเป้าหมายต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรวมตัวไปสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ภายในปี พ.ศ. 2558 (2) สร้างกลไกที่จะส่งเสริมให้รัฐสมาชิกปฏิบัติตามความตกลงต่างๆ ของอาเซียน และ (3) ทำให้อาเซียนเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดและก่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนมากขึ้น

<u>ประเด็นสำคัญที่ปรากฏในร่างแผนงานเพื่อจัดตั้งประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน</u>

ที่ผ่านมา ประเด็นสำหรับการจัดประชาคมด้านการเมืองและความมั่นคงอาเซียนยังมีความไม่ชัดเจนว่าจะมุ่งไปในทิศทางใด หรือมีเป้าหมายอย่างไร ดังนั้น อาเซียนจึงมีความเห็นพ้องกันว่าน่าจะกำหนดเป้าหมายดังนี้

(1) เป็นประชาคมที่มีกติกาและมีการพัฒนาบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน (A rule-based community of shared values and norms)

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

(2) เป็นประชาคมที่ทำให้ภูมิภาคมีความสงบสุข มีความแข็งแกร่ง และร่วมกันตอบรับและแก้ไขปัญหาจากสิ่งท้าทายด้านความมั่นคงในทุกรูปแบบ (A cohesive, peaceful, and resilient region with shared responsibility for comprehensive security)

(3) เป็นประชาคมที่ทำให้เป็นภูมิภาคที่มีพลวัตรและมองไปยังโลกภายนอก (A dynamic and outward-looking region in an increasingly integrated and interdependent world)

ร่างแผนงานฯ ประกอบด้วยหลักการและกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียนดังเช่น

(1) <u>ประชาคมซึ่งมีกฎเป็นพื้นฐานโดยมีกฎเกณฑ์และค่านิยมร่วม</u>

หลักการ เพื่อครอบคลุมเป้าประสงค์ความร่วมมือทางการเมืองและการสร้างกฎเกณฑ์ร่วม เช่น การส่งเสริมความมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม สิทธิมนุษยชน ความร่วมมือทางกฎหมาย การเสริมสร้างกฎเกณฑ์ร่วมกัน โดยมีกิจกรรมดังนี้

ก. **ความร่วมมือด้านพัฒนาการทางการเมือง**

- ส่งเสริมความเข้าใจและการยอมรับในระบอบการเมืองต่างๆ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ของรัฐสมาชิกอาเซียน
- วางพื้นฐานสำหรับกรอบองค์กรเพื่อเอื้ออำนวยการเคลื่อนย้ายข้อมูลโดยเสรีเพื่อการสนับสนุนและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างรัฐสมาชิกอาเซียน
- จัดตั้งแผนการสำหรับการสนับสนุนและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างรัฐสมาชิกอาเซียนในการพัฒนายุทธศาสตร์เพื่อเสริมสร้างหลักนิติธรรมและระบบศาล และสถาบันกฎหมาย โดยต้องการสร้างข้าราชการที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และเกิดธรรมาภิบาลในภาครัฐและภาคเอกชน
- ส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน
- เพิ่มการมีส่วนร่วมขององค์กรที่มีความสัมพันธ์กับอาเซียนที่เกี่ยวข้องต่อการขับเคลื่อนความคิดริเริ่มเพื่อพัฒนาการทางการเมืองของอาเซียนให้ดำเนินไปข้างหน้า
- ป้องกันและปราบปรามการทุจริต
- (ส่งเสริมหลักการประชาธิปไตย)
- ส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค

ข. **การสร้างและแบ่งปันกฎเกณฑ์ร่วม**

- ปรับกรอบสถาบันของอาเซียนให้เป็นไปตามกฎบัตรอาเซียน
- เสริมสร้างความร่วมมือภายใต้สนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- ทำให้เกิดความมั่นใจเพื่อให้มีสันติภาพและเสถียรภาพในทะเลจีนใต้
- ทำให้เกิดความมั่นใจในการดำเนินการตามสนธิสัญญาว่าด้วยเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแผนปฏิบัติการภายใต้สนธิสัญญาฯ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

- ส่งเสริมความร่วมมือทางทะเลอาเซียน

(2) <u>ภูมิภาคอันเหนียวแน่น สงบสุข และมีความสามารถในการปรับตัว พร้อมทั้งมีความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อความมั่นคงที่ครอบคลุมในทุกมิติ</u>

หลักการ เพื่อต่อต้านภัยคุกคามดั้งเดิม เช่น การมีมาตรการการสร้างความไว้เนื่อเชื่อใจ การระงับปัญหาด้วยวิธีสันติ ตลอดจน ความร่วมมือเพื่อต่อต้านภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เช่น อาชญากรรมข้ามชาติและการต่อต้านการก่อการร้าย โดยมีกิจกรรมดังนี้

ก. การป้องกันความขัดแย้งและมาตรการการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจ

- เสริมสร้างมาตรการการสร้างความไว้เนื้อเชื่อใจ
- ส่งเสริมความโปร่งใสและความเข้าใจในนโยบายการป้องกันทางทหารและมุมมองด้านความมั่นคง
- สร้างกรอบสถาบันที่จำเป็นเพื่อเสริมสร้างพัฒนาการภายใต้กรอบการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ARF) เพื่อสนับสนุนประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียน
- เสริมสร้างความพยายามในการธำรงความเคารพในบูรณภาพแห่งดินแดน อธิปไตย และเอกภาพของรัฐสมาชิกตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญาว่าด้วยหลักการแห่งกฎหมายระหว่างประเทศเกี่ยวกับความสัมพันธ์ฉันท์มิตรและความร่วมมือโดยเป็นไปตามกฎบัตรสหประชาชาติ
- ส่งเสริมการพัฒนากฎเกณฑ์เพิ่มเสริมสร้างความร่วมมือด้านการป้องกันทางทหารและความมั่นคงอาเซียน

ข. การแก้ไขความขัดแย้งและการระงับข้อพิพาทโดยสันติ

- สร้างเพิ่มเติมจากวิธีการระงับข้อพิพาทโดยสันติที่มีอยู่และพิจารณาเสริมสร้างวิธีการเพื่อระงับข้อพิพาทให้เข้มแข็งขึ้นด้วยกลไกเพิ่มเติมตามที่จำเป็น
- เสริมสร้างกิจกรรมการค้นคว้าวิจัยเรื่องสันติภาพ การจัดการความขัดแย้ง และการแก้ไขความขัดแย้ง
- ส่งเสริมความร่วมมือในภูมิภาคเพื่อธำรงไว้ซึ่งสันติภาพและเสถียรภาพ

ค. การสร้างสันติภาพหลังความขัดแย้ง

- เสริมสร้างการช่วยเหลือทางมนุษยธรรมอาเซียน (ในพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง)
- ดำเนินการตามแผนการการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการสร้างศักยภาพในพื้นที่หลังความขัดแย้ง
- เพิ่มความร่วมมือด้านการไกล่เกลี่ยและเสริมสร้างคุณค่าทางสันติภาพ

ง. ประเด็นความมั่นคงสมัยใหม่

- เสริมสร้างความร่วมมือในการแก้ไขประเด็นความมั่นคงสมัยใหม่ การต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติและสิ่งท้าทายข้ามพรมแดนอื่นๆ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

- เพิ่มความพยายามในการต่อต้านการก่อการร้ายโดยการให้สัตยาบันและการดำเนินการตามโดยครบถ้วนตามอนุสัญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการก่อการร้าย

๙ เสริมสร้างความร่วมมืออาเซียนด้านการจัดการภัยพิบัติและการตอบสนองสถานการณ์ฉุกเฉิน

ฉ. การตอบสนองที่มีประสิทธิภาพและทันเวลาต่อประเด็นเร่งด่วนหรือสถานการณ์ที่มีผลกระทบต่ออาเซียน

(3) <u>ภูมิภาคที่มีพลวัตรและการมองไปภายนอกในโลกซึ่งมีการรวมตัวและการพึ่งพากันและกันมาก</u>

หลักการเพื่อสร้างความชัดเจนถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนและโลกภายนอก โดยมีกิจกรรมดังนี้

- เสริมสร้างบทบาทนำของอาเซียนในความร่วมมือระดับภูมิภาคและการสร้างประชาคมในอาเซียนและในเอเชียตะวันออก เช่น กรอบ ASEAN+3 และ East Asia Summit (EAS)

- ส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เข้มแข็งกับมิตรประเทศ

- เสริมสร้างการปรึกษาหารือและความร่วมมือในประเด็นพหุภาคีซึ่งเป็นความห่วงใยร่วมกัน เช่น ในกรอบสหประชาชาติ

ร่างแผนงานฯ ยังมีบทสำหรับการทบทวน การระดมแหล่งเงินทุนเพื่อการดำเนินงาน และการติดต่อประสานงานกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ประชาคมการเมืองและความมั่นคงของอาเซียนกับการสร้างเสถียรภาพของภูมิภาค

ปัจจุบัน สภาพแวดล้อมทางการเมืองระหว่างประเทศที่ปรับเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ได้นำมาซึ่งทั้งโอกาสและความท้าทายที่อาเซียนต้องเผชิญ ไม่ว่าจะเป็นโอกาสในการเสริมสร้างความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงของอาเซียนให้แข็งแกร่งยิ่งขึ้น หรือการเผชิญกับภัยคุกคามที่มาในรูปแบบใหม่ อาทิ การก่ออาชญากรรมและการก่อการร้ายข้ามชาติ

ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนจึงได้เห็นชอบให้จัดตั้ง 'ประชาคมอาเซียน' ภายในปี 2558 เพื่อสร้างความเป็นปึกแผ่นของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยมีการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงของอาเซียน ซึ่งเป็นหนึ่งในสามเสาความร่วมมือสำคัญของประชาคมอาเซียน

การเป็นประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน จะช่วยเสริมสร้างความมีเสถียรภาพทางการเมืองของภูมิภาคอันถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาด้านต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อสร้างค่านิยมและแนวปฏิบัติร่วมกันของอาเซียนในด้านต่าง ๆ เสริมสร้างขีดความสามารถของอาเซียนในการเผชิญกับภัยคุกคามความมั่นคงในรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่บนพื้นฐานของการมีความมั่นคงของมนุษย์ และให้ประชาคมอาเซียนมีปฏิสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและสร้างสรรค์กับประชาคมโลก โดยให้อาเซียนมีบทบาทนำในภูมิภาค

กระบวนการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน มีรากฐานมาจากนำความร่วมมือและความตกลงของอาเซียนด้านการเมืองและความมั่นคงที่ได้ดำเนินการมาระยะหนึ่งแล้ว มาต่อยอดให้มีผลเป็นรูปธรรมและเป็นแบบแผนมากยิ่งขึ้น อาทิ ข้อบทต่าง ๆ ภายใต้สนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือกันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สนธิสัญญาว่าด้วยการทำให้ภูมิภาคอาเซียนเป็นเขตแห่งสันติภาพ เสรีภาพและความเป็นกลางและสนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมถึงการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ซึ่งมีสมาชิกเข้าร่วมการประชุมกว่า 25 ประเทศ รวมถึงสหรัฐอเมริกา รัสเซีย จีน และสหภาพยุโรปด้วย

นอกจากการมีเสถียรภาพทางการเมืองของภูมิภาคแล้ว ผลลัพธ์ประการสำคัญที่จะเกิดขึ้นจากการจัดตั้งประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน ก็คือ การที่ประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีกลไกและเครื่องมือที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับความมั่นคงต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความขัดแย้งด้านการเมืองระหว่างรัฐสมาชิกกับรัฐสมาชิกด้วยกันเอง ซึ่งจะต้องแก้ไขโดยสันติวิธี หรือปัญหาภัยคุกคามรูปแบบใหม่ ๆ ซึ่งประเทศใดประเทศหนึ่งไม่สามารถแก้ไขได้โดยลำพัง เช่น การก่อการร้าย การลักลอบค้ายาเสพติดและอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น

ปัจจุบัน อาเซียนได้ยกร่างพิมพ์เขียวหรือแผนงานการจัดตั้งประชาคมการเมืองความมั่นคงอาเซียนเป็นที่เรียบร้อยแล้ว โดยกำหนดกรอบและกิจกรรมที่จะทำให้อาเซียนบรรลุเป้าหมายการเป็นประชาคมการเมืองและความมั่นคงที่เน้นความสำคัญของความปลอดภัยของประชาชนภายในปี 2558 คาดว่า แผนงานนี้ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนจะได้ร่วมกันรับรองในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 ที่ไทยจะเป็นเจ้าภาพการประชุม ในเดือนธันวาคม 2551

ที่มา : กระทรวงการต่างประเทศ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

อาเซียนและความร่วมมือทางเศรษฐกิจ[1]

ความเป็นมา

อาเซียน หรือ สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Association of Southeast Asian Nations – ASEAN) เกิดขึ้นเมื่อปี 2510 ในยุคแห่งการเผชิญหน้าทางการเมืองในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ บนความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ และมีนโยบายแข่งขันในการผลิต การส่งออก การตลาด การหาแหล่งทุนและเทคโนโลยี ทำให้การเจริญเติบโตขององค์กรเป็นไปอย่างช้า ๆ ปฏิญญาอาเซียนหรือปฏิญญากรุงเทพฯ ซึ่งเป็นปฏิญญาในการก่อตั้งอาเซียน ได้ระบุวัตถุประสงค์ของการรวมตัวกัน ดังนี้ เร่งรัดความ เจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในภูมิภาคโดยอาศัย ความร่วมมือระหว่างกันส่งเสริม พื้นฐานและเสถียรภาพ ในภูมิภาค โดยยึดหลักยุติธรรมและกฎเกณฑ์ของกฎบัตรสหประชาชาติส่งเสริมความร่วมมือและความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในด้านต่างๆ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และการบริหารช่วยเหลือซึ่งกันและกันในรูปของการฝึกอบรม วิจัย ในด้านการศึกษา วิชาชีพ เทคนิค และการบริหารร่วมมือกันอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นในด้านเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การขยายการค้า การศึกษา ปัญหาการค้าโภคภัณฑ์ระหว่างประเทศ การปรับปรุง สิ่งอำนวยความสะดวก การขนส่งและคมนาคม และการยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนส่งเสริมการศึกษาของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รักษาความร่วมมือที่ใกล้ชิดและเป็นประโยชน์กับองค์การระหว่างประเทศและภูมิภาคที่มีวัตถุประสงค์คล้ายคลึงกัน และหาแนวทางร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างกันมากขึ้น

ในช่วง 10 ปีแรกหลังจากการก่อตั้ง อาเซียนให้ความสำคัญต่อการจัดทำกรอบงานอย่างกว้างๆ และ ยืดหยุ่นได้ เพื่อให้สอดรับกับ ความคิด เห็นอันหลากหลายของสมาชิก และเพื่อให้เป็นรากฐานอันมั่นคงสำหรับจุดมุ่งหมายร่วมกันต่อไป ดังนั้น แม้ว่าจะไม่ค่อยมีผลสำเร็จ เป็น รูปธรรมมากนัก แต่ก็เป็นประโยชน์ต่อการสานสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐบาลอาเซียน ทำให้เกิดค่านิยมที่ดี และวาง รากฐาน ความ สำเร็จในอนาคต ทิศทางในการดำเนินงานของอาเซียนเริ่มชัดเจนขึ้นในปี 2520 เมื่อผู้นำอาเซียนประชุมสุดยอดครั้งแรก ณ เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย และได้ลงนามในปฏิญญาสมานฉันท์อาเซียน (Declaration of ASEAN Concord) และสนธิสัญญาไมตรีและ ความ ร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia : TAC) ซึ่งขยาย ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ของ อาเซียนไปอย่างกว้างขวาง ครอบคลุมถึงความร่วมมือด้านโภคภัณฑ์พื้นฐานโดยเฉพาะอาหารและพลังงาน การจัดตั้งอุตสาหกรรมขนาด

---

[1] กระทรวงการต่างประเทศ. เข้าถึงได้จาก http://www.mfa.go.th/internet/document/740.doc สืบค้นเมื่อ 14 พฤศจิกายน 2551

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ใหญ่ การขยายการค้าระหว่างประเทศสมาชิก การจัดตั้งระบบสิทธิพิเศษทางการค้าระยะยาว การปรับปรุงการเข้าสู่ตลาดนอกอาเซียน และการ แก้ไขปัญหาโภคภัณฑ์ระหว่างประเทศ และประเด็นเศรษฐกิจโลกอื่น ๆ

ความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียนในระยะแรก

อาเซียนตระหนักดีว่า ความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาสันติภาพ เสถียร-ภาพ และความมั่นคงของภูมิภาคดังนั้น นอกจากความร่วมมือทางการเมือง สังคม การศึกษา และวัฒนธรรม แล้วอาเซียนจึง มุ่งมั่นที่จะขยาย ความร่วมมือทาง เศรษฐกิจระหว่างกันมาโดยตลอดอีกด้วย

ในปี 2520 รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนได้ลงนามในความตกลงว่าด้วยสิทธิพิเศษทางการค้าอาเซียน หรือ ASEAN PTA (Preferential TreadingArrangements : PTA)ซึ่งเป็นการ ให้สิทธิพิเศษโดยสมัครใจ และแลกเปลี่ยนสินค้ากับสินค้า สิทธิพิเศษส่วนใหญ่เป็น การลด ภาษีศุลกากรขาเข้า และการผูกพันอัตราอากรขาเข้า ณ อัตราที่เรียกเก็บอยู่ หลังจากนั้นก็มีโครงการความร่วมมือต่างๆ ตามมา โดยเฉพาะ ด้าน อุตสาหกรรมมีถึง 4 โครงการ ได้แก่ โครงการอุตสาหกรรมอาเซียน (ASEAN Industrial Project: AIP) ปี 2523 โครงการ แบ่งผลิตทางอุตสาหกรรมอาเซียน (ASEAN Industrial Complementation: AIC) ปี 2524 โครงการร่วมลงทุนด้านอุตสาหกรรมของอาเซียน (ASEAN Industrial Joint Ventures: AIJV) ปี 2526 โครงการแบ่งผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ (Brand-to-Brand Complementation: BBC) ปี 2532

จนกระทั่งปี2533องค์ประกอบสำคัญของเขตการค้าเสรีอาเซียนหรืออาฟตาเริ่มปรากฏให้เห็นเป็นครั้งแรก เมื่อรัฐมนตรีเศรษฐกิจ อาเซียนไดตกลงใช้อัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันสำหรับสินค้าอุตสาหกรรมบางชนิด รวมทั้งซีเมนต์ ปุ๋ย และเยื่อกระดาษ อย่างไรก็ตาม โครงการความร่วมมือทางเศรษฐกิจเกือบทั้งหมดของอาเซียนก่อนการจัดตั้งอาฟตาไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัย ดังนี้ สมาชิกอาเซียนไม่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด ทั้งด้านการเมืองและเศรษฐกิจ แม้จะอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน การรวมตัวเกิด จากการ ถูกคาม ความมั่นคงจากภายนอก มิใช่จากสำนึกแห่งความเป็น ภูมิภาคเดียวกันแต่ละประเทศ อยู่ระหว่างการพัฒนา อุตสาหกรรมภายในประเทศ จึงมองกันเป็นคู่แข่งการส่งออกและเห็นว่าภายนอกภูมิภาค คือ แหล่งเงินทุนและเทคโนโลยี โครงสร้างองค์กรอ่อนแอ สำนัก เลขาธิการอาเซียน มีงบประมาณจำกัด ไม่มีอำนาจและความเป็น อิสระเพียงพอที่จะกำหนดความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

AFTA (อาฟตา)[2]

อาเซียนได้พยายามศึกษาหาแนวทางและมาตรการที่จะขยายการค้าระหว่างกันให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะ การเปิดเสรีทางการค้าระหว่างกัน โดยใช้อัตราภาษีพิเศษที่เท่ากัน (Common Effective Preferential Tariff : CEPT) สำหรับสินค้าของอาเซียน ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 4 เมื่อเดือนมกราคม 2535 ณ ประเทศ สิงคโปร์ จึงได้มีมติเห็นชอบข้อเสนอของไทย โดยนายกรัฐมนตรี อานันท์ ปันยารชุน ในการเริ่มจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) ตามกรอบความตกลงแม่บทว่าด้วยการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน(Framework Agreement on Enhancing ASEAN Economic Cooperation) และความตกลงว่าด้วยการใช้อัตราภาษีพิเศษที่เท่ากันสำหรับเขตการค้าเสรีอาเซียน [Agreement on the Common Effective Preferential Tariff (CEPT) Scheme for the ASEAN Free Trade Area (AFTA)]

ประเทศสมาชิกอาเซียนซึ่งได้ร่วมก่อตั้งอาฟตาขึ้นในขณะนั้น มีเพียง 6 ประเทศ ได้แก่ บรูไน ดารุสซาลาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทย ต่อมาภายหลังอาเซียนได้ขยายจำนวนสมาชิกเป็น 10 ประเทศ โดยเวียดนามเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนลำดับที่ 7 ในปี 2538 ลาวและพม่าเป็นสมาชิกลำดับที่ 8 และ 9 ในปี 2540 และกัมพูชาเป็นสมาชิกลำดับที่ 10 ในปี 2542 อาเซียนจึงเป็นกลุ่มเศรษฐกิจที่มีขนาดใหญ่กลุ่มหนึ่งของโลก มีประชากรรวมกัน กว่า 500 ล้านคน

หลักการของ AFTA

1. AFTA มีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนในฐานะที่เป็นฐานการผลิตที่สำคัญเพื่อป้อนสินค้าสู่ตลาดโลก โดยอาศัยการเปิดเสรีด้านการค้าและการลดภาษีและอุปสรรคข้อกีดขวางทางการค้าที่มิใช่ภาษี รวมทั้งการปรับเปลี่ยนโครงสร้างภาษีศุลกากรเพื่อเอื้ออำนวยต่อการค้าเสรี

2. กลไกการลดภาษีที่สำคัญของ AFTA คือระบบ CEPT (Common Effective Preferential Tariff Scheme) ซึ่งกำหนดให้ประเทศสมาชิกให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีศุลกากรแก่กันแบบต่างตอบแทน กล่าวคือ การที่จะได้สิทธิประโยชน์จากการลดภาษีของประเทศอื่นสำหรับสินค้าชนิดใด ประเทศสมาชิกนั้นจะต้องประกาศลดภาษีสำหรับสินค้าชนิดเดียวกันด้วย ทั้งนี้ CEPT ได้กำหนดให้สินค้าที่ได้รับประโยชน์จากการลดภาษีจะต้องมีสัดส่วนมูลค่าที่เกิดขึ้นในอาเซียน (ASEAN Local Content) อย่างน้อย 40% และสามารถคำนวณวัตถุดิบในอาเซียนแบบสะสม (Cumulative Rules of Origin) โดยกำหนดอัตราขั้นต่ำของวัตถุดิบเท่ากับ 20%

---

[2] กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

มาตรการด้านภาษี

3. อาเซียนตกลงที่จะเร่งรัดการลดภาษีใน AFTA ดังนี้

3.1 ประเทศสมาชิกเดิม 6 ประเทศลดภาษีสินค้าในบัญชี Inclusion List (IL) ให้เหลือ 0-5ภายใน วันที่ 1 มกราคม ค.ศ.2003 และจะลดให้เป็น 0 % ภายในปี ค.ศ. 2010

3.2 ประเทศสมาชิกใหม่จะพยายามลดภาษีลงเหลือ 0-5% ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ใน ปี 2006 สำหรับเวียดนาม; ปี 2008 สำหรับลาวและพม่า; และปี 2010 สำหรับกัมพูชา

3.3 ประเทศสมาชิกจะลดภาษีลงเหลือ 0% ทุกรายการใน IL ภายในปี 2010 สำหรับสมาชิกเดิม และภายในปี 2015 สำหรับสมาชิกใหม่ทั้งนี้ ตั้งแต่ ม.ค. 2003 กำหนดให้ 60% ของรายการสินค้าทั้งหมดของสมาชิกเดิม 6 ประเทศมีอัตราภาษีเท่ากับ 0%

3.4 ภายใต้กรอบความตกลงสำหรับการรวมกลุ่มสินค้าและบริการสำคัญ (ลงนามระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 10 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2547) กำหนดว่าจะเร่งลดภาษีสินค้าใน 9 สาขาหลัก (เกษตร ประมง ผลิตภัณฑ์ไม้ ผลิตภัณฑ์ยาง สิ่งทอ ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และสาขาสุขภาพ) ให้เร็วขึ้นจากกรอบ AFTA เดิม 3 ปี กล่าวคือจากปี 2010 เป็น 2007 สำหรับสมาชิกเดิม และจากปี 2015 เป็น 2012 สำหรับสมาชิกใหม่

3.5 นอกจากสินค้าในบัญชี IL แล้ว ยังมีการกำหนดเวลาการลดภาษีสำหรับบัญชียกเว้นภาษีชั่วคราว (Temporary Exclusion List: TEL) บัญชีอ่อนไหว (Sensitive List: SL) และบัญชีอ่อนไหวสูง (Highly Sensitive List: HSL) ซึ่งมีกำหนดเวลาการลดภาษีที่แตกต่างกัน ส่วนบัญชียกเว้นทั่วไป (General Exclusion List: GE) เป็นสินค้าที่แต่ละประเทศไม่สามารถนำมาลดภาษีได้ (ขณะนี้มีเพียงไทยและสิงคโปร์ที่ไม่มี GE)

การยกเลิกมาตรการที่มิใช่ภาษี

4. นอกเหนือจากข้อกำหนดในการลดภาษีแล้ว AFTA ยังกำหนดให้ประเทศสมาชิกยกเลิกมาตรการจำกัดปริมาณ (Quantitative Restriction) ทันทีเมื่อสินค้าได้นำเข้าแผนการลดภาษีแล้วและได้รับประโยชน์จากการลดภาษีของอาเซียนอื่นแล้ว และยกเลิกมาตรการที่มิใช่ภาษี (NTB) ภายใน 5 ปี หลังจากได้รับประโยชน์จากการลดภาษีของอาเซียนอื่น ขณะนี้ อาเซียนกำลังดำเนินการอย่างจริงจังเพื่อยกเลิกอุปสรรคทางการค้าที่มิใช่ภาษีในอาเซียน โดยให้มีกระบวนการแจ้งข้ามประเทศ (cross-notification) ซึ่งประเทศสมาชิกและภาคเอกชนสามารถแจ้งมาตรการที่มิใช่ภาษีที่ประเทศอื่นๆ ใช้อยู่ต่อสำนักเลขาธิการอาเซียน เพื่อรวบรวม ตรวจสอบ แล้วให้ประเทศสมาชิกที่ถูกแจ้งนั้นชี้แจงและดำเนินการยกเลิกต่อไปหากพบว่าเป็นอุปสรรคทางการค้าและไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของความตกลง CEPT

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

วิสัยทัศน์ของอาเซียน ปี 2020[3]

รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน ได้ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์อาเซียนในปี 2020 ในส่วนเศรษฐกิจ โดยกำหนดให้อาเซียนเป็นเขตเศรษฐกิจที่มีความมั่นคง มั่งคั่ง และสามารถแข่งขัน ในตลาดโลก ในทุก ๆ ด้าน โดยมีวิสัยทัศน์ว่า

"อาเซียนปี 2020 เป็นหุ้นส่วนร่วมกันในการพัฒนาอย่างมีพลวัตร

(ASEAN 2020: Partnership in Dynamic Development)"

หลักการใหญ่ของวิสัยทัศน์ทางด้านเศรษฐกิจเป็นเรื่องที่ทราบกันโดยทั่วไป ได้แก่ การดำเนินการลดภาษีภายใต้อาฟตา การจัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียน การเปิดเสรีการบริการในสาขาต่าง ๆ การกำหนดให้อาเซียนเป็นอู่ข้าวอู่น้ำที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก ตลอดจนการเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านต่าง ๆ เพื่อให้อาเซียนสามารถแข่งขันกับเขตเศรษฐกิจอื่น ๆ ของโลกได้ เช่น ปรับปรุงด้านการคมนาคมขนส่งให้เชื่อมโยงกัน พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้ความช่วยเหลือและความร่วมมือเพื่อลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ของประเทศอาเซียน โดยเฉพาะสมาชิกใหม่ ตลอดจนสนับสนุนภาคเอกชนให้สามารถแข่งขันด้านการค้าและการลงทุนกับเอกชนของประเทศในเขตเศรษฐกิจอื่น ๆ เป็นต้น

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC)[4]

ความเป็นมา

ภายหลังที่การดำเนินการไปสู่การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนหรืออาฟตาได้บรรลุเป้าหมายในปี 2546 อาเซียนยังคงให้ความสำคัญในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจร่วมกันอย่างต่อเนื่อง ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ครั้งที่ 8 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2545 ณ ประเทศกัมพูชา ได้เห็นชอบให้อาเซียนกำหนดทิศทางการดำเนินงานเพื่อมุ่งไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community: AEC) ซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community: EEC) ในระยะแรกเริ่ม เพื่อดำเนินการตามมติดังกล่าวของผู้นำอาเซียน รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (AEM) ได้เห็นชอบให้มีการจัด จ้างบริษัท McKinsey ทำการศึกษาการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียน

---

[3]กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์.เข้าถึงได้จาก http://www.dtn.moc.go.th/web/8/55/628/vision2020.asp?G_id=628&f_id=3258 สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2551

[4] กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์. เข้าถึงได้จาก http://www.dtn.moc.go.th/web/8/55/628/aec-2005.asp?G_id=628&f_id=4709 สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2551

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

(ASEAN Competitiveness Study) ซึ่งผลการศึกษาได้เสนอแนะให้อาเซียนเร่งรัดการรวมกลุ่มในสาขาอุตสาหกรรม/บริการที่มีศักยภาพของอาเซียน โดยเฉพาะอุตสาหกรรมด้านสินค้าอุปโภค/บริโภค ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่อาเซียนมีการค้าระหว่างกันในอาเซียนสูงสุด และอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีสัดส่วนการส่งออกสูงสุดของอาเซียน ในขณะเดียวกันอาเซียนต้องปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานภายในของอาเซียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในการประชุมสุดยอดอาเซียนในปี 2546 ณ เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย ผู้นำอาเซียนได้ออกแถลงการณ์ Bali Concord II เห็นชอบให้มีการรวมตัวไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนหรือ AEC ภายในปี 2563 และให้ เร่งรัดการรวมกลุ่มเพื่อเปิดเสรีสินค้าและบริการสำคัญ 11 สาขาสำคัญ (priority sectors) ได้แก่ การท่องเที่ยว การบินยานยนต์ ผลิตภัณฑ์ไม้ ผลิตภัณฑ์ยาง สิ่งทอ อิเล็กทรอนิกส์ สินค้าเกษตร และประมง เทคโนโลยีสารสนเทศและ สุขภาพ โดยผู้นำอาเซียนและรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้ลงนามในกรอบความตกลงและพิธีสารที่เกี่ยวข้องแล้ว ระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 10 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2547 ณ กรุงเวียงจันทน์ สปป.ลาว โดยจะเริ่มมีผลบังคับใช้ปลายเดือนสิงหาคม 2548

เป้าหมายของ AEC

อาเซียนจะรวมตัวเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนภายในปี 2563 (ค.ศ.2020) โดยจะเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวร่วมกัน (single market and single production base) มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน เงินทุน และแรงงานมีฝีมืออย่างเสรี เพื่อมุ่งให้อาเซียนเป็นตลาดและฐานการผลิตเดียวร่วมกัน

แนวทางดำเนินงานเพื่อนำไปสู่การเป็น AEC

นอกจากการดำเนินการเปิดเสรีด้านการค้าสินค้า บริการ และการลงทุนระหว่างกันตามกรอบความร่วมมือต่าง ๆ ที่มีอยู่เดิม เช่น การเร่งลดภาษีสินค้าระหว่างกันให้เหลือร้อยละ 0 ภายในปี 2553 สำหรับสมาชิกเดิม และปี 2558 สำหรับสมาชิกใหม่ภายใต้กรอบอาฟตา การยกเลิกข้อจำกัดการประกอบการด้านการค้าบริการในอาเซียน ภายในปี 2563 ภายใต้กรอบความตกลงด้านการค้าบริการอาเซียน (AFAS) การเปิดให้มีการลงทุนเสรีในอาเซียนและการให้การปฏิบัติเยี่ยงคนชาติต่อนักลงทุนอาเซียนภายในปี 2553 ภายใต้เขตการลงทุนเสรีอาเซียน (AIA) เป็นต้น แล้วอาเซียนได้ตกลงที่จะการเปิดเสรีด้านการค้าสินค้าและการค้าบริการให้เร็วขึ้นกว่ากำหนดการเดิม ในสาขาสินค้าและบริการสำคัญ 11 สาขา เพื่อเป็นการนำร่อง และส่งเสริมการ outsourcing หรือการผลิตสินค้า โดยใช้วัตถุดิบและชิ้นส่วนที่ผลิตภายในอาเซียน ซึ่งเป็นไปตามแผนการดำเนินการเพื่อมุ่งไปสู่การเป็น AEC และได้มอบหมายให้ประเทศต่างๆ ทำหน้าที่รับผิดชอบเป็น ผู้ประสานงานหลัก (Country Coordinators) ดังนี้

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

พม่า	สาขาผลิตภัณฑ์เกษตร (Agro-based products) และสาขาประมง (Fisheries)
มาเลเซีย	สาขาผลิตภัณฑ์ยาง (Rubber-based products) และสาขาสิ่งทอ (Textiles and Apparels)
อินโดนีเซีย	สาขายานยนต์ (Automotives) และสาขาผลิตภัณฑ์ไม้ (Wood-based products)
ฟิลิปปินส์	สาขาอิเล็กทรอนิกส์ (Electronics)
สิงคโปร์	สาขาเทคโนโลยีสารสนเทศ (e-ASEAN) และสาขาสุขภาพ (Healthcare)
ไทย	สาขาการท่องเที่ยว (Tourism) และสาขาการบิน (Air Travel)

ทั้งนี้ ไทยได้รับเป็นประเทศผู้ประสานงานหลักในสาขาการท่องเที่ยวและการบิน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่จะผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวและการบินในภูมิภาคนี้

แผนการดำเนินงาน (Roadmap) ของ 11 สาขาสำคัญ

1. การเร่งลดภาษีสินค้าใน 9 สาขา (ผลิตภัณฑ์เกษตร/ ประมง/ ผลิตภัณฑ์ไม้/ ผลิตภัณฑ์ยาง/ สิ่งทอ/ยานยนต์/ อิเล็กทรอนิกส์/ เทคโนโลยีสารสนเทศ/ สาขาสุขภาพ) ให้เร็วขึ้นจากกรอบอาฟตา 3 ปี ดังนี้

ประเทศ	กำหนดการเร่งลดภาษี (ปี พ.ศ.)	กำหนดการตาม AFTA เดิม (ปี พ.ศ.)
อาเซียน-6	2550	2553
อาเซียนใหม่ (CLMV)	2555	2558

2. การขจัดมาตรการที่มิใช่ภาษี โดยการปฏิบัติตามพันธกรณีภายใต้ WTO ในเรื่องอุปสรรคทางเทคนิคมาตรฐานสุขอนามัย และการขออนุญาตนำเข้า รวมทั้งพัฒนาแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมในเรื่องดังกล่าวสำหรับประเทศสมาชิกอาเซียน เพื่อนำไปสู่การลด/เลิกมาตรการที่เป็นอุปสรรคทางการค้า

3. การปรับปรุงกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าให้มีความโปร่งใส มีมาตรฐานที่เป็นสากลและอำนวยความสะดวกให้แก่เอกชนมากขึ้น อาทิ การจัดทำกฎการได้แหล่งกำเนิดสินค้าโดยวิธีการแปรสภาพอย่างเพียงพอ (Substantial Transformation) และกฎการได้แหล่งกำเนิดสินค้าของ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

อาเซียนแบบสะสมบางส่วน (Partial Cumulation Rule of Origin) มาใช้เป็นทางเลือกสำหรับการคำนวณแหล่งกำเนิดสินค้า

4. การค้าบริการ ตั้งเป้าหมายการเจรจาเปิดเสรีการค้าบริการอย่างชัดเจน เพื่อให้การค้าบริการของอาเซียนเป็นไปอย่างเสรีมากขึ้น และพัฒนาระบบการยอมรับร่วมกัน (Mutual Recognition Arrangements: MRAs) เพื่ออำนวยความสะดวกในการประกอบวิชาชีพในสาขาบริการ รวมทั้งส่งเสริมการร่วมลงทุนของอาเซียนไปยังประเทศที่สาม

5. การลงทุน เร่งเปิดเสรีสาขาการลงทุนภายใต้กรอบความตกลงด้านการลงทุนของอาเซียน Framework.Agreement on the ASEAN Investment Area: AIA) โดยการลด/ยกเลิกข้อจำกัดด้านการลงทุนต่างๆส่งเสริมการร่วม ลงทุนในสาขาอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพ และสร้างเครือข่ายด้านการลงทุนของอาเซียนที่มีประสิทธิภาพ

6. การอำนวยความสะดวกด้านพิธีการด้านศุลกากร ให้เริ่มใช้ระบบพิกัดอัตราศุลกากร ฮาร์โมไนซ์อาเซียน(AHTN) ในการค้าระหว่างอาเซียนกับประเทศนอกกลุ่ม (extra-ASEAN trade) และพัฒนาระบบพิธีการศุลกากร Single Window เพื่ออำนวยความสะดวกในด้านการค้าให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งพัฒนาเอกสารด้านการค้าและศุลกากรให้มีความเรียบง่ายและสอดคล้องกัน

7. การพัฒนามาตรฐานและความสอดคล้องของผลิตภัณฑ์ พัฒนาการยอมรับมาตรฐานซึ่งกันและกัน(MRA) ในด้านคุณภาพสินค้า การตรวจสอบ การออกใบรับรอง และปรับปรุงกฎเกณฑ์/กฎระเบียบ/ข้อกำหนดสำหรับผลิตภัณฑ์สาขาต่างๆ ให้มีความสอดคล้องกันมากยิ่งขึ้น

8. การเคลื่อนย้ายของนักธุรกิจ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประกอบวิชาชีพ แรงงานมีฝีมือ และผู้มีความสามารถพิเศษเพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางให้แก่นักธุรกิจ อาทิ การปรับประสานพิธีการตรวจลงตรา การจัดทำ ASEAN Business Card และการเร่งพัฒนา มาตรฐานเพื่ออำนวยความสะดวกในการเข้ามาประกอบวิชาชีพของผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประกอบวิชาชีพ แรงงานมีฝีมือ และผู้มีความสามารถพิเศษภายในอาเซียน

นอกจากมาตรการข้างต้นแล้ว ก็ยังมีเรื่องของการพัฒนาระบบข้อมูล/สถิติการค้าและการลงทุนภายใน อาเซียน การส่งเสริมความร่วมมือด้านอุตสาหกรรม (Industrial Complementation) การพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร การส่งเสริมสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา และการอำนวยความสะดวกในการเดินทางภายในอาเซียนอีกด้วย

ประโยชน์จากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียน

1. การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนจะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจในระดับภูมิภาค และเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันของอาเซียนในตลาดโลก ซึ่งนับวันจะเริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยอาเซียนจะสามารถขยายการค้าและการลงทุนทั้งภายในภูมิภาคและระหว่างภูมิภาคให้สูงขึ้น เนื่องจากการลดอุปสรรคทางด้านภาษี และมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีต่าง ๆ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

2. การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนจะมีส่วนสำคัญในการช่วยขยายการค้าและการลงทุนภายในภูมิภาคให้สูงขึ้น เนื่องจากทำให้มีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และเงินทุนได้อย่างเสรีมากขึ้น ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนการผลิต และส่งเสริมให้มีการใช้วัตถุดิบ/ชิ้นส่วนที่ผลิตภายในภูมิภาคมากยิ่งขึ้น

3. AEC จะช่วยลดการพึ่งพาตลาดในประเทศที่สาม โดยเฉพาะสินค้าในกลุ่มที่อาเซียนมีศักยภาพและสามารถผลิตได้ในระดับมาตรฐานสากล อาทิ ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ ผลิตภัณฑ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ และผลิตภัณฑ์ด้านสุขภาพ และเครื่องสำอาง เป็นต้น

4. การเป็นประชาคมจะช่วยสร้างอำนาจการต่อรองของอาเซียนในเวทีโลก เนื่องจากปัจจุบันแนวโน้มการรวมกลุ่มของอาเซียนจึงช่วยเพิ่มอำนาจการต่อรองกับกลุ่มเศรษฐกิจอื่น ๆ และนำมาซึ่งผลประโยชน์โดยรวมของภูมิภาค

5. การเคลื่อนย้ายอย่างเสรีของปัจจัยการผลิตจะช่วยเพิ่มสวัสดิการและยกระดับความเป็นอยู่ของผู้บริโภคให้ดียิ่งขึ้น เนื่องจากผู้บริโภคจะสามารถเลือกสรรสินค้าต่าง ๆ ได้หลากหลายมากขึ้นในราคาที่ถูกลง รวมทั้งได้รับสินค้าที่มีมาตรฐานในระดับภูมิภาคและระดับโลก

6. ความร่วมมือที่เข้มข้นขึ้นจะช่วยพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของอาเซียนโดยยกระดับกระบวนการผลิต และเกื้อกูลกันในขั้นตอนกระบวนการผลิต ตั้งแต่กระบวนการจัดซื้อกระบวนการผลิต และการตลาด

7. ผลประโยชน์ข้างเคียงจากการเป็นประชาคมคือ ช่วยให้เกิดการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันเนื่องมาจากการประหยัดต่อขนาด (economy of scale) การแบ่งงานกันทำ (division of labor) และการพัฒนาความชำนาญในการผลิต (specialization) ตลอดจนมีการพัฒนานวัตกรรมใหม่ ๆ รวมกัน

โอกาสทางการค้าของไทยจากการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

ในด้านดุลการค้า ก่อนเริ่ม FTA ไทยขาดดุลการค้ากับกลุ่มอาเซียน โดยมีสัดส่วนการส่งออกของไทยไปอาเซียนคิดเป็น 12% ของการส่งออกของไทยทั้งหมด แต่ภายหลังมี AFTA ในปี 2535 ไทยเป็นฝ่ายได้เปรียบดุลการค้าในระดับสูงมาตลอด และสัดส่วนการส่งออกของไทยไปอาเซียนก็เพิ่มขึ้นตามลำดับคิดเป็น 21% ของการส่งออกของไทยทั้งหมดในปัจจุบัน ทั้งนี้ มูลค่าการค้าส่งออกจากไทยไปอาเซียน 9 เดือนแรกของปี 2550 (ม.ค.-ก.ย.) คิดเป็นมูลค่า 22,932.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปี 2549 ในช่วงเดียวกัน (ซึ่งมีมูลค่า 20,156.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ) จำนวน 2,776.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยไทยได้เปรียบดุลการค้าเป็นมูลค้า 4,658.9 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ส่วนการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศที่เข้ามายังกลุ่มประเทศอาเซียนระหว่างปี 2538-2549 ปรากฏว่า สัดส่วนการลงทุนมายังไทยเมื่อปี 2538 ซึ่งมีมูลค่า 2,004 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

(7.69%) ของ FDI ทั้งหมดที่เข้ามายังอาเซียน) และไทยเป็นอันดับ 5 ของแหล่งลงทุนในอาเซียนได้เพิ่มสูงขึ้นเป็นมูลค่า 9.751 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี 2549 (18.9% ของ FDI ทั้งหมดที่เข้ามายังอาเซียน) ส่งผลให้ไทยเป็นอันดับ 2 ของแหล่งลงทุนในอาเซียน ทั้งนี้ มูลค่าการลงทุนจากอาเซียนมายังไทยในปี 2549 คิดเป็นมูลค่า 2,822.1 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือเทียบเท่าเป็นการเพิ่ม 270.2% เมื่อเปรียบเทียบกับปี 2548 (762.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐ)

ด้านการท่องเที่ยวปรากฏว่า มีนักท่องเที่ยวจากอาเซียนมายังไทยในช่วง 8 เดือนแรกของปี 2550 สูงถึง 2,193,211 คน ส่วนปี 2549 จำนวนนักท่องเที่ยวอาเซียนมายังไทยมีสูงถึง 3,556,395 คน

ด้านอุตสาหกรรม (AICO) ปรากฏว่า โครงการของไทยภายใต้ AICO ในปี 2550 มีมูลค่า 1,404 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโครงกรในภาคอุตสาหกรรมยานยนต์

ในส่วนของไทย ภาครัฐได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมความร่วมมือในภูมิภาคอาเซียนมาโดยตลอด เนื่องจากเล็งเห็นว่า อาเซียนเป็นตลาดที่มีความสำคัญและมีศักยภาพในการเจริญเติบโตต่อไป ประกอบด้วยประชากรรวมกันกว่า 560 ล้านคน

การส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในสาขาสำคัญจะช่วยให้ไทยสามารถขยายการค้าและการลงทุนในสาขาที่ไทยมีศักยภาพได้มากขึ้น เช่น สาขาผลิตภัณฑ์อาหาร ผลิตภัณฑ์ยานยนต์ ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ รวมถึงสาขาบริการ อาทิ การท่องเที่ยว การบริการสุขภาพ และเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งสาขาต่าง ๆ เหล่านี้ ล้วนเป็นสาขาที่อาเซียนจะเร่งรัดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจให้เห็นผลเป็นรูปธรรมภายในปี 2553 (ค.ศ. 2010)

ในขณะเดียวกัน ผู้ประกอบการไทยจึงจำเป็นต้องเร่งปรับตัวและใช้โอกาสจากการลดอุปสรรคทางการค้าและการลงทุนต่าง ๆ ลง ให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ โดยเฉพาะในสาขาที่ไทยมีความพร้อมและมีขีดความสามารถในการแข่งขัน

ความริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน (Initiative for ASEAN Integration-IAI)[5]

ภูมิหลัง

- ในการประชุมสุดยอดอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ ครั้งที่ 4 ที่สิงคโปร์ เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2543 ผู้นำอาเซียนได้เห็นพ้องว่าจะให้มีการดำเนินการเพื่อเร่งรัดการรวมตัวของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดช่องว่างด้านการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิกเก่ากับสมาชิกใหม่ โดยเห็นชอบกับข้อเสนอของสิงคโปร์ในเรื่อง "ความริเริ่มเพื่อการรวมตัวของอาเซียน" (Initiative for ASEAN Integration)
- ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ครั้งที่ 34 เมื่อเดือนกรกฎาคม 2544 ได้รับรองปฏิญญาฮานอยว่าด้วยการลดช่องว่างของระดับการพัฒนาเพื่อการรวมตัวของอาเซียน ให้

---

[5] กองอาเซียน 3 กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ

LIRT Legislative Institutional Repository of Thailand

แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น (Ha Noi Declaration on Narrowing the Development Gap for Closer ASEAN Integration) ซึ่งกำหนดมาตรการต่างๆ ในการลดช่องว่างด้านการพัฒนาและส่งเสริม การรวมตัวในอาเซียน รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศสมาชิกใหม่ ครอบคลุม 4 ด้าน (1.โครงสร้างพื้นฐาน 2.การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 3.เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร 4. การรวมตัวทางเศรษฐกิจ)และมีมติเห็นชอบกับข้อเสนอของไทยที่ให้ประเทศสมาชิกเก่าร่วมกันจัดทำโครงการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศ CLMV หรือ **Joint IAI Project** โดยให้ทำการศึกษาเรื่องการจัดทำโครงการร่วมดังกล่าว

□ ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศ ครั้งที่ 35 ที่บรูไน ดารุสซาลาม เมื่อวันที่ 29-30 กรกฎาคม 2545 ได้ให้การรับรอง IAI Work Plan รวมทั้งข้อเสนอโครงการ IAI 54 โครงการ ประกอบด้วยโครงการที่จัดทำขึ้นโดยที่ปรึกษาที่สำนักเลขาธิการอาเซียนจัดจ้างและโครงการที่ประเทศสมาชิกอาเซียนเดิมเสนอ มีวงเงินงบประมาณทั้งหมดประมาณ 57,462,376 ดอลลาร์สหรัฐ

□ โดยที่โครงการภายใต้ IAI Work Plan มีจุดประสงค์เพื่อที่จะช่วยการพัฒนากรอบ กฎระเบียบและนโยบาย รวมทั้งช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศ CLMV ในการลดปัญหาความยากจน/ยกระดับความเป็นอยู่ของประชากร พัฒนาระบบข้าราชการ และเตรียมความพร้อมต่อการแข่งขันบนเวทีโลก ดังนั้น โครงการ IAI จึงเป็นโครงการด้าน software เน้นการศึกษาความเป็นไปได้ การพัฒนาขีดความสามารถการฝึกอบรม และการจัดทำ master plan เป็นต้น สำนักเลขาธิการอาเซียนได้จัดการประชุม IAI Development Cooperation Forum (IDCF) ที่กรุงจาการ์ตา ระหว่างวันที่ 15-16 สิงหาคม 2545 เพื่อระดมทุนสนับสนุนการดำเนินโครงการ IAI โดยมีผู้แทนประเทศคู่เจรจาอาเซียน องค์การระหว่างประเทศ สถาบันการเงิน สถาบัน/ องค์กรเอกชน และบริษัทเอกชน เข้าร่วมการประชุมดังกล่าว การประชุมครั้งนี้เป็นเสมือนการเปิดตัวสินค้าเพื่อเผยแพร่โครงการในกรอบ IAI ให้กับประเทศและองค์กรต่างๆ ได้รับทราบ

□ ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 8 ที่บรูไน เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2545 ได้ให้การรับรอง IAI Work Plan รวมทั้งโครงการ IAI 54 โครงการ

IAI มีจุดประสงค์เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของประเทศ CLMV เพื่อลดปัญหาความยากจน/ยกระดับความเป็นอยู่ของประชากร พัฒนาระบบข้าราชการ และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันโดยมีแผนงาน 6 ปี (ปี 2545-2551) รองรับ และมีกลไกในการจับคู่ (Co-shepherd Mechanism) ระหว่างประเทศ ASEAN 6 กับประเทศ CLMV ในแต่ละสาขาความร่วมมือ อาทิ โครงสร้างพื้นฐาน (ขนส่งและพลังงาน) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ความยากจนและคุณภาพชีวิต การท่องเที่ยว การรวมตัวทางเศรษฐกิจ และสาขาย่อยด้านบรรยากาศการลงทุน และสาขาทั่วไป ทั้งนี้ ผู้เสนอโครงการจะให้เงินสนับสนุน

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

โดยอาจเป็นเต็มจำนวนหรือร่วมกันระหว่าง ASEAN 6 กับประเทศคู่เจรจาองค์การเพื่อการพัฒนาต่าง ๆ และประเทศนอกภูมิภาค

ภายหลังจากการดำเนินการตามแผนงานได้ 3 ปี สำนักเลขาธิการอาเซียนทำการทบทวนความคืบหน้าของการดำเนินงานตามแผนงาน (Mid-term Review) เมื่อพฤศจิกายน 2548 โดยได้มีการเพิ่มสาขาความร่วมมือ และทบทวนกลไก Co-shepherd ดังนี้

สาขาความร่วมมือ	ประเทศผู้ประสานงาน	Co-shepherd
โครงสร้างพื้นฐาน	กัมพูชา	อินโดนีเซีย (ด้านพลังงาน) ไทย (ด้านการขนส่ง)
การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	ลาว	บรูไน สิงคโปร์
เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร	พม่า	มาเลเซีย
การรวมตัวทางเศรษฐกิจ -สาขาย่อย บรรยากาศการลงทุน*	เวียดนาม กัมพูชา	ฟิลิปปินส์ ไทย สิงคโปร์ (รอยืนยัน)
ด้านท่องเที่ยว*	พม่า	อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ (รอยืนยัน)
ความยากจนและคุณภาพชีวิต*	ลาว	อินโดนีเซีย มาเลเซีย
สาขาเรื่องทั่วไป*	เวียดนาม	ฟิลิปปินส์

(*คือ สาขาใหม่ที่ปรับเพิ่มขึ้น จากผลของ (Mid-term Review)

ขณะนี้ IAI มีโครงการทั้งสิ้น 203 โครงการ (ณ วันที่ 15 พฤษภาคม 2551) โดยมีโครงการที่มีเงินสนับสนุน 158 โครงการ และโครงการที่ได้ดำเนินการแล้ว 116 โครงการ สิงคโปร์ให้เงินสนับสนุนโครงการ IAI มากที่สุดในประเทศอาเซียน 6 ประมาณ 22.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็น 73.64% ของเงินที่ประเทศอาเซียน 6 สนับสนุนโครงการ IAI ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโครงการสาขาพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้ศูนย์ IAI Centre ที่สิงคโปร์จัดตั้งขึ้นในแต่ละประเทศ CLMV เป็นศูนย์ฝึกอบรม ส่วนไทยมี 14 โครงการ มูลค่ารวม 1,105,949 ดอลลาร์สหรัฐ (รวมเงินสมทบจากองค์กร/ประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือด้วย ณ วันที่ 15 มีนาคม 2551) อย่างไรก็ดี ประเทศไทยให้ความช่วยเหลือแก่ CLMV ในลักษณะความร่วมมือทวิภาคีมากที่สุดในบรรดาประเทศอาเซียน 6 โดยมีมูลค่าเงินมากกว่า 100 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ตั้งแต่ปี 2539 จนถึงปัจจุบัน)

โครงการ IAI ที่ได้รับเงินทุนสนับสนุนจากประเทศคู่เจรจาและองค์กรเพื่อการพัฒนามีทั้งสิ้น 62 โครงการ (ณ วันที่ 15 พฤษภาคม 2551) มูลค่ารวม 20.18 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยประเทศคู่เจรจาที่ให้ความช่วยเหลือมากที่สุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี อินเดีย นอร์เวย์

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

และสหภาพยุโรป รวม 17.64 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็น 87.1% ของเงินทุนสนับสนุนทั้งหมดที่ได้รับจากประเทศคู่เจรจา

อาเซียนได้เริ่มมีการหารือเรื่องยุทธศาสตร์ใหม่ของ IAI เพื่อให้สนับสนุนเป้าหมายการเป็นประชาคมอาเซียนในปี 2558 รวมทั้งการจัดทำแผนงาน IAI ระยะที่ 2 (2552-2558) ซึ่งแผนงานปัจจุบันจะหมดอายุลงในปี 2551 โดยเวียดนามได้จัดการประชุม IAI Development Cooperation Forum (IDCF) ครั้งที่ 2 ระหว่างวันที่ 12-13 มิถุนายน 2550 เพื่อระดมสมองเกี่ยวกับแนวทางลดช่องว่างของระดับการพัฒนาของอาเซียน และยุทธศาสตร์ใหม่ของ IAI หลังปี 2551 กับประเทศคู่เจรจาและองค์กรพัฒนาระหว่างประเทศ เพื่อให้ IAI เป็นกลไกความร่วมมือสำหรับประเทศอาเซียนโดยรวม ไม่ใช่มุ่งเน้นเฉพาะการให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศ CLMV เท่านั้น

ในแผนงาน IAI ระยะที่ 2 อาเซียนประสงค์จะขยายดำเนินการเสริมสร้างขีดความสามารถของกลุ่ม CLMV ให้สอดคล้องกับแผนการจัดตั้งประชาคมอาเซียนทั้ง 3 เสาหลัก ได้แก่ ประชาคมเศรษฐกิจ ประชาคมการเมืองและความมั่นคง และประชาคมสังคมและวัฒนธรรม และจะเสนอร่างแผนงานระยะที่สองให้ที่ประชุมผู้นำอาเซียนรับรองในเดือนธันวาคม 2551

การเปิดเสรีการค้าบริการในอาเซียน (AFAS)[6]

ความเป็นมา

ในปี 2538 อาเซียนได้ริเริ่มความร่วมมือด้านบริการขึ้น เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการเป็นผู้ให้บริการในภูมิภาค โดยที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 5 ได้มีมติให้อาเซียนเริ่มความร่วมมือสาขาใหม่ คือ บริการ และรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (AEM) ได้ลงนามในความตกลงว่าด้วยการบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Service – AFAS) ในวันที่ 15 ธันวาคม 2538

สาระสำคัญของ AFAS

1.เสริมสร้างความร่วมมือด้านบริการของอาเซียน เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและความสามารถในการแข่งขัน สร้างความสามารถในการบริการอย่างหลากหลาย และกระจายการบริการทั้งในและนอกอาเซียน

2.ยกเลิกข้อจำกัดสำคัญในการค้าบริการในอาเซียน

3.เปิดเสรีการค้าบริการทั้งในทางลึกและทางกว้างให้มากกว่าที่ประเทศสมาชิกให้ในความตกลงการค้าบริการภายใต้ WTO (GATS) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการเป็นเขตการค้าบริการเสรี

---

[6] สำนักเอเชียตะวันออก กระทรวงการต่างประเทศ. เข้าถึงได้จาก http://www.dtn.moc.go.th/web/8/55/628/630/afas.asp?G_id=630&f_id=3262 สืบค้นเมื่อ 17 พฤศจิกายน 2551

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

การดำเนินการ

4. ผู้นำอาเซียนตกลงให้มีการเจรจาจัดทำข้อผูกพันด้านการเข้าสู่ตลาดและการประติบัติเยี่ยง คนชาติ และข้อผูกพันอื่นๆ สำหรับทุกสาขาบริการ และทุกรูปแบบการให้บริการ โดยอาเซียนได้เริ่มการเจรจารอบแรกในช่วงวันที่ 1 มกราคม 2539 ถึงวันที่ 31 ธันวาคม 2541 ซึ่งในรอบแรกนี้ เน้นบริการ 7 สาขา ได้แก่ การเงิน การขนส่งทางทะเล การขนส่งทางอากาศ โทรคมนาคม ท่องเที่ยว ก่อสร้างและบริการธุรกิจ โดยมีเป้าหมายให้มีการจัดทำข้อผูกพันที่ดีกว่าที่ผูกพันไว้ใน GATS ที่เรียกว่า GATS-plus commitments ในเรื่องการเข้าสู่ตลาด การประติบัติเยี่ยงคนชาติ และอื่นๆ ทั้งนี้ การเจรจารอบแรกไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร เนื่องจากประเทศสมาชิกต่างยื่นข้อเสนอผูกพันที่ไม่มีนัยสำคัญมากนัก และผูกพันการเปิดเสรีเฉพาะเท่าที่กฎหมายของแต่ละประเทศได้ให้อำนาจไว้ เท่านั้น

5. ต่อมา อาเซียนได้เปิดการเจรจาเปิดเสรีบริการรอบที่สองในช่วงวันที่ 1 มกราคม 2542 ถึง วันที่ 31 ธันวาคม 2544 โดยในรอบนี้ ได้กำหนดแนวทางการเจรจาเป็น 2 ระยะ คือ ในระยะสั้น ให้จัดทำข้อผูกพันในสาขาร่วม/สาขาย่อยร่วม (Common services sectors/ subsectors) ได้แก่ สาขา/สาขาย่อยที่ประเทศสมาชิกสี่ประเทศขึ้นไปยื่นข้อผูกพันภายใต้ GATS หรือ AFAS ส่วนในระยะยาว ให้มีการเคลื่อนย้ายบริการเสรีในทุกสาขาบริการ โดยให้มีความยืดหยุ่นได้ในบางสาขา/รูปแบบ

6. อาเซียนได้จัดทำข้อผูกพันการเปิดเสรีในการเจรจารอบที่สองเสร็จสิ้นแล้ว เมื่อเดือนกันยายน 2544 อย่างไรก็ตาม แม้ประเทศสมาชิกจะเปิดเสรีให้แก่กันเพิ่มขึ้นจากที่ได้ผูกพันไว้ในการเจรจารอบแรก แต่ข้อเสนอก็ยังคงไม่มีสาระสำคัญมากเท่าที่ควร

สำหรับข้อเสนอไทย เป็นการเปิดเสรีน้อยกว่าหรือเท่าที่กฎหมายในปัจจุบันให้อำนาจไว้ และอาเซียนอื่นๆ ก็ได้ยื่นข้อเสนอในระดับที่ใกล้เคียงกัน

เขตการลงทุนอาเซียน(ASEAN Investment Area: AIA)[7]

ความเป็นมา

1. ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 5 เมื่อเดือนธันวาคม 2538 ที่กรุงเทพฯ ผู้นำอาเซียนได้มีมติเห็นชอบต่อข้อเสนอของสิงคโปร์ที่จะให้จัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียน เพื่อให้อาเซียนเป็น

---

[7] สำนักเอเชียตะวันออก กระทรวงพาณิชย์. เข้าถึงได้จาก http://www.dtn.moc.go.th/web/8/55/628/630/aia.asp?G_id=630&T_id=3260 สืบค้นเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2551

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

แหล่งดึงดูดการลงทุนทั้งจากภายในและภายนอกอาเซียน ซึ่งต่อมาที่ประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ (Informal ASEAN Economic Ministers) เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2539 ณ กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ ได้มีมติเห็นชอบให้จัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียนภายในปี 2553 (ค.ศ. 2010) โดยให้ AIA มีลักษณะดังนี้

- ให้มีโครงการส่งเสริมการลงทุนร่วมกัน
- ให้การประติบัติเยี่ยงคนชาติหรือสิทธิพิเศษเท่าที่จะให้ได้
- เพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในกิจกรรมเกี่ยวกับการลงทุนอาเซียน
- เปิดอุตสาหกรรมทุกชนิดให้แก่นักลงทุนทั้งหมด

2. อาเซียนได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อยกร่างกรอบความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียนให้เสร็จภายในปี 2541 (ค.ศ. 1998) โดยในการดำเนินการจัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียน จะเน้นหลักการดำเนินการฝ่ายเดียว (Unilaterai Action) และให้ยืดหยุ่นเวลาได้แต่ต้องให้เสร็จสิ้นภายในปี 2553 (ค.ศ. 2010)

3. รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนได้ลงนามในความตกลง AIA เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2541 ณ กรุงมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ โดยมีผลบังคับใช้เมื่อรัฐบาลที่ลงนามทั้งหมดได้ยื่นสัตยาบันสารหรือสารยอมรับต่อเลขาธิการอาเซียน เมื่อวันที่ 7 เมษายน 2542

4. ต่อมา ในการประชุมคณะกรรมาธิการเขตการลงทุนอาเซียนอาเซียน(AIA Council) ครั้งที่ 1 เมื่อ วันที่ 5 มีนาคม 2542 ณ จังหวัดภูเก็ต ที่ประชุมได้มีมติให้ขยายขอบเขตความตกลง AIA ให้ครอบคลุมถึงสาขาต่างๆ ได้แก่ ประมง เกษตรกรรม ป่าไม้ และเหมืองแร่ รวมทั้ง บริการที่เกี่ยวข้องกับภาคการผลิตและสาขาต่างๆ ดังกล่าว นอกจากนี้ ยังมีมติให้ประเทศสมาชิกสามารถยื่นรายการยกเว้นทั่วไป(General Exception: GE) ตามความสมัครใจต่อ AIA Council ซึ่งได้แก่ ประเภทกิจการที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ วัฒนธรรม ศีลธรรม ชีวิตมนุษย์ สัตว์ และพืช

5. ในการจัดทำรายการประเภทบริการที่เกี่ยวข้องกับภาคอุตสาหกรรมการผลิตและสาขาต่างๆ นั้น ประเทศสมาชิกตกลงที่จะใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาภายใต้ Central Product Classification (CPC) ของ GATS หมวดที่ 88 และรายการภายใต้ International Standard Industrial Classification (ISIC) ได้แก่ (1) เป็นการรับจ้าง (2) โดยปกติแล้ว ผู้รับจ้างจะไม่เป็นเจ้าของวัตถุดิบที่นำมารับบริการ ยกเว้นในบางกรณีอาจจะเป็นผู้จัดหาวัตถุดิบให้ (3) การให้บริการจะเกี่ยวเนื่องกับกระบวนการผลิตเพื่อให้เป็นสินค้าสำเร็จรูป นอกจากนี้ ยังได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาเพิ่มเติม ได้แก่ 1) บริการที่ทำเฉพาะ เพื่อสาขาใดสาขาหนึ่งภายใต้ความตกลงฯ และไม่ใช่เพื่อภาคเศรษฐกิจโดยรวม หรือ 2) กิจกรรมซึ่งต้องพึ่งพาอย่างยิ่งในขบวนการผลิตเพื่อให้เกิดความต่อเนื่อง หรือ 3) กิจกรรมที่สำคัญมากในการอำนวยความสะดวกในกระบวนการผลิต

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

สาระสำคัญของความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียน

6. ความตกลง AIA ประกอบด้วย 21 มาตรา ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

6.1 คำนิยามของคำว่านักลงทุนอาเซียน

นักลงทุนอาเซียน หมายถึง คนชาติหรือนิติบุคคลใดของประเทศสมาชิกอาเซียนที่ลงทุนในประเทศสมาชิกอื่น โดยมีสัดส่วนการถือหุ้นของคนชาติอาเซียนรวมกันแล้วอย่างน้อยที่สุดเท่ากับสัดส่วนขั้นต่ำที่กำหนดให้เป็นหุ้นคนชาติ และสัดส่วนการถือหุ้นประเภทอื่นตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายภายในและนโยบายของชาติที่มีการพิมพ์เผยแพร่ของประเทศที่รับการลงทุนในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการลงทุนนั้น

6.2 ขอบเขต

ความตกลงฯ นี้จะครอบคลุมเฉพาะการลงทุนโดยตรง ไม่รวมถึงการลงทุนด้านหลักทรัพย์ และการลงทุนที่ครอบคลุมโดยความตกลงฯอื่นๆ เช่น ความตกลงแม่บทว่าด้วยการบริการ (ASEAN Framework Agreement on Services: AFAS) เป็นต้น

6.3 วัตถุประสงค์

เพื่อจัดตั้งเขตการลงทุนอาเซียนที่มีสมรรถภาพในการแข่งขัน มีบรรยากาศการลงทุนที่เป็นเสรีมากขึ้นและโปร่งใสระหว่างประเทศสมาชิก และเพื่อส่งเสริมให้มีการไหลเวียนของการลงทุนโดยเสรีทั้งในและนอกอาเซียน ภายในปี 2563 (ค.ศ. 2020)

6.4 ลักษณะสำคัญ

- มีโครงการความร่วมมือด้านการลงทุนร่วมกัน
- ให้การประติบัติเยี่ยงคนชาติในทุกมาตรการแก่นักลงทุนอาเซียนภายในปี 2553 (ค.ศ. 2010) และแก่นักลงทุนทั่วไปภายในปี 2563 (ค.ศ. 2020) ทั้งนี้โดยมีข้อยกเว้นได้
- เปิดเสรีอุตสาหกรรมทั้งหมดให้แก่นักลงทุนอาเซียนภายในปี 2553 (ค.ศ. 2010) และแก่นัก ลงทุนทั่วไปภายในปี 2563 (ค.ศ. 2020) ทั้งนี้โดยมีข้อยกเว้นได้
- ให้ภาคธุรกิจมีส่วนร่วมในเรื่องการลงทุนมากขึ้น
- มีการไหลเวียนของเงินทุน แรงงานฝีมือ ผู้ประกอบวิชาชีพและเทคโนโลยีที่เป็นเสรีมากขึ้น

6.5 พันธกรณีทั่วไป

ประเทศสมาชิกต้องดำเนินมาตรการต่างๆด้วยความโปร่งใส พร้อมทั้งเริ่มดำเนินงานตามโครงการอำนวยความสะดวก การส่งเสริมและสร้างความเข้าใจและการเปิดเสรีการลงทุน

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

6.6 โครงการและแผนปฏิบัติการ

ประเทศสมาชิกจะต้องดำเนินการในโครงการต่างๆ ภายใต้ความตกลงฯ ดังนี้

- โครงการความร่วมมือและการอำนวยความสะดวก
- โครงการส่งเสริมและสร้างความเข้าใจ
- โครงการเปิดเสรี

ทั้งนี้ ประเทศสมาชิกต้องยื่นรายการแผนปฏิบัติการของแต่ละประเทศให้แก่คณะกรรมาธิการเขตการลงทุนอาเซียน(AIA Council) และจะต้องมีการทบทวนทุก 2 ปี

6.7 การเปิดอุตสาหกรรมและการให้การประติบัติเยี่ยงคนชาติ

(1) ประเทศสมาชิกจะต้องให้การประติบัติเยี่ยงคนชาติแก่นักลงทุนอาเซียนทันทีที่ความตกลงฯมีผลบังคับใช้ ในวันที่ 7 เมษายน 2542 โดยมีข้อยกเว้นได้

(2) ประเทศสมาชิกจะต้องเปิดเสรีอุตสาหกรรมแก่นักลงทุนอาเซียนทันทีที่ความตกลงฯมีผลบังคับใช้ ในวันที่ 7 เมษายน 2542 โดยมีข้อยกเว้นได้

(3) ประเทศสมาชิกต้องยื่นรายการอุตสาหกรรมและมาตรการการให้การประติบัติเยี่ยงคนชาติที่จะขอยกเว้นตามความตกลง AIA เป็นการชั่วคราว (Temporary Exclusion List: TEL) และรายการอ่อนไหว (Sensitive List: SL) แก่ AIA Council ภายใน 6 เดือนนับจากวันที่ AIA Council ลงนามความ ตกลงฯ ในเดือนเมษายน 2542 ทั้งนี้ ประเทศสมาชิกจะต้อง มีการทบทวน TEL และ SL ดังนี้

- TEL จะต้องทบทวนทุก 2 ปี และต้องทยอยยกเลิกจนหมดสิ้นภายในปี 2553 (ค.ศ. 2010) ยกเว้นเวียดนาม ภายในปี 2556 (ค.ศ. 2013) ลาวและพม่าภายในปี 2558 (ค.ศ. 2015)

- SL จะต้องมีการทบทวนภายในวันที่ 1 มกราคม 2546 (ค.ศ. 2003) และในเวลาต่อไป

6.8 การประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง

สิทธิพิเศษที่ประเทศสมาชิกอาเซียนให้แก่ประเทศคู่สัญญาที่มิใช่สมาชิกอาเซียนจะต้องให้แก่ประเทศสมาชิกด้วย ยกเว้นพันธกรณีตามความตกลงปัจจุบันที่มีอยู่ ซึ่งจะต้องแจ้งให้ AIA Council ทราบ

6.9 การสละสิทธิที่จะได้รับการประติบัติเยี่ยงชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง

ประเทศสมาชิกที่ไม่พร้อมที่จะให้สิทธิประโยชน์ตามข้อ 7 สามารถรับสิทธิประโยชน์จากประเทศที่ให้ผลประโยชน์แล้วได้ หากประเทศนั้นยินยอม

6.10 การแก้ไขรายการ ภาคผนวก และแผนปฏิบัติการ

การแก้ไขรายการและแผนปฏิบัติการในโครงการความร่วมมือและการอำนวยความสะดวก (Schedule I) และโครงการส่งเสริมและสร้างความเข้าใจ (Schedule II) ภายใต้ความ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ตกลงฯ จะต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการความร่วมมือด้านการลงทุน (Coordinating Committee on Investment: CCI)

สำหรับการแก้ไขรายการ แผนปฏิบัติการและภาคผนวกในโครงการเปิดเสรี (Schedule III) ภายใต้ความตกลงฯ จะต้องได้รับการอนุมัติจาก AIA Council

6.11 ความโปร่งใส

ประเทศสมาชิกจะต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับมาตรการ กฎระเบียบ และแนวปฏิบัติของฝ่ายบริหารที่จะมีผลกระทบต่อการดำเนินการตามความตกลงฯ แก่ AIA Council ยกเว้นข้อมูลที่เป็นความลับ

6.12 ความตกลงอื่น

การดำเนินการใดๆ ตามความตกลงนี้ จะไม่มีผลกระทบต่อสิทธิและพันธกรณีของประเทศสมาชิกตามความตกลงที่ประเทศสมาชิกเป็นภาคีอยู่ก่อน และประเทศสมาชิกมีสิทธิที่จะกระทำความตกลงอื่นที่ไม่ขัดแย้งกับหลักการ วัตถุประสงค์ และเงื่อนไขของความตกลงนี้

6.13 ข้อยกเว้นทั่วไป

ประเทศสมาชิกสามารถยับยั้งการลงทุนได้ หากประเทศสมาชิกอื่นเข้ามาลงทุนในกิจการที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง ศีลธรรมจรรยา การปกป้องชีวิตหรือสุขภาพของมนุษย์ สัตว์ และพืช

6.14 มาตรการป้องกันฉุกเฉิน

หากการดำเนินการเปิดเสรีภายใต้ความตกลงนี้ มีผลให้เกิดความเสียหายที่รุนแรง ประเทศสมาชิกสามารถใช้มาตรการป้องกันฉุกเฉินได้ แต่ทั้งนี้ ต้องอยู่ในขอบเขตและระยะเวลาเท่าที่จำเป็น และจะต้องแจ้งมาตรการดังกล่าวต่อAIA Council ทราบ ภายใน 14 วันนับจากวันที่มีการดำเนินมาตรการ

6.15 มาตรการเพื่อป้องกันดุลชำระเงิน

หากประเทศสมาชิกมีปัญหายุ่งยากอย่างร้ายแรงเกี่ยวกับดุลชำระเงินและการเงิน ประเทศสมาชิกอาจใช้หรือคงไว้ซึ่งข้อจำกัดในการลงทุนที่ตนได้ผูกพันไว้ ทั้งนี้ จะต้องแจ้งมาตรการดังกล่าวต่อ AIA Council ภายใน 14 วันนับจากวันที่มีการดำเนินมาตรการ

6.16 ข้อตกลงเกี่ยวกับสถาบัน

กลไกที่กำกับดูแลการดำเนินงานเขตการลงทุนอาเซียน ประกอบด้วย

(1) รัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (AEM) จะจัดตั้งคณะกรรมาธิการเขตการลงทุนอาเซียน(AIA Council) ประกอบด้วยรัฐมนตรีซึ่งรับผิดชอบด้านการลงทุน เลขาธิการอาเซียน หัวหน้าหน่วยงานส่งเสริมการลงทุน ทั้งนี้ AIA Council มีหน้าที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการดำเนินการทั้งหมดภายใต้ความตกลงฯ ได้แก่ การกำกับดูแล ประสานงาน ทบทวนการปฏิบัติตามความตกลงฯ และช่วยเหลือ AEM ในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความตกลงฯ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

(2) AIA Council ได้จัดตั้งคณะกรรมการประสานงานด้านการลงทุน (Coordinating Committee on Investment : CCI) ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่อาวุโสรับผิดชอบด้านการลงทุนและจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยมีหน้าที่ช่วยเหลือ AIA Council และรายงานการดำเนินงานต่อ AIA Council โดยผ่านที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านเศรษฐกิจของอาเซียน (Senior Economic Officials Meeting: SEOM)

6.17 การระงับข้อพิพาท

หากมีข้อพิพาทระหว่างประเทศสมาชิก ให้ใช้พิธีสารว่าด้วยกลไกระงับข้อพิพาทของอาเซียน หากจำเป็นอาจมีการจัดทำกลไกระงับข้อพิพาทเฉพาะขึ้นได้

6.18 การแก้ไขความตกลงฯ

การแก้ไขใดๆในความตกลงฯ ให้ทำโดยฉันทามติและจะมีผลบังคับใช้เมื่อรัฐบาลประเทศสมาชิกทั้งหมดได้ยื่นสัตยาบันสารหรือสารยอมรับต่อเลขาธิการอาเซียน

6.19 ความตกลงหรือข้อตกลงเพิ่มเติม

กำหนดการ แผนปฏิบัติการ ภาคผนวก และข้อตกลงหรือความตกลงอื่นใดที่เกิดขึ้นภายใต้ความ ตกลงฯ จะรวมเป็นส่วนหนึ่งของความตกลงฯ

6.20 การภาคยานุวัติของประเทศสมาชิกใหม่

ประเทศสมาชิกใหม่อาเซียนจะภาคยานุวัติความตกลงฯ ตามเงื่อนไข ซึ่งเป็นที่ตกลงกันระหว่างสมาชิกใหม่และสมาชิกผู้ลงนามความตกลงนี้ และโดยการมอบภาคยานุวัติสารต่อเลขาธิการอาเซียน

6.21 บทบัญญัติสุดท้าย

ความตกลงฯ จะมีผลบังคับใช้เมื่อรัฐบาลที่ลงนามทั้งหมดได้ยื่นสัตยาบันสารหรือสารยอมรับต่อเลขาธิการอาเซียน ทั้งนี้ การยื่นสัตยาบันสารหรือสารยอมรับต้องทำในเวลา 6 เดือนหลังจากลงนามในความตกลงฯ

มาตรการเข้มข้น

7. จากวิกฤตเศรษฐกิจซึ่งทำให้การลงทุนในภูมิภาคลดลงมากกว่าร้อยละ 50 ผู้นำอาเซียน จึงได้ประกาศมาตรการเข้มข้น (Bold Measures) ในการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 6 ระหว่างวันที่ 14-15 ธันวาคม 2541 ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนและส่งเสริมการฟื้นฟูเศรษฐกิจและความเจริญเติบโตของภูมิภาค โดยในส่วนของการลงทุน ผู้นำได้มีมติให้ร่นระยะเวลาการยกเลิกรายการข้อยกเว้นชั่วคราวสำหรับนักลงทุนอาเซียนให้เร็วขึ้นจากปี 2553 (ค.ศ. 2010) เป็นปี 2546 (ค.ศ. 2003) โดยลาว เวียดนาม และกัมพูชาสามารถยืดหยุ่นเวลา ได้จนถึงปี 2553 (ค.ศ. 2010)

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ณ ปีนี้เช่นกัน นอกจากนี้ ยังส่งคณะผู้เชี่ยวชาญไปให้คำแนะนำ ณ ประเทศดังกล่าวจำนวน 5 ครั้ง รายละเอียดดังนี้

1. งานแสดงสินค้า

1.1 THE BANGKOK INTERNATIONAL FASHION FAIR'2000 (BIFF'2000) ระหว่างวันที่ 19-23 มกราคม 2543 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพฯ

1.2 THE BANGKOK GEM & JEWELRY FAIR'2000 ระหว่างวันที่ 1-4 มีนาคม 2543 ณ ศูนย์การประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ กรุงเทพฯ

1.3 THE BANGKOK INTERNATIONAL GIFT & HOUSEWARE FAIR' 2000 (GIFT ' 2000) ระหว่างวันที่ 19-23 เมษายน 2543 ณ ศูนย์นิทรรศการและการประชุมไบเทค กรุงเทพฯ

1.4 THE BANGKOK INTERNATIONAL FOOD EXHIBITION' 2000 (FOOD'2000) ระหว่างวันที่ 24-28 พฤษภาคม 2543 ณ ศูนย์นิทรรศการและการประชุม ไบเทค กรุงเทพฯ

2. การฝึกอบรม และดูงาน ณ ประเทศไทย

การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและดูงาน ณ กรุงเทพฯ โดยกำหนดให้มีผู้แทนภาคราชการจาก CLMV ประเทศละ 5 คน ดังนี้

2.1 Workshop on Harmonization of Standards under AFTA (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ร่วมกับสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม) ระหว่างวันที่ 9-12 พฤษภาคม 2543

2.2Training on CEPT/AFTA Implementation, Origin Certification and Form Dissuing (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ร่วมกับ กรมการค้าต่างประเทศ) ระหว่างวันที่ 16-19 พฤษภาคม 2543

2.3 Training Course on GATT VALUATION AGREEMENT (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ร่วมกับ กรมศุลกากร) ระหว่างวันที่ 22-26 พฤษภาคม 2543

2.4 Training Course on Business Registration (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ร่วมกับ กรมทะเบียนการค้า) ระหว่างวันที่ 22 พฤษภาคม - 2 มิถุนายน 2543

2.5Training Course on HARMONIZED SYSTEM AND CLASSIFICATION (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ร่วมกับ กรมศุลกากร) ระหว่างวันที่ 30 พฤษภาคม - 2 มิถุนายน 2543

2.6 Training Course on Computer Management , Collection of Statistics and Data Management (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ร่วมกับ หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง) ระหว่างวันที่ 30 พฤษภาคม - 7 มิถุนายน 2543

2.7 Training Course on Road Transport (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ร่วมกับ กรมการขนส่งทางบก) ระหว่างวันที่ 26 มิถุนายน - 2 กรกฎาคม 2543

2.8 Training Course on Port Management and Operation (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ร่วมกับ การท่าเรือแห่งประเทศไทย) ระหว่างวันที่ 1-22 สิงหาคม 2543

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

2.9Training Course on Management of the Thai Foreign Trade Department (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ร่วมกับ กรมการค้าต่างประเทศ) ระหว่างวันที่ 19-25 มีนาคม 2544 สำหรับผู้แทนระดับสูงของกระทรวงพาณิชย์กัมพูชา

3. การส่งผู้เชี่ยวชาญไปให้คำแนะนำที่ประเทศ CLMV ได้แก่

3.1 Technical Assistance For Cambodia's Accession to WTO ณ ประเทศกัมพูชา ระหว่างวันที่ 24-26 สิงหาคม 2543 และระหว่างวันที่ 24-27 กุมภาพันธ์ 2544 (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์)

3.2Technical Assistance on ASEAN Supporting Industry Database for ASEAN Investment Area: AIA Procedure ณ ประเทศลาว วันที่ 21-26 สิงหาคม 2543 และ กัมพูชา วันที่ 4-8 กันยายน 2543 (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน)

3.3 Technical Assistance on Computer Management, Collection of Statistics and Data Management ณ ประเทศกัมพูชา พม่า และเวียดนาม ระหว่างเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน 2543 (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์)

3.4 Technical Assistance on Arrangement for Senior Official Economics Meeting and ASEAN Economic Ministers Meeting

- ตามคำขอของเวียดนาม ณ กรุงฮานอย ระหว่างวันที่ 10-15 ธันวาคม 2543 และ วันที่ 29 มกราคม - 2 กุมภาพันธ์ 2544 (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์)

- ตามคำขอของกัมพูชา ณ เมืองเสียมราฐ ระหว่างวันที่ 11-17 มีนาคม 2544 (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์)

ปี 2544

แนวทางการให้ความช่วยเหลือประเทศกัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม ได้เน้นความร่วมมือที่เห็นผลเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยจัดสัมมนาร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนไทย เพื่อรับทราบข้อคิดเห็นในการให้ความช่วยเหลือฯ ประกอบกับแผนของกรมฯ โดยจัดฝึกอบรม และดูงาน ณ ประเทศไทยจำนวน 11 ครั้ง ส่งคณะผู้เชี่ยวชาญไปให้คำแนะนำประเทศดังกล่าว จำนวน 6 ครั้ง ดังนี้

1. การอบรม และดูงาน ณ ประเทศไทย

การอบรม และดูงาน ณ ประเทศไทย โดยเชิญผู้แทนภาคราชการที่เกี่ยวข้องจาก CLMV เดินทางมาเข้ารับการอบรม ฯ ดังนี้

1.1 Training Course on the Preparation for WTO Accession (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากองค์การการค้าโลก (WTO) ส่งผู้เชี่ยวชาญมาเป็นวิทยากรบรรยาย) ระหว่างวันที่ 11-15 มิถุนายน 2544

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

1.2Training Course on the Policy Implementation on Harmonized System and Certification of Origin (Form D Issuing Procedure) (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ร่วมกับกรมการค้าต่างประเทศ สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง และกรมศุลกากร) ระหว่างวันที่ 25-29 มิถุนายน 2544

1.3 Training Course on Business Registration Programme (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ร่วมกับกรมทะเบียนการค้า) ระหว่างวันที่ 10-19 กรกฎาคม 2544

1.4Training Course on Transportation on Hazardous Goods Training Course on Transportation on Hazardous Goods (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ร่วมกับกรมการขนส่งทางบก) ระหว่างวันที่ 16-20 กรกฎาคม 2544

1.5 Training Course on Internal Trade Maragement (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ร่วมกับกรมการค้าภายใน) ระหว่างวันที่ 23-27 กรกฎาคม 2544

1.6 Training Course on Consumers Protection on Weight & Measures and Fuel & Oil : Thailand Experience (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ร่วมกับกรมทะเบียนการค้า) ระหว่างวันที่ 23 กรกฎาคม- 1 สิงหาคม 2544

1.7Training Course on IT and e-Commerce (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ร่วมกับมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และมหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ) ระหว่างวันที่ 6-10 สิงหาคม 2544

1.8 Training Course on International Meeting Arrangement (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศ) ระหว่างวันที่ 20-24 สิงหาคม 2544

1.9 Training Course on Administration & Management on Commercial Registration: Cambodian Executive Visit Dept. of Business Registration (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ร่วมกับกรมทะเบียนการค้า) ระหว่างวันที่ 27-31 สิงหาคม 2544

1.10 Training Course on International Trade Fair Management (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ร่วมกับกรมส่งเสริมการส่งออก) ระหว่างวันที่ 10-14 กันยายน 2544

1.11 Training Course on Trade Communication Skill (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์) ระหว่างวันที่ 24-28 กันยายน 2544

2. การส่งผู้เชี่ยวชาญไปให้คำแนะนำ ณ ประเทศ CLMV

2.1 Technical Assistance on AICO Scheme Implementation ณ กรุงฮานอย(สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม) ระหว่างวันที่ 25-29 มิถุนายน 2544

2.2Technical Assistance on Cambodia Accession to WTO ณ กรุงพนมเปญ (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์) ระหว่างวันที่ 7-9 สิงหาคม 2544

2.3 Technical Assistance on Internal Trade Management ณ กรุงพนมเปญ และกรุงเวียงจันทน์ (กรมการค้าภายใน) ระหว่างวันที่ 24-25 กันยายน 2544

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

2.4 Technical Assistance on AICO Scheme Implementation ณ กรุงย่างกุ้ง (สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม) ระหว่างวันที่ 12-13 กันยายน 2544

2.5 Technical Assistance on Form D Issuing Procedures (กรมการค้าต่างประเทศ) ณ กรุงเวียงจันทน์ ระหว่างวันที่ 26-28 กันยายน 2544

2.6Technical Assistance on Business Registration (กรมทะเบียนการค้า) ณ กรุงพนมเปญ ระหว่างวันที่ 24-28 กันยายน 2544 และ ณ กรุงเวียงจันทน์ ระหว่างวันที่ 26-28 กันยายน 2544

ปี 2545

แนวทางการดำเนินงาน มุ่งเน้นการนำผลไปปฏิบัติเป็นรูปธรรม โดยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนำภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงในทางปฏิบัติ และกิจกรรมการให้ความช่วยเหลือจึงจะเป็นไปตามคำขอ และเป็นเรื่องที่ต่อเนื่องจากเรื่องเดิมเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ดังนี้

1. **การอบรม และดูงาน ณ ประเทศไทย**

เชิญผู้แทนภาคราชการ และเอกชนที่มีกรอบงานที่เกี่ยวข้องจากประเทศ CLMV เดินทางมาเข้ารับการอบรม และดูงาน ณ ประเทศไทย ประเทศละ 4 คน ยกเว้นที่มีรายละเอียดแต่ละเรื่องดังนี้

1.1 Training Course on Internal Trade Management for Cambodian Executives (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ร่วมกับ กรมการค้าภายใน) จัดอบรม ดูงาน*สำหรับผู้บริหารกัมพูชาจำนวน 8 คน* ระหว่างวันที่ 26-30 พฤศจิกายน 2544

1.2Training Course on Commercial Registration Information Management (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ร่วมกับ กรมทะเบียนการค้า) จัดอบรม ดูงาน*สำหรับผู้แทนกัมพูชาต่อเนื่องจากปีก่อนจำนวน 8 คน* ระหว่างวันที่ 11-15 กุมภาพันธ์ 2545

1.3 Workshop on e-ASEAN Implementation (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ร่วมกับ NECTEC) ระหว่างวันที่ 4-8 มีนาคม 2545

1.4 Training Course on Technique for Project Formulation and Evaluation (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ร่วมกับ NIDA) ระหว่างวันที่ 18-22 มีนาคม 2545

1.5 Training Course on Internal Trade: Market Promotion & Development (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ร่วมกับ กรมการค้าภายใน) จัดอบรม ดูงาน*สำหรับผู้แทนกัมพูชา และลาวประเทศละ 8 คน* ระหว่างวันที่ 25-29 มีนาคม 2545

1.6 Workshop on Preparation for ASEAN Trade Fair (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ร่วมกับ กรมส่งเสริมการส่งออก) ระหว่างวันที่ 22-26 เมษายน 2545

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

1.7 Training Course on Customs Valuation, Form D Issuing Procedures and AISP (ASEAN Integration System of Preference) Form (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ร่วมกับ กรมการค้าต่างประเทศและกรมศุลกากร) จัดอบรม ดูงาน ณ จังหวัดมุกดาหาร สำหรับผู้แทนลาว ระหว่างวันที่ 20-24 พฤษภาคม 2545

1.8 Training Course on Software Development in Mekong Basin's Project (English Language and Legal Terminology in International Trade) (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ร่วมกับ NECTEC และสำนักเลขาธิการอาเซียน) ระหว่างวันที่ 1-5 กรกฎาคม 2545

1.9 Workshop on Public Warehouse as a Tool for Border Trade Facilitation (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ร่วมกับ กรมการค้าภายใน) ระหว่างวันที่ 16-17 กรกฎาคม 2545

1.10 Training Course on International: Workshop on ASIA e-Commerce Incubuator Project (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ โดยความร่วมกับ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเอเปค) ระหว่างวันที่ 5-9 สิงหาคม 2545

1.11 Training Course on International: ASEAN Workshop on Measurement of Digital Economy (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ร่วมกับสถาบันกฎหมายแม่โขง) ระหว่างวันที่ 23-27 กันยายน 2545

1.12 Workshop on Human Resource Development For E-Commerce in the Mekong Sub-Region (กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ร่วมกับUN) ระหว่างวันที่ 3-7 ตุลาคม 2545

1.13 AISP Form for CLMV (พิมพ์แบบฟอร์ม AISP ให้กับประเทศ CLMV ประเทศละ 1,000 ชุด)

2. การส่งผู้เชี่ยวชาญไปให้คำแนะนำณประเทศ CLMV

เพื่อเตรียมการเข้าร่วมงานแสดงสินค้า ASEAN Trade Fair ณ ประเทศไทย ในปี 2545 โดยผู้เชี่ยวชาญเดินทางไปให้คำแนะนำณ ประเทศ CLMV

2.1 Technical Assistance on Preparation for ASEAN Trade Fair ณ กรุงพนมเปญ ระหว่างวันที่ 24-28 ตุลาคม 2544

2.2 Technical Assistance on Preparation for ASEAN Trade Fair ณ กรุงย่างกุ้ง ระหว่างวันที่ 11-13 พฤศจิกายน 2544

2.3 Technical Assistance on Preparation for ASEAN Trade Fair ณ กรุงเวียงจันทน์ ระหว่างวันที่ 25-29 พฤศจิกายน 2544

2.4 Technical Assistance on Preparation for ASEAN Trade Fair ณ กรุงฮานอย ระหว่างวันที่ 17-21 ธันวาคม 2544

2.5 Workshop on Initiative ASEAN Integration ณ กรุงพนมเปญ ระหว่างวันที่ 19-23 พฤศจิกายน 2544

2.6 Workshop on Initiative ASEAN Integration ณ เวียงจันทน์ ระหว่างวันที่ 24-26 กันยายน 2545.

2.7 Technical Assistance on Commercial Registration Information Management ณ กรุงพนมเปญ ระหว่างวันที่ 5-9 สิงหาคม 2545

2.8 Training Course on AISP Form Implementation for Cambodia ณ กรุงพนมเปญ ระหว่าง 25-27 กันยายน 2545

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) :ผลดี ผลเสีย ต่อเศรษฐกิจไทย[1]

อาเซียน จัดเป็นกลุ่มความร่วมมือของประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เก่าแก่กลุ่มหนึ่งในเอเชีย มีอายุเกือบ 40 ปี ฝากชื่อเสียงและผลงานความสำเร็จอย่างสูงในยุคสงคราม อินโดจีน ด้วยการรวมพลังก้นคลี่คลายปัญหาความขัดแย้งภายในภูมิภาคและนำความสงบร่มเย็นมาสู่ดินแดนเอเชียอาคเนย์จนกระทั่งทุกวันนี้ ส่วนบทบาทด้านเศรษฐกิจของอาเซียนเริ่มฉายแววรุ่งโรจน์ในปี 2535 ด้วยการประกาศจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) โดยมีวัตถุประสงค์ร่วมกันที่จะขจัดอุปสรรคทางการค้าภายในกลุ่มให้หมดสิ้นทั้งด้านภาษีและไม่ใช่ภาษี ภายในปี 2553-2558 ขณะนี้กลุ่มอาเซียนได้บรรลุเป้าหมาย AFTA ในระดับหนึ่งแล้ว โดยสินค้าเกือบทั้งหมด (99.6%) ของประเทศสมาชิกเดิม 6 ประเทศ มีอัตราภาษีศุลกากรลดลงเป็นลำดับ ปัจจุบันอยู่ในระดับเฉลี่ยประมาณ 2.39% ส่งผลให้การค้าขายภายในกลุ่มเฟื่องฟู โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทย อาเซียนก้าวเป็นตลาดส่งออกอันดับ 1 ของไทยนับตั้งแต่ปี 2545 เป็นต้นมา

ท่ามกลางการแข่งขันทางเศรษฐกิจอย่างมากในเวทีโลก กระตุ้นให้กลุ่มอาเซียนต้องเร่งกระชับความร่วมมือให้เหนียวแน่นยิ่งขึ้น ในที่สุดผู้นำอาเซียนออกแถลงการณ์ Bali Accord II ณ เกาะบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อปลายปีที่ผ่านมา ประกาศจัดตั้ง "ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน" (ASEAN Economic Community : AEC) ในปี 2563 (ค.ศ.2020) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียนที่ได้ดำเนินการอยู่แล้วให้ลึกและกว้างขึ้น ซึ่งจะดำเนินการไปพร้อมๆ กับเป้าหมายอีก 2 ด้าน ได้แก่ การเป็นประชาคมแห่งความมั่นคง (ASEAN Security Community : ASC) และประชาคมทางสังคมและวัฒนธรรม (ASEAN Socio-Cultural Community : ASCC) เพื่อมุ่งหวังให้อาเซียนเป็นประชาคมเดียวกันอย่างสมบูรณ์แบบทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ "วิสัยทัศน์ของอาเซียนปี ค.ศ. 2020" (ASEAN Vision 2020) ที่ผู้นำอาเซียนได้ประกาศจุดยืนร่วมกันในการผลักดันให้อาเซียนเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง (Partnership in Dynamic Development) ภายในปี ค.ศ.2020

ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) เป็นเป้าหมายล่าสุดทางเศรษฐกิจที่ ทำให้อาเซียนมีตลาดและฐานการผลิตร่วมกัน โดยจะเปิดเสรีทั้งการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานที่มีทักษะ รวมทั้งมีการเคลื่อนย้ายเงินทุนที่เสรีขึ้น นับว่าเป็นรูปแบบของการรวมกลุ่ม

---

[1] กระแสทรรศน์ ปีที่ 10 ฉบับที่ 1614 ศูนย์วิจัยกสิกรไทย
http://www.kasikornresearch.com/portal/fileServing.jsp?filePath=econ_analysis/2004/07/zfec614.pdf
สืบค้นมื่อ 17 พฤศจิกายน 2551

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

เศรษฐกิจทางภูมิภาค (Regional Economic Integration) ที่ก้าวหน้ามากที่สุดในภูมิภาคเอเชีย อย่างไรก็ตาม การรวมกลุ่มในลักษณะประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนยังไม่ได้ก้าวไปถึงขั้นการเป็นสหภาพทางเศรษฐกิจ (Economic Union) ดังเช่นสหภาพยุโรป (European Union : EU) ซึ่งมีการใช้เงินสกุลเดียวกัน ควบคู่กับการเปิดเสรีการค้า การบริการ การลงทุน และการเคลื่อนย้ายปัจจัยการผลิต พร้อมทั้งปรับนโยบายเศรษฐกิจการเงินและการคลังของประเทศสมาชิกในสหภาพยุโรปให้ประสานสอดคล้องกันด้วย

การดำเนินการเพื่อไปสู่เป้าหมาย AEC

การก้าวไปสู่การเป็น AEC ตามมติของผู้นำอาเซียน ดำเนินการโดยเสริมสร้างความร่วมมือของอาเซียนที่มีอยู่เดิม และริเริ่มการดำเนินการใหม่เพื่อกระชับความร่วมมือให้แข็งแกร่งขึ้น นับตั้งแต่จัดตั้งอาเซียนในปี 2510 อาเซียนได้ดำเนินการเสริมสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจด้านต่างๆ เรื่อยมา ได้แก่ การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) เขตการลงทุนของอาเซียน (ASEAN Investment Area : AIA) การเปิดเสรีการค้าบริการตามกรอบความตกลงเปิดเสรีด้านการค้าบริการของอาเซียน (ASEAN Framework Agreement on Trade in Services : AFAS) รวมทั้งความร่วมมือด้านอื่นๆ เช่น อุตสาหกรรม และการท่องเที่ยว

ขณะนี้ อาเซียนเห็นพ้องกันในการเร่งรัดการเปิดเสรีสินค้าและบริการที่สำคัญ 11 สาขา เป็นสาขานำร่อง และกำหนดประเทศสมาชิกที่รับผิดชอบในแต่ละสาขา ได้แก่ การท่องเที่ยวและการบิน ไทยรับผิดชอบ สินค้าเกษตรและสินค้าประมง (พม่า) ยานยนต์และผลิตภัณฑ์ไม้ (อินโดนีเซีย) ผลิตภัณฑ์ยางและสิ่งทอ (มาเลเซีย) อิเล็กทรอนิกส์ (ฟิลิปปินส์) เทคโนโลยีสารสนเทศ ผลิตภัณฑ์และบริการสุขภาพ (สิงคโปร์) โดยดำเนินการ ดังนี้

* จัดทำร่างความตกลงการรวมกลุ่มเศรษฐกิจอาเซียนสำหรับ 11 สาขา นำร่อง (ASEAN Framework Agreement for the Integration of Priority Sectors) ประกอบด้วยประเด็นเรื่องการเปิดเสรี การอำนวยความสะดวก การส่งเสริมการค้าและการลงทุน และความร่วมมืออื่นๆ

* เจรจาจัดทำ Roadmaps สำหรับ 11 สาขานำร่อง จำแนกเป็น

- ด้านสินค้า 9 สาขา ได้แก่ สินค้าเกษตร สินค้าประมง ผลิตภัณฑ์ไม้ ผลิตภัณฑ์ยาง สิ่งทอ ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และผลิตภัณฑ์สุขภาพ มีมาตรการหลักในการเปิดเสรี และอำนวยความสะดวกทางการค้าด้านต่างๆ ได้แก่ การลดภาษี มาตรการที่มิใช่ภาษี กฎว่าด้วย

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

แหล่งกำเนิดสินค้า พิธีการทางศุลกากร มาตรฐานและความ สอดคล้อง และการเคลื่อนย้ายของนักธุรกิจ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ประกอบวิชาชีพ และแรงงานที่มีฝีมือ ทั้งนี้สมาชิกอาเซียนตกลงที่จะเร่งรัดการลดภาษีสินค้านำร่องเหลือ 0% ให้เร็วขึ้น 3 ปี เป็นปี 2007 จากกรอบ AFTA เดิมที่ภาษีจะเป็น 0% ในปี 2010 สำหรับประเทศอาเซียนเดิม 6 ประเทศ และเร็วขึ้น 3 ปี เป็นปี 2012 จากกำหนดเดิมปี 2015 สำหรับประเทศสมาชิกใหม่ 4 ประเทศ

- ด้านบริการ 2 สาขา ได้แก่ สาขาท่องเที่ยว และการบิน ซึ่งไทยเป็นประเทศผู้รับผิดชอบหลัก สำหรับด้านท่องเที่ยว ให้เร่งปรับประสานกฎระเบียบในการออกวีซ่าให้กับนักท่องเที่ยวต่างชาติที่จะเดินทางมาอาเซียน และยกเว้นวีซ่าสำหรับคนอาเซียนที่เดินทางภายในอาเซียน สนับสนุนการการเผยแพร่ข้อมูลด้านการลงทุนด้านท่องเที่ยวของอาเซียนทางอินเทอร์เน็ต ส่งเสริมการบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม และจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือของสถาบันทางวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนการวิจัยเชิงลึกด้านท่องเที่ยว ส่วนด้านการบิน อยู่ระหว่างการจัดทำแผนปฏิบัติการเปิดเสรีการบริการด้านการขนส่งทางอากาศของอาเซียน นอกจากนี้ ไทย สิงคโปร์ และบรูไนฯ ได้นำร่องนโยบายเปิดน่านฟ้าเสรีในอาเซียน โดยเปิดเสรีเที่ยวบินขนส่งเฉพาะสินค้า (Cargo Open Skies Agreement) ทำให้การขนส่งสินค้าทางอากาศระหว่างกันสะดวกรวดเร็วขึ้น

ไทย & AEC : ผลดีและข้อควรระวัง

ผลดี

การจัดตั้ง AEC เป็นการผนึกกำลังร่วมกันของภูมิภาค และเป็นรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่สำคัญซึ่งอาเซียนจะได้ประโยชน์จากขนาดของตลาด และฐานการผลิตร่วมกัน (Economy of Scale) เพราะอาเซียนเป็นตลาดใหญ่มีประชากรประมาณ 520 ล้านคน ผลิตภัณฑ์-มวลรวมภายในประเทศ (GDP) รวมกัน 10 ประเทศ ราว 700,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และยังเป็นการสร้างอำนาจต่อรองทางการค้าในเวทีการค้าโลก นอกจากนี้ การจัดตั้ง AEC ทำให้อาเซียนเป็นที่สนใจของประเทศต่างๆ ซึ่งต้องการเข้ามาร่วมมือทางการค้าและเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น ขณะนี้อาเซียนกำลังดำเนินการสร้างพันธมิตรนอกภูมิภาค โดยขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศคู่เจรจาของอาเซียนหลายประเทศ ได้แก่ จีน อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์

สำหรับไทย การจัดตั้ง AEC จะเป็นผลดีต่อไทย เพราะอาเซียนเป็นภูมิภาคที่มีความใกล้ชิดกับไทยมากที่สุด ประกอบกับที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของไทยเอื้ออำนวยให้ไทยเป็นศูนย์กลางทาง

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

เศรษฐกิจของภูมิภาค และที่ผ่านมาอาเซียนมีความสำคัญทางเศรษฐกิจกับไทยทั้งด้านการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว และมีแนวโน้มที่จะทวี บทบาทสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ สรุปได้ดังนี้

- การค้า - การเปิดเสรีทางการค้าระหว่างสมาชิกอาเซียนส่งผลให้อาเซียนเป็นตลาดส่งออกอันดับ 1 ของไทยนับตั้งแต่ปี 2545 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ในช่วง 5 เดือนแรกของปี 2547 การค้ารวมระหว่างไทย-อาเซียนขยายตัวถึง 30.85% เป็นมูลค่า 14,451.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ คิดเป็นสัดส่วน 19.21% ของการค้าไทยทั้งหมดกับโลก นับว่าอาเซียนเป็นคู่ค้าของไทยที่มีมูลค่าการค้าสูงที่สุด ขณะเดียวกันอาเซียนเป็นแหล่งนำเข้าอันดับที่ 2 ของไทย นับตั้งแต่ปี 2540 ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน รองจากญี่ปุ่นที่ไทยนำเข้าเป็นอันดับ 1 สำหรับดุลการค้าระหว่างไทย-อาเซียน ไทยเป็นฝ่ายเกินดุลการค้ากับอาเซียนนับตั้งแต่ปี 2536 ตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

ปัจจัยสนับสนุนการส่งออกของไทยไปอาเซียน ได้แก่ การลดภาษีตามพันธกรณี AFTA ที่ทำให้อัตราภาษีเหลือต่ำมากเกือบเป็น 0% ทำให้สินค้าส่งออกของไทยมี ศักยภาพในตลาดอาเซียนมากขึ้น สามารถแข่งขันกับสินค้าจากนอกอาเซียนได้ เนื่องจากราคา ต่ำลง นอกจากนี้ การมุ่งขจัดอุปสรรคทางการค้าจากมาตรการที่มิใช่ภาษี (Non-Tariff Barriers : NTBs) ของอาเซียน ทำให้สินค้าไทยส่งออกไปในอาเซียนได้สะดวก ไม่ประสบปัญหาจาก NTBs ดังเช่นที่มักพบในประเทศพัฒนาแล้วอย่างสหรัฐฯ และสหภาพยุโรป นอกจากนี้ การส่งออกของไทยได้รับอานิสงส์จากการที่เศรษฐกิจของภูมิภาคอาเซียนขยายตัวดีขึ้น โดยช่วงครึ่งแรกของปี 2547 การเติบโตของ GDP ของอาเซียนโดยรวมเพิ่มขึ้น 5.9% นับว่าเป็นภูมิภาคที่มีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในช่วง 2-3 ปีที่ผ่านมา

- การลงทุน - การลงทุนโดยตรง (FDI) จากประเทศอาเซียนในไทยมีความสำคัญ โดยมีสัดส่วนเกือบ 20% ของการลงทุนจากต่างประเทศทั้งหมด การลงทุนของประเทศ อาเซียนในไทยที่ขออนุมัติส่งเสริมการลงทุนจากคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (BOI) ในเดือนมกราคม-พฤษภาคม 2547 ที่สำคัญ ได้แก่ สิงคโปร์ มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ โดยสิงคโปร์ได้ยื่นขออนุมัติโครงการรวมมูลค่า 9,623 ล้านบาท มาเลเซีย 8,413 ล้านบาท และฟิลิปปินส์ 2,039 ล้านบาท ดังนั้น การเร่งรัดการเปิดเสรีด้านการลงทุนของ AEC จะขจัดอุปสรรคด้านการลงทุนในภูมิภาคช่วยดึงดูดนักลงทุนทั้งในและนอกอาเซียนเข้ามาในภูมิภาคมากขึ้น รวมทั้งเสริมสร้างบรรยากาศการลงทุนแข่งกับประเทศนอกภูมิภาค เช่น จีน และอินเดีย ซึ่งขณะนี้มีโดดเด่นทางเศรษฐกิจมากขึ้น

- การท่องเที่ยว – นักท่องเที่ยวจากอาเซียนที่เดินทางมาไทยเมื่อเทียบกับจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมดที่เดินทางมาไทยสัดส่วนเพิ่มขึ้นจาก 23.62% ในปี 2543 เป็น 26.33% ในปี 2546 ชาวมาเลเซียเดินทางมาท่องเที่ยวในไทยมากที่สุดมีสัดส่วนถึง 13.29% และนักท่องเที่ยวจากสิงคโปร์คิดเป็นสัดส่วน 6.29% เทียบกับนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคอื่น ได้แก่ สหภาพยุโรปที่มี

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

สัดส่วน 22.65% สหรัฐฯ (4.65%) เอเชียใต้ (3.88%) ออสเตรเลีย (2.82%) ตะวันออกกลาง (2.05%) และแอฟริกา (0.67%) ดังนั้น การยกเว้นวีซ่าสำหรับคนอาเซียนที่เดินทางท่องเที่ยวในอาเซียน และประสานความร่วมมือในการ ออกวีซ่าของอาเซียนสำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติในอาเซียน คาดว่าจะทำให้การเดินทางท่องเที่ยวภายใน อาเซียนสะดวกขึ้น และจะดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งจากประเทศอาเซียนและนอกอาเซียนเดินทางมาไทยมากขึ้นด้วย

ข้อควรระวัง

การก้าวไปสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในปี 2563 ซึ่งเป็นเป้าหมาย ท้าทายของอาเซียน เหลือเวลาอีกเพียง 16 ปี จึงจำเป็นต้องมีแนวทางการดำเนินการที่มีประสิทธิ-ภาพ รวมทั้งความตั้งใจจริงของทุกประเทศร่วมกัน ขณะเดียวกันจากระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอาเซียนยังมีความแตกต่างกันมาก โดยเฉพาะประเทศสมาชิกใหม่อาเซียน - กัมพูชา ลาว พม่า และเวียดนาม – จึงควรมีมาตรการลดช่องว่างความแตกต่างของระดับการพัฒนาเศรษฐกิจ และมีความจำเป็นที่จะต้องช่วยเหลือประเทศเหล่านี้ในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้สามารถเข้าสู่กระบวนการเปิดเสรีตามพันธกรณีต่างๆ ของอาเซียนให้ได้โดยเร็ว และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในที่สุด

ปูมหลังความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน

นับตั้งแต่อาเซียนได้ก่อตั้งขึ้นในปี 2510 ได้พัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจด้านต่างๆ มาอย่างต่อเนื่องทั้งด้านสินค้า บริการ การลงทุน อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว มีประเด็นที่น่าสนใจสรุปได้ดังนี้

- เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area : AFTA) – การจัดตั้ง AFTA ในปี 2535 มุ่งขจัดอุปสรรคทางการค้าทั้งด้านภาษีและที่มิใช่ภาษี (Non-Tariff Barrier : NTBs) เพื่อส่งเสริมการค้าภายในกลุ่มอาเซียน (Intra-ASEAN Trade) จากตัวเลขการค้าภายในกลุ่มอาเซียนในปีก่อนเริ่มจัดตั้ง AFTA จนถึงปัจจุบันนี้ เห็นได้ชัดว่า Intra-ASEAN Trade ขยายตัวขึ้นอย่างมาก สัดส่วนของ Intra-ASEAN Trade เทียบกับมูลค่าการค้าทั้งหมดของ อาเซียน เพิ่มขึ้นจาก 19.3% ในปี 2536 เป็น 22.6% ในปี 2545 โดยมูลค่าเพิ่มขึ้นจาก 82,400 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2536 เป็น 159,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี 2545 และอัตราการ เติบโตเฉลี่ยของ Intra-ASEAN Trade ในช่วง 2536-2545 คิดเป็น 9.4% ต่อปี ซึ่งสูงกว่าอัตราการเติบโตเฉลี่ยของการค้าอาเซียนกับนอกภูมิภาค อาเซียน ซึ่งอยู่

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ในระดับ 7.6% ต่อปี ดังนั้น ผลของ AFTA ทำให้เกิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ (Regional Economic Integration) ของ อาเซียนที่แน่นแฟ้นขึ้น

ขณะนี้อาเซียนได้บรรลุเป้าหมายการลดภาษีภายใต้ AFTA โดยปัจจุบันภาษีศุลกากรสำหรับสินค้าเกือบทั้งหมด (99.6%) ของประเทศสมาชิกอาเซียนเดิม 6 ประเทศ อยู่ในระดับเฉลี่ย 2.39% และอาเซียนจะก้าวไปสู่การเป็นเขตการค้าเสรีอย่างสมบูรณ์แบบ คือ ภาษีศุลกากรของทุกรายการสินค้าจะทยอยลดลงเหลือ 0% ในปี 2553-2558

- เขตการลงทุนอาเซียน (ASEAN Investment Area : AIA) - อาเซียนเริ่มดำเนินการเขตการลงทุนของอาเซียนภายใต้กรอบความตกลง AIA ในปี 2541 เพื่อเพิ่มขีดความสามารถทางการแข่งขันของอาเซียน สร้างบรรยากาศการลงทุนที่เสรี และมีความโปร่งใสมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมการลงทุนทั้งในอาเซียนและดึงดูดการลงทุนจากนอกอาเซียน โดยมีโครงการความร่วมมือด้านการลงทุน และให้การปฏิบัติที่เท่าเทียมกับคนในชาติ (National Treatment) ซึ่งมี เป้าหมายที่จะเปิดเสรีการลงทุนในอุตสาหกรรมทั้งหมดแก่นักลงทุนในอาเซียนภายในปี 2553 และนักลงทุนทั่วไปในปี 2563 ต่อมาได้เร่งรัดให้กำหนดเวลาการเปิดเสรีด้านการลงทุนแก่นักลงทุนทั่วไปเร็วขึ้น 10 ปีจากเดิมปี 2563 เป็นปี 2553 เท่ากับกำหนดเวลาการเปิดเสรีให้นักลงทุนในอาเซียน ส่วนประเทศสมาชิกใหม่สามารถยืดหยุ่นได้จนถึงปี 2558

ปี 2546 อาเซียนตกลงขยายขอบเขตของ AIA ครอบคลุมการเปิดเสรีการลงทุนด้านการผลิตเกษตรกรรม ป่าไม้ ประมง และเหมืองแร่ รวมทั้งบริการที่เกี่ยวเนื่องกับสาขาเหล่านี้ อย่างกว้างขวางขึ้น และเร่งรัดการเปิดเสรีการลงทุนในสาขาที่จัดอยู่ในบัญชีอ่อนไหว (sensitive list)

- การเปิดเสรีการค้าบริการ - อาเซียนได้เริ่มเปิดเสรีการค้าบริการภายใต้กรอบความตกลง AFAS ในปี 2539 โดยดำเนินการเจรจาเปิดตลาดการค้าบริการเป็นรอบๆ ละ 3 ปี เพื่อมุ่งขจัดอุปสรรค/ข้อจำกัดด้านการค้าบริการภายในอาเซียน และปรับปรุงให้การให้บริการของอาเซียนมีประสิทธิภาพและมีขีดความสามารถทางการแข่งขัน การเจรจา 2 รอบที่ผ่านมา (ปี 2539-2544) เน้น 7 สาขาบริการ ได้แก่ การเงิน (การธนาคาร ประกันภัย ธุรกิจเงินทุน เครดิตฟองซิเอร์ และธุรกิจหลักทรัพย์) การขนส่งทางทะเล การขนส่งทางอากาศการสื่อสารโทรคมนาคม การท่องเที่ยว ก่อสร้าง และบริการธุรกิจ (เน้นบริการวิชาชีพ)

ขณะนี้การเจรจาเปิดตลาดการค้าบริการอยู่ในรอบที่ 3 เริ่มตั้งแต่ 1 มกราคม 2545 – 31 ธันวาคม 2547 โดยการเจรจาครอบคลุมบริการทุกสาขา และอาเซียนต้องการให้เปิดเสรีการค้า

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

บริการให้ได้อย่างสมบูรณ์ก่อนปี 2563 ซึ่งเป็นเป้าหมายเดิมที่กำหนดไว้ตามวิสัยทัศน์ของอาเซียนปี 2563 (ASEAN Vision 2020) จึงเร่งรัดการเปิดตลาดในแนวทางใหม่ คือนอกเหนือจากการเปิดตลาดร่วมกันทั้ง 10 ประเทศแล้ว ยังเปิดตลาดให้แก่กันและกันตาม หลักการ ASEAN-X ด้วย คือ ประเทศสมาชิกตั้งแต่ 2 ประเทศขึ้นไปสามารถเปิดตลาดระหว่างกันมากขึ้นได้ โดยไม่ต้องขยายผลการเปิดตลาดให้สมาชิกอื่นที่ไม่ได้เข้าร่วมการเจรจาโดยวิธีดังกล่าว

การเจรจาเปิดตลาดการค้าบริการในรอบปัจจุบันนี้จะต้องสรุปผลภายในปี 2547 ขณะนี้อาเซียน 10 ประเทศอยู่ระหว่างการพิจารณาเปิดตลาดให้แก่กันมากขึ้นในลักษณะของการให้บริการข้ามพรมแดน การอนุญาตให้จัดตั้งธุรกิจ และให้บุคลากรจากประเทศอาเซียนอื่นเข้ามาทำงานได้ในสาขาต่างๆ ได้แก่ บริการวิชาชีพ (ด้านบัญชี ภาษีอากร วิศวกรรม สถาปัตยกรรม) บริการเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ โทรคมนาคมบางประเภทการก่อสร้าง การท่องเที่ยว (สำนักงานตัวแทนท่องเที่ยว และสวนสนุก) การขนส่งสินค้าและผู้โดยสารทางทะเล เป็นต้น

นอกจากนี้ อาเซียนได้ตกลงที่จะจัดทำข้อตกลงยอมรับคุณสมบัติร่วมกัน (Mutual Recognition Agreements : MRAs) ของสาขาวิชาชีพ เพื่ออำนวยความสะดวกในการขอใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ ทำให้บุคลากรผู้ให้บริการที่เป็นนักวิชาชีพ และแรงงานที่มีฝีมือสามารถไปทำงานในประเทศสมาชิกอื่นๆ ได้สะดวกขึ้น โดยกำหนดเป้าหมายการจัดทำ MRA ในสาขาวิศวกรรม และสาขาสถาปัตยกรรมให้เสร็จภายในปี 2547 เป็นลำดับแรก ก่อนที่จะดำเนินการในสาขาอื่นต่อไป ได้แก่ บัญชี และบุคลากรในธุรกิจท่องเที่ยว

- ความร่วมมือด้านการเงิน – ในปี 2546 อาเซียนได้จัดทำ Roadmap เพื่อ ส่งเสริมความร่วมมือด้านการเงิน ซึ่งครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ (1) การพัฒนาตลาดทุน (2) การเปิดเสรีบริการทางการเงิน (3) การเปิดเสรีบัญชีทุน (capital account) และ (4) ความร่วมมือเกี่ยวกับเงินสกุลอาเซียน การดำเนินการเหล่านี้จะช่วยสนับสนุนการค้าและการลงทุนของ อาเซียนต่อไป

- ความร่วมมือทางเศรษฐกิจด้านอื่นๆ ที่สำคัญ เช่น

ความร่วมมือด้านอุตสาหกรรมภายใต้ ASEAN Industrial Cooperation Scheme (AICO)

ความร่วมมือด้านขนส่ง ได้แก่ การอำนวยความสะดวกด้านการขนส่งสินค้าผ่านแดน ข้ามแดน และการขนส่งหลายรูปแบบ

ความร่วมมือด้านการจัดทำโครงข่ายเชื่อมโยงท่อส่งก๊าซของอาเซียน (Trans-ASEAN Gas Pipeline Network)

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

สรุป

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจที่กระชับมากขึ้นเพื่อการเป็น AEC ทำให้เศรษฐกิจของอาเซียนมีความเกี่ยวเนื่องและเชื่อมโยงกันมากขึ้น ในด้านหนึ่งคือการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมเดียวกัน แต่ขณะเดียวกันสมาชิกอาเซียนก็จะต้องแข่งขันกันเองเพื่อดึงดูดการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยว ดังนั้น การบรรเทาความขัดแย้งใน 2 ส่วนนี้จะต้องเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สำหรับประเทศไทยต้องแข่งขันทางเศรษฐกิจกับประเทศในอาเซียน การพัฒนาขีดความสามารถทางการแข่งขันจึงเป็นสิ่งสำคัญ จากการสำรวจของ International Management Development (IMD) ในปี 2547 พบว่าอันดับขีดความสามารถในการแข่งขันของไทยอยู่อันดับที่ 29 จากทั้งหมด 60 ประเทศ ซึ่งเป็นอันดับที่ดีขึ้นเป็นลำดับตั้งแต่ปี 2544 อย่างไรก็ตาม หากเทียบกับประเทศในอาเซียน ไทยยังอยู่ในอันดับที่ต่ำกว่า สิงคโปร์และมาเลเซีย โดย IMD เห็นว่าไทยควรพัฒนาด้านประสิทธิภาพของภาครัฐ เช่น กฎหมายที่ส่งเสริมการแข่งขัน การแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน และการปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานทางสังคม เช่น อัตราการเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา และอัตราส่วนครูต่อนักเรียน

นอกจากนี้ บริษัท ศูนย์วิจัยกสิกรไทย จำกัด เห็นว่า การที่ไทยมีเป้าหมายที่จะเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภูมิภาคในหลายๆ ด้าน เช่น ศูนย์กลางการท่องเที่ยวแห่งเอเชีย (Tourism Capital of Asia) และศูนย์กลางการบริการด้านสุขภาพ เพื่อดึงดูดนักลงทุนจากต่างชาติ จะต้องเผชิญกับการแข่งขันจากประเทศต่างๆ ในภูมิภาค โดยเฉพาะสิงคโปร์ มาเลเซีย และฮ่องกง ซึ่งมีแผนดึงดูดนักท่องเที่ยวเช่นกันเพื่อนำรายได้เข้าประเทศ ดังนั้น ภายใต้กระแสการเปิดเสรีของโลกที่เข้มข้นและสภาพทางธุรกิจที่แข่งขันรุนแรงในปัจจุบันนี้ ไทยควรพัฒนาขีดความสามารถทั้งด้านการค้า บริการและการลงทุน โดยส่งเสริมการพัฒนาด้านการวิจัยและพัฒนา (R&D) ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พัฒนาทักษะและสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ซึ่งจะส่งเสริมการเติบโตของภาคอุตสาหกรรม

สำหรับด้านการตลาด ควรพัฒนาให้แบรนด์ของไทยเป็นแบรนด์ของภูมิภาคและของโลก (Regional and Global Brands) ส่วนภาคเกษตรกรรมควรพัฒนาระบบการจัดการฟาร์มสมัยใหม่ พัฒนาพันธุ์ใหม่ๆ และพัฒนาคุณภาพสินค้าให้ได้มาตรฐาน เพื่อพัฒนาศักยภาพทางการแข่งขันของไทย ซึ่งจะเห็นได้ว่า นอกจากไทยต้องแข่งขันกับประเทศอาเซียนแล้ว ยังจะต้องแข่งขันกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชีย และจะต้องเตรียมพร้อมต่อการแข่งขันจากการเปิดเสรี FTA ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์ของภาครัฐในการจัดทำ FTA สองฝ่ายกับประเทศต่างๆ 8 ประเทศ ได้แก่ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น จีน สหรัฐฯ อินเดีย บาห์เรน เปรู และกลุ่มเศรษฐกิจ BIMST-EC (บังคลาเทศ อินเดีย พม่า ศรีลังกา ไทย ภูฏาน และเนปาล)

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

อุปสรรคการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน[1]

การประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ (AEM retreat) ระหว่าง 3-4 พฤษภาคม2550 ที่ผ่านมา ณ กรุงบันดาเสรี เบกาวัน ประเทศบรูไน ที่ประชุมมีมติเห็นชอบแผนการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC blueprint) โดยจะมีการเปิดตลาดในภูมิภาคอาเซียน เพื่อมุ่งสู่การเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC : ASEAN Economic Community) ภายในปี พ.ศ.2553-2558

จากหนังสือ "ชุมชนนิยม" ได้มีหลักซึ่งเป็นแนวคิดการสร้างชุมชนในระดับภาพย่อย หลักการสร้างชุมชนในหนังสือดังกล่าวมี 7 ประการคือ มีจุดมุ่งหมายร่วมกัน มีผลประโยชน์ร่วมกัน มีความเป็นเจ้าของร่วมกัน มีกติการ่วมกัน มีกิจกรรมร่วมกัน มีระบบการจัดการร่วมกัน และมีการเรียนรู้ร่วมกัน โดยจะใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ความสำเร็จของการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจากหลักการทั้ง 7 นี้

ขาดความผูกพันกับวิสัยทัศน์ แม้ว่าประเทศอาเซียนจะมีจุดมุ่งหมายร่วมกันอย่างชัดเจน ในการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ภายในปี พ.ศ.2553-2558 และมีการจัดทำแผนการดำเนินงานเพื่อไปสู่จุดหมายดังกล่าว แต่วิสัยทัศน์และแผนการดำเนินงานยังเป็นเพียงหลักการเบื้องต้น รัฐบาลของประเทศสมาชิกยังไม่ผูกมัดตัวเองต่อวิสัยทัศน์ดังกล่าว ทำให้ขาดเจตจำนงทางการเมือง รวมทั้งกระแสการเจรจาการค้าเสรีแบบทวิภาคี ยังทำให้ความสำคัญของความร่วมมือระดับภูมิภาคลดลง

ขาดผลประโยชน์ร่วมอย่างเพียงพอ อาเซียนมีความพยายามสร้างความร่วมมือบนพื้นฐานของที่ทุกประเทศได้ประโยชน์ร่วมกัน สังเกตได้จากบรรทัดฐานสำคัญของอาเซียน คือ ฉันทานุมัติและความสมัครใจ แต่ในความเป็นจริง มีความเป็นไปได้ยากที่จะจัดตั้งการเป็นประชาคมในระดับภูมิภาค เนื่องจากประเทศสมาชิกมีความแตกต่างของระดับการพัฒนาค่อนข้างมาก อาจทำให้การกระจายผลประโยชน์ไม่เท่าเทียมกัน ยิ่งไปกว่านั้น ประเทศอาเซียนยังเป็นคู่แข่งขันกันเอง ทั้งด้านการค้า และด้านการดึงดูดเงินลงทุนจากต่างประเทศ ซึ่งอาจแตกต่างจากยุโรปที่มีลักษณะเป็น "คู่ค้ากันโดยธรรมชาติ" (natural trading partner)

---

[1] เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ "อุปสรรคการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน" เข้าถึงได้จาก http://www.kriengsak.com/index.php?omponents=content&id_content_category_main=21&id_content_topic_main=36&id_content_management_mcain=331 สืบค้นเมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2551

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของ ประชาชนในอาเซียนยังขาดความรู้สึกเป็นเจ้าของภูมิภาคนี้ร่วมกัน เนื่องจากแต่ละประเทศมีประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันมาก และไม่มีประสบการณ์หรือประวัติศาสตร์ที่ต้องต่อสู้ร่วมกัน ขณะที่ประชาชนยังไม่ได้รับการสื่อสารวิสัยทัศน์การจัดตั้งประชาคมอาเซียนอย่างเพียงพอ ประชาชนในแต่ละประเทศยังคงถือว่าตนเองเป็นคนของประเทศตน โดยไม่เห็นประโยชน์ของการอ้างถึงความเป็นประชาชนของความเป็นอาเซียน

ขาดกติกาที่เข้มแข็ง อาเซียนยังขาดกติกาที่เข้มแข็ง วิถีอาเซียนมีลักษณะของของการไม่มีพิธีรีตอง โดยเน้นความสำพันธ์ระหว่างบุคคลมากกว่าความสัมพันธ์เชิงสถาบัน และไม่ให้ความสำคัญต่อข้อผูกมัดที่ตายตัวและข้อตกลงเชิงกฎหมาย ความร่วมมือของอาเซียนจึงมีลักษณะเป็นการประกาศ (declaration) ไม่ใช่สนธิสัญญา (treaty) อาเซียนยังขาดกฎเกณฑ์ในการดำเนินงาน ขาดกลไกชักจูงให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติตามพันธกรณีต่าง ๆ และไม่มีกลไกในการระงับข้อพิพาท อย่างไรก็ตาม หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในเอเชีย อาเซียนได้ร่วมกันแก้ปัญหาข้างต้น อาทิ สร้างกลไกจัดการข้อพิพาท จัดตั้งหน่วยงานด้านกฎหมายในสำนักเลขาธิการอาเซียน ฯลฯ

ขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน อาเซียนได้พยายามจัดกิจกรรมเพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก แต่กิจกรรมส่วนใหญ่ยังเป็นกิจกรรมของกลุ่มคนระดับชนชั้นสูง สถาบันของอาเซียนถูกให้ฉายาว่าเป็นเพียง สมาคมของรัฐบาลและชนชั้นสูง นอกจากนี้ การประชุมระดับผู้นำและรัฐมนตรีมีไม่บ่อยครั้งนัก เมื่อเปรียบเทียบกับสหภาพยุโรปที่ผู้นำรัฐบาลมีการประชุมกัน 2 ครั้งต่อปี รัฐมนตรีของอาเซียนประชุมกันเพียงปีละ 1 ครั้ง ไม่ต้องกล่าวถึงประชาชนในอาเซียน เพราะยังขาดกิจกรรมที่ทำให้เกิดความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในระดับประชาชน

ขาดระบบจัดการที่มีประสิทธิภาพ อาเซียนยังขาดระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ โครงสร้างสำนักงานเลขาธิการอาเซียนยังอ่อนแอ เพราะมีลักษณะการทำงานเป็นรูปแบบคณะกรรมการ ที่มีอำนาจและบทบาทที่จำกัด ตลอดจนขาดแคลนบุคลากร การสนับสนุนด้านงบประมาณ และการสนับสนุนด้านการเมือง เพราะนักการเมืองและผู้นำประเทศต่าง ๆ ยังไม่ต้องการแบ่งอำนาจให้กับสถาบันของภูมิภาค นอกจากนี้ กระบวนการตัดสินใจใช้หลักฉันทามติในทุกเรื่อง ทำให้ขาดความยืดหยุ่นและความคล่องตัวในการดำเนินงาน

ขาดการเรียนรู้ร่วมกัน ภูมิภาคอาเซียนยังขาดกลไกและกระบวนที่ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ประชาชนในแต่ละประเทศยังไม่รู้จักประเทศเพื่อนบ้านของตนเองมากเพียงพอ แต่กลับรู้จักประเทศนอกภูมิภาคมากกว่า เนื่องจากอาเซียนยังขาดช่องทางการเรียนรู้จักประเทศเพื่อนบ้าน ขาดช่องทางการถ่ายทอดและส่งผ่านข้อมูลข่าวสารและองค์ความรู้ระหว่างกัน

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

กล่าวโดยสรุป อาเซียนยังห่างไกลจากความสำเร็จในการรวมกันเป็นประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน เพราะผู้นำทางการเมืองยังขาดความตระหนักถึงความจำเป็นและความสำคัญของความร่วมมือกัน กลไกที่สนับสนุนความร่วมมือยังขาดประสิทธิภาพ ในขณะที่ประชาชนของประเทศต่าง ๆ ไม่รู้จักกันมากเพียงพอ

ในปัจจุบัน การมุ่งสู่วิสัยทัศน์อาเซียน ยังเป็นการดำเนินการของระดับชนชั้นนำ และการพัฒนาโครงสร้างและกลไกต่าง ๆ ในภูมิภาคเท่านั้น แต่ประเด็นสำคัญที่ยังไม่ถูกให้ความสำคัญมากนัก คือการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประชาชน และการสร้างความตระหนักถึงความเป็นประชาชนของอาเซียน ซึ่งเป็นรากฐานที่ทำให้การรวมตัวของภูมิภาคประสบความสำเร็จ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบกับอาเซียน

สถานการณ์สิ่งแวดล้อมโลกในปัจจุบันกำลังตกอยู่ในภาวะที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง ด้วยมีสัญญาณเตือนภัยหลายอย่างบ่งชี้ว่า มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเกินขีดความสามารถรองรับสูงสุดและระบบนิเวศของมนุษย์ทั่วโลก ก็ถูกคุกคามจนขาดความสมดุล จนส่งผลให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย อาทิ เรื่องการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ การสูญเสียของพืชและสัตว์ แหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าที่เข้าขั้นวิกฤตจากอุตสาหกรรม การเสื่อมโทรมของดิน การขาดแคลนน้ำ ปัญหาการปนเปื้อนของสารพิษในดินและน้ำ การเสี่ยงภัยจากน้ำท่วมที่เพิ่มขึ้นในยุโรป ปัญหาความแห้งแล้งในทวีปเอเชีย การเปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศ หรือปรากฏการณ์โลกร้อน ตลอดจนมลพิษจากของเสียอันตราย เป็นต้น ทั้งนี้ หากประชากรของโลกเพิ่มมากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งทำให้มีการบริโภคทรัพยากรมากขึ้นเป็นเงาตามตัว ยิ่งในยุคโลกาภิวัตน์ ปัญหาสิ่งแวดล้อมยิ่งไร้พรมแดน และส่งผลกระทบต่อเนื่องเป็นลูกโซ่กันไปทั่วโลก ซึ่งในการประชุมสมัชชาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโลก ครั้งที่ 3 ได้ระบุ ถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมในอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คือปัญหาการลดลงของพื้นที่ป่าและความหลากหลายทางชีวภาพชี้ชัด โครงการกระเช้าเชียงดาว ถนนผ่าอ่าว ทำลายถิ่นอาศัยนกสำคัญระดับโลก รายงานข่าวจากหนังสือพิมพ์มติชน ระบุว่า ในการประชุมใหญ่สมัชชาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโลก ครั้งที่ 3 หรือ World Conservation Congress (WCC) โดย IUCN ตัวแทนแต่ละอนุภูมิภาคทั้ง 5 ภูมิภาค ประกอบด้วย อนุภูมิภาคเอเชียใต้ อนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อนุภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกใต้ อนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ และอนุภูมิภาคเอเชียกลาง ได้ยกปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในพื้นที่มาหารือ เพื่อกำหนดให้เป็นวาระเร่งด่วนในการแก้ไขปัญหาโดยได้ผลสรุปดังนี้คือ

- อนุภูมิภาคเอเชียใต้ ปัญหาที่สำคัญคือความยากจนและความหนาแน่นของประชากร นำมาซึ่งความเสื่อมโทรมของดิน คุณภาพของแม่น้ำ คุณภาพอากาศ ความหลากหลายทางชีวภาพ ด้านอนุภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกใต้ กำลังประสบกับปัญหาการขยายตัวของชุมชนเมือง ระบบนิเวศทางทะเลที่เปราะบางที่ได้รับผลกระทบจากการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก และรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างไม่เหมาะสม

- อนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ปัญหาสิ่งแวดล้อมที่อนุภูมิภาคนี้ประสบคือ ปัญหาการลดลงของพื้นที่ป่าและความหลากหลายทางชีวภาพ และปัญหามลพิษหมอกควันข้ามแดน ซึ่งปัญหานี้สมาชิกได้ลงนามร่วมกันในข้อตกลงมลพิษหมอกควันข้ามแดน

- อนุภาคเอเชียแปซิฟิกใต้ ประสบกับปัญหาการขยายตัวของชุมชนเมือง ระบบนิเวศทางทะเลที่เปราะบางที่ได้รับผลกระทบจากการปลดปล่อยก๊าซเรือนกระจก และรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างไม่เหมาะสม

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

- อนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ ปัญหาคือความแห้งแล้ง ความเสื่อมโทรมของดิน และอนุภูมิภาคเอเชียกลาง ปัญหาคือ ปัญหาความเสื่อมโทรมของดิน มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศของเมืองใหญ่ ซึ่งรวมไปถึงมลพิษทางอากาศข้ามแดนด้วย

- อนุภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ ปัญหาคือความแห้งแล้ง ความเสื่อมโทรมของดิน

- อนุภาคเอเชียกลาง ปัญหาคือ ความเสื่อมโทรมของดิน มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศของเมืองใหญ่ ซึ่งรวมไปถึงมลพิษทางอากาศข้ามแดนด้วย

ความเคลื่อนไหวในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมระดับอาเซียน

ผลการประชุมภาคีอาเซียนครั้งที่ 4 สานการแก้ปัญหามลพิษหมอกควันข้ามแดน

ปัญหามลพิษจากหมอกควัน ในกลุ่มประเทศอาเซียนเกิดเพิ่มในช่วงหลายปีที่ผ่านมาได้มีความพยามแก้ไข โดยกลุ่มประเทศอาเซียนได้จัดให้มีการประชุมประเทศภาคีต่อข้อตกลงอาเซียนเรื่องมลพิษจากหมอกควันข้ามแดน ขึ้นเป็นประจำทุกปี สำหรับปีนี้มีการประชุมกันเป็นครั้งที่ 4 ระหว่างวันที่ 6-10 ตุลาคม 2551 ณ กรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม ซึ่งผลการประชุมมีดังนี้

ดร.ศักดิ์สิทธิ์ ตรีเดช ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กล่าวถึงผลการประชุมประเทศภาคีต่อข้อตกลงอาเซียนเรื่องมลพิษจากหมอกควันข้ามแดน ครั้งที่ 4 ว่ามีข้อสรุปที่สำคัญ คือ 1.การจัดทำแผนปฏิบัติการแห่งชาติอินโดนีเซียเพื่อแก้ไขปัญหาไฟและหมอกควัน 2.ความร่วมมือในลักษณะทวิภาคี ระหว่างสิงคโปร์-อินโดนีเซีย และ มาเลเซีย-อินโดนีเซีย เพื่อถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีในการแก้ไขปัญหาไฟและหมอกควันในอินโดนีเซีย โดยทั้งสองประเทศได้เลือกเมืองที่มีปัญหาในอินโดนีเซียเพื่อเข้าไปร่วมวางแผนในการแก้ไขปัญหา ตลอดจนให้ทุนสนับสนุนในการดำเนินกิจกรรมตามแผน ในลักษณะเมืองตัวอย่างเพื่อใช้เป็นแบบอย่างสำหรับเมืองอื่นต่อไป และ3.อินโดนีเซีย เรียกร้องให้ประเทศสมาชิกที่เหลือ ได้แก่ ไทย และบรูไน ให้ความช่วยเหลือในลักษณะเดียวกันกับสิงคโปร์และมาเลเซีย

สำหรับการประชุมระดับรัฐมนตรีด้านสิ่งแวดล้อมอาเซียน เพื่อกำหนดนโยบายและติดตามการดำเนินงานด้านการแก้ไขปัญหาไฟและหมอกควันในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งที่ประชุมได้แสดงความชื่นชมความพยายามของประเทศภาคีในการแก้ไขปัญหามลพิษจากหมอกควันข้ามแดน และยืนยันที่จะให้การสนับสนุนการดำเนินงานตามข้อตกลงอาเซียนเรื่องมลพิษจากหมอกควันข้ามแดน โดยประเทศภาคีสามารถเสนอโครงการ เพื่อเสนอขอใช้เงินจากกองทุนด้านหมอกควันซึ่งจัดตั้งขึ้นภายใต้ข้อตกลงดังกล่าวได้ ทั้งนี้ที่ประชุมยินดีหากประเทศคู่เจรจาของอาเซียน และองค์กรระหว่างประเทศต่างๆ จะให้การสนับสนุนโครงการและกองทุนหมอกควันดังกล่าว

ด้านศูนย์เชี่ยวชาญด้านอุตุนิยมวิทยาแห่งอาเซียน (ASEAN Specialised Meteorological Centre: ASMC) ประเทศสิงคโปร์ ได้รายงานผลการติดตามสถานการณ์ไฟและหมอกควันใน

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ภูมิภาคให้ที่ประชุมทราบว่าพบการเพิ่มสูงขึ้นของจำนวนจุดความร้อนในพื้นที่ที่มีไฟไหม้ ซึ่งแปลผลได้จากภาพถ่ายดาวเทียม (Hotspot) ในเกาะสุมาตราและบอร์เนียว โดยเฉพาะช่วงกลางเดือนมีนาคม กลางเดือนมิถุนายน ปลายเดือนกรกฎาคมต่อเนื่องถึงต้นเดือนสิงหาคม และช่วงกลางถึงปลายเดือนกันยายน 2551 เป็นผลเนื่องมาจากช่วงความแห้งแล้งและอิทธิพลของช่วงเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ หมอกควันเบาบางจาก Hotspot ในเมือง RIAU อินโดนีเซีย ถูกพัดพาและส่งผลกระทบเล็กน้อยต่อมาเลเซียและภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย จำนวน Hotspot สะสมในเกาะสุมาตรา อินโดนีเซีย ตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงปัจจุบันเพิ่มสูงขึ้นจากข้อมูลปี 2550 ซึ่งอินโดนีเซียยืนยันที่จะดูแลสถานการณ์อย่างเข้มงวด เพื่อป้องกันและลดผลกระทบจากสถานการณ์หมอกควันที่อาจเกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อประเทศสมาชิกให้น้อยที่สุด

ในส่วนของอนุภูมิภาคแม่โขง พบการเพิ่มสูงขึ้นของจำนวน Hotspot ในช่วงที่สภาพอากาศแห้งแล้งในช่วงต้นปี โดยเฉพาะเดือนมีนาคมและต้นเมษายน 2551 หลังจากนั้นจำนวน Hotspot ลดจำนวนลงเนื่องจากมีฝนตกอย่างต่อเนื่อง จากอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จำนวน Hotspot สะสมในไทย ตั้งแต่เดือนมกราคมถึงปัจจุบันลดลงจากข้อมูลปี 2550 แสดงให้เห็นถึงผลสำเร็จของมาตรการควบคุมการเผาในที่โล่งที่ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตามแผนปฏิบัติการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า ปี 2551 -2554

"ที่ประชุมยังได้แสดงความชื่นชมประเทศไทยเป็นอย่างมากในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว รวมถึงบทบาทความเป็นผู้นำผลักดันความร่วมมือในอนุภูมิภาคแม่โขงเพื่อแก้ไขปัญหาการเผาในที่โล่งและหมอกควันที่มักเกิดขึ้นเป็นประจำทุกปีในช่วงระหว่างเดือนธันวาคมถึงเมษายน โดยที่ประชุมได้ร้องขอให้ไทยจัดทำข้อเสนอโครงการความร่วมมือระดับอนุภูมิภาคในการเพิ่มศักยภาพด้านการจัดการไฟป่า การใช้เทคโนโลยีการเกษตรปลอดการเผา การติดตามตรวจสอบคุณภาพอากาศ และการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประเทศสมาชิกสามารถรับมือต่อสถานการณ์หมอกควันและการเผาในที่โล่งได้อย่างเหมาะสม"

ดร.ศักดิ์สิทธิ์กล่าวว่า นอกจากการประชุมระดับรัฐมนตรีเพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมดังกล่าวแล้ว ประเทศสมาชิกอาเซียนได้จัดพิธีมอบรางวัลเมืองสิ่งแวดล้อมยั่งยืนแห่งอาเซียน (ASEAN ESC Awards) ขึ้นเป็นครั้งแรก โดยการมอบรางวัลดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เมืองต่างๆ ในอาเซียนมีการนำเสนอและแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเมืองระหว่างกัน และผลักดันให้เกิดการพัฒนามาตรฐานของเมืองให้ดียิ่งขึ้น

สำหรับประเทศไทย กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้เสนอกรุงเทพมหานครเข้ารับรางวัล ด้าน Clean and Green Land เนื่องจากเป็นเมืองที่มีความพร้อมในการจัดการสิ่งแวดล้อมเมือง โดยเฉพาะเรื่องพื้นที่สีเขียว ที่มีการประกาศโครงการอย่างเป็นทางการและที่ผ่านมากรุงเทพมหานครมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและเห็นผลชัดเจน ทั้งนี้มีเมืองที่ได้รับรางวัลในครั้งนี้ รวม 10 เมือง เช่น หลวงพระบางประเทศลาว South West Community Develop

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

Council ประเทศสิงคโปร์ North Kuching City Hall ประเทศมาเลเซีย และกรุงเทพมหานคร ประเทศไทย เป็นต้น

---

* ที่มา : การประชุมสมัชชาการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโลก ครั้งที่ 3. ออนไลน์ (เข้าถึงได้จาก): http://www.seub.or.th/libraryindex/eco-article/eco-aritcle_015.html สืบค้น ณ วันที่ 17 พฤศจิกายน 2551. และรายงานพิเศษ ประจำวันที่ 24 ตุลาคม 2551 ผลการประชุมกาดีอาเซียนครั้งที่ 4 สานการแก้ปัญหามลพิษหมอกควันข้ามแดน. ออนไลน์ (เข้าถึงได้จาก): http://www.naewna.com/news.asp?ID=129722 - 54k สืบค้น ณ วันที่ 17 พฤศจิกายน 2551.

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี *

ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของอาเซียนได้เริ่มมาตั้งแต่ปี 2513 โดยมีการจัดตั้งคณะกรรมการอาเซียนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (ASEAN Committee on Science and Technology-COST) เมื่อปี 2521 เพื่อส่งเสริมความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระหว่างสมาชิกอาเซียน และได้กำหนดสาขาความร่วมมือเป็น 9 สาขา โดยมีการจัดตั้งคณะอนุกรรมการในแต่ละสาขา ดังนี

1. Sub-Committee on Food Science and Technology (SCFST) (คณะอนุกรรมการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอาหาร)

2. Sub-Committee on Biotechnology (SCB) (คณะอนุกรรมการด้านเทคโนโลยีชีวภาพ)

3. Sub-Committee on Microelectronics and Information Technology (SCMIT) (คณะอนุกรรมการด้านอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีสารสนเทศ)

4. Sub-Committee on Material Science and Technology (SCMST) (คณะอนุกรรมการด้านเทคโนโลยีวัสดุศาสตร์)

5. Sub-Committee on Non-Conventional Energy Research (SCNCER) (คณะอนุกรรมการด้านการวิจัยพลังงานนอกแบบ)

6. Sub-Committee on Marine Science and Technology (SCMSAT) (คณะอนุกรรมการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางทะเล)

7. Sub-Committee on Meteorology and Geophysics (SCMG) (คณะอนุกรรมการด้านอุตุนิยมวิทยาและธรณีฟิสิกส์)

8. Sub-Committee on Science and Technology Infrastructure and Resources Development (SCIRD) (คณะอนุกรรมการด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และทรัพยากรวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี)

9. Sub-Committee on Space Technology and Applications (SCSTA) (คณะอนุกรรมการด้านเทคโนโลยีอวกาศและการประยุกต์)

- <u>แผนปฏิบัติการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (Plan of Action on Science and Technology)</u> มีจุดประสงค์เพื่อสนับสนุนกิจกรรมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อบรรลุ ASEAN Vision 2020 ซึ่งในแผนปฏิบัติการฯ ฉบับล่าสุด (ค.ศ. 2000-2006) มีเนื้อหาสำคัญดังนี้

(1) สนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

(2) เน้นโครงการที่มีลักษณะ ASEAN-help-ASEAN โดยให้ความสำคัญกับประเทศสมาชิกฯ ที่ด้อยพัฒนา

(3) เสริมสร้างชุมชนวิทยาศาสตร์ที่มีความสามารถ

(4) เสริมสร้างระบบที่จะผลักดันการทำนวัตกรรม

ที่มา : กระทรวงต่างประเทศ. ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. ออนไลน์ (เข้าถึงได้จาก): http://www.mfa.go.th/web/1689.php สืบค้น ณ วันที่ 14 พฤศจิกายน 2551.

LIRT Legislative Institutional Repository of Thailand

(5) ส่งเสริมให้มีกิจกรรมด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างยั่งยืน ผ่านการลงทุนและการสร้างรายได้

<u>COST มีกลไกความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจา ดังนี้</u>

- ASEAN – EC Joint Cooperation Committee Sub Committee on Science and Technology (ASEAN – EC JCCST)
- ASEAN- China Joint Science and Technology (ASEAN – China JSTC)
- ASEAN- India Working Group on Science and Technology (ASEAN – India WGST)
- ASEAN- Russia Committee on Science and Technology (ASEAN – Russia CST)

นอกจากนี้ ได้มีการจัดตั้งกลไกความร่วมมือ ASEAN COST กับจีน ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี (ASEAN COST + 3) รวมทั้งมีการขยายความร่วมมือกับประเทศคู่เจรจาอื่น ๆ คือ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ สหรัฐฯ และปากีสถาน โดยมีการดำเนินโครงการร่วมกัน หรือได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณในการดำเนินโครงการจากประเทศเหล่านี้

COST จะมีการประชุมเป็นประจำปีละ 2 ครั้ง ครั้งล่าสุดคือครั้งที่ 49 ซึ่งจัดขึ้นที่เวียงจันทน์ ระหว่างวันที่ 20–22 เมษายน 2548 ซึ่งก่อนการประชุม COST จะมีการประชุมคณะอนุกรรมการต่าง ๆ 9 สาขา เพื่อมาสรุปผลรายงานต่อที่ประชุม COST สำหรับการประชุม COST ครั้งที่ 50 กำหนดจะมีขึ้นระหว่างวันที่ 8–10 สิงหาคม 2548 ณ กรุงจาการ์ตา

นอกจากนี้ ก็มีการประชุมรัฐมนตรีวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอาเซียน (ASEAN Ministerial Meeting on Science and Technology – AMMST) อย่างเป็นทางการเป็นประจำทุก 2 ปี และให้มีการประชุมรัฐมนตรีวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการ (Informal ASEAN Ministerial Meeting on Science and Technology – IAMMST) เป็นประจำทุกปี ซึ่งการประชุม AMMST ครั้งที่ 11 กำหนดจะมีขึ้นระหว่างวันที่ 11–12 สิงหาคม 2548 ณ กรุงจาการ์ตา

COST ได้จัดตั้งกลไกเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ที่สำคัญคือการจัดงานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอาเซียน (ASEAN Science and Technology Week–ASTW) ซึ่งจะจัดทุก 3 ปี ครั้งต่อไป คือครั้งที่ 7 ซึ่งจะจัดขึ้นที่กรุงจาการ์ตา ระหว่างวันที่ 5-14 สิงหาคม 2548 ที่กรุงจาการ์ตา (การจัด ASTW เป็นวิธีหนึ่งที่จะระดมทุนจากภาคเอกชน)

โครงการและกิจกรรมต่างๆ ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้รับแหล่งเงินทุนสนับสนุนจากกองทุน ASEAN Science Fund (ASF) ซึ่งประเทศสมาชิกจ่ายสมทบครั้งแรกประเทศละ 50,000 ดอลลาร์สหรัฐ และได้รับเพิ่มจากประเทศคู่เจรจา ต่อมา COST กำหนดให้ประเทศสมาชิกเพิ่มเงินสนับสนุนเป็นประเทศละ 1 ล้านดอลลาร์สหรัฐโดยจ่ายผ่อนในระยะเวลา 10 ปี ซึ่งจำนวนที่จ่ายแต่ละครั้งขึ้นอยู่กับดุลพินิจ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ของประเทศสมาชิกโดยเริ่มจากปี 2542 เป็นต้นไป สถานะของกองทุน ASF ณ วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2548 มียอดเงินคงเหลือ 3,911,622.77 ดอลลาร์สหรัฐ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนกับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน *

คงปฏิเสธไม่ได้ว่า กระแสโลกาภิวัตน์และการขยายจำนวนสมาชิกของอาเซียนจนครบสิบประเทศในปัจจุบัน นำมาซึ่งความแตกต่างหรือความเหลื่อมล้ำของระดับการพัฒนาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ในการนี้ ผู้กำหนดนโยบายของประเทศสมาชิกอาเซียน จึงให้ความสำคัญมาโดยตลอดต่อการส่งเสริมความร่วมมือของอาเซียนในด้านสังคมและวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการศึกษาและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การสาธารณสุข วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม ไปจนถึงการจัดการภัยพิบัติทางธรรมชาติ เพื่อสร้างความทัดเทียมและเป็นหนึ่งเดียวของประเทศสมาชิกอาเซียน

ข้อริเริ่มว่าด้วยการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งเป็นหนึ่งในเสาหลักในการที่จะทำให้อาเซียนบรรลุสู่การเป็น 'ประชาคมอาเซียน' ภายในปี 2558 เป็นหนึ่งในความพยายามครั้งล่าสุดที่จะแก้ไขและรับมือกับผลกระทบทางสังคมที่เกิดจากการรวมตัวทางกันของอาเซียน และกระแสโลกาภิวัตน์ ซึ่งทำให้อาเซียนต้องเผชิญทั้งภัยคุกคามความมั่นคงแบบดั้งเดิมและภัยคุกคามรูปแบบใหม่

การจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมของอาเซียน มีเป้าหมายหลักเพื่อทำให้อาเซียนเป็นสังคมที่สมาชิกมีความเอื้ออาทรต่อกัน ประชากรมีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี ได้รับการพัฒนาในทุกด้าน และมีความมั่นคงทางสังคม (social security) โดยเน้นการส่งเสริมความร่วมมือในด้านต่าง ๆ อาทิ (1) การพัฒนาสังคม โดยการยกระดับความเป็นอยู่ของผู้ด้อยโอกาสและผู้ที่อาศัยในถิ่นทุระกันดาร และส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มต่างๆ ในสังคม (2) การพัฒนาการฝึกอบรม การศึกษาระดับพื้นฐานและสูงกว่า การพัฒนาทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การสร้างงาน และการคุ้มครองทางสังคม (3) การส่งเสริมความร่วมมือในด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ เช่นโรคเอดส์ และโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (4) การจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และ (5) การส่งเสริมการปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักเขียน นักคิดและศิลปินในภูมิภาค รวมถึงการส่งเสริมความเป็นตัวตนหรือที่เรียกว่า 'อัตลักษณ์' ของอาเซียนผ่านกระบวนการสร้างความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างประชาชนในประเทศสมาชิกอาเซียน อาทิ การมีกิจกรรมที่จะช่วยให้พลเมืองในประเทศสมาชิกอาเซียนเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกันและกัน

เป็นที่คาดว่า ผลลัพธ์ประการสำคัญที่จะเกิดขึ้นจากการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ก็คือ การที่ประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีกลไกและเครื่องมืออย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาและเสริมสร้างความร่วมมือกันในด้านสังคมและวัฒนธรรม

---

* ที่มา เอกสารประกอบการสัมมนา *เรื่อง การเปิดรับฟังความเห็นกับภาคประชาสังคมในการจัดทำแผนงานด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ในการส่งเสริมการเป็นประชาคมอาเซียน ในปี ค.ศ.2015* วันที่ 6 ตุลาคม 2551

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

เพื่อทำให้ประชาชนของประเทศสมาชิกอาเซียนมีความกินดีอยู่ดีขึ้น และประเทศสมาชิกอาเซียนมีฐานะทางสังคมที่ทัดเทียมกันมากยิ่งขึ้น

ปัจจุบัน อาเซียนกำลังอยู่ในระหว่างการยกร่างพิมพ์เขียวของการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ซึ่งจะกำหนดกรอบและกิจกรรมที่จะทำให้อาเซียนบรรลุเป้าหมายการเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ภายในปี 2558 โดยเป็นที่คาดหมายว่า พิมพ์เขียวดังกล่าว จะเสร็จสิ้นพร้อมให้ผู้นำประเทศสมาชิกอาเซียนได้ร่วมกันรับรองในระหว่างการประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 14 ที่ไทยจะเป็นเจ้าภาพการประชุมฯ ในเดือนธันวาคม 2551

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ความร่วมมืออาเซียนด้านสตรี *

<u>ความเป็นมา</u>

ความร่วมมืออาเซียนด้านสตรีเริ่มขึ้นโดยการจัดตั้งโครงการสตรีอาเซียน (ASEAN Women's Programme) เมื่อปี ค.ศ. 1981 และมีสถานะเทียบเท่าคณะอนุกรรมการหนึ่งภายใต้คณะกรรมการอาเซียนด้านการพัฒนาสังคม (ASEAN Committee on Social Development – COSD) ต่อมาโครงการสตรีอาเซียนได้เปลี่ยนชื่อเป็นคณะอนุกรรมการอาเซียนด้านสตรี (ASEAN Sub-Committee on Women – ASW) เพื่อให้สอดคล้องกับคณะอนุกรรมการอื่นๆ ภายใต้ COSD

ที่ประชุม COSD ครั้งที่ 22 เมื่อเดือน ก.พ.2544 ที่อินโดนีเซีย ได้มีมติให้ปรับโครงสร้างของ COSD โดยยกระดับคณะอนุกรรมการต่างๆ ที่อยู่ภายใต้เป็นคณะกรรมการในแต่ละด้าน ดังนั้นที่ประชุม ASW ครั้งที่ 20 เมื่อปี 2544 จึงได้ยกระดับกลไกดังกล่าวเองเป็นคณะกรรมการอาเซียนด้านสตรี (ASEAN Committee on Women – ACW)

<u>การประชุมคณะกรรมการอาเซียนด้านสตรี (ASEAN Committee on Women – ACW)</u>

ที่ประชุม ACW ครั้งที่ 1 ได้ (1) รับรองร่างสุดท้ายของขอบข่ายอำนาจหน้าที่ (TOR) ของ ACW เพื่อเสริมสร้างความสามารถของผู้หญิง และสร้างสังคมที่มีความยุติธรรมมากขึ้นปราศจากความรุนแรงและการเลือกปฏิบัติต่อผู้หญิง และส่งเสริมการบูรณาการมิติหญิงชาย (mainstreaming and integration of concerns) เข้าสู่กระแสหลักของการพัฒนาระดับชาติและภูมิภาค (2) แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นในหัวข้อเรื่อง "ผู้หญิงกับเศรษฐกิจ : การเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสทางเศรษฐกิจเพื่อลดความยากจน" ซึ่งนโยบายของประเทศสมาชิก คือ การให้ micro-credit พร้อมทั้งการพัฒนาทักษะ ความรู้ การเข้าถึงข่าวสารข้อมูลและการพัฒนาให้เป็นผู้ประกอบการรายย่อยควบคู่กันไปด้วย (3) รับทราบรายงานความคืบหน้าของประเทศสมาชิกเกี่ยวกับการดำเนินงานตาม Beijing Platform for Action (4) ให้การจัดทำ "รายงานภูมิภาคเกี่ยวกับความก้าวของสตรีในอาเซียน" ฉบับที่ 3 ครอบคลุมข้อมูลระหว่างปี ค.ศ. 2001-2005 โดยรายงานดังกล่าวควรจัดทำทุกๆ 5 ปี เพื่อให้ตรงกับวาระการจัดทำรายงานความคืบหน้าในการดำเนินงานตาม Beijing Platform for Action ในกรอบของสหประชาชาติด้วย (5) เห็นชอบตามข้อเสนอของมาเลเซียที่จะให้มีการจัดทำปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านความรุนแรงจากสถานะทางเพศ (ASEAN Declaration Against Gender-Based Violence) และมอบหมายให้มาเลเซียเสนอร่างปฏิญญาดังกล่าว

ที่ประชุม ACW ครั้งที่ 2 เมื่อเดือน ก.ย.2546 ณ เกาะปีนัง มาเลเซีย ได้หารือประเด็นต่างๆ ที่สำคัญ อาทิ

---

*ที่มา กองอาเซียน4 กรมอาเซียน มิถุนายน 2548
http://www.mfa.go.th/internet/document/637.doc

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

(1) รับทราบการดำเนินงานตาม Beijing Platform for Action ของประเทศสมาชิกฯ (2) ร่างแผนปฏิบัติการอาเซียนเพื่อความก้าวหน้าและความเสมอภาคของหญิงและชาย ระยะเวลา 5 ปี (ค.ศ. 2005-2010) (3) มอบหมายให้สำนักเลขาธิการอาเซียนจัดทำร่าง TOR ของการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านสตรีเพื่อให้ที่ประชุม ACW ครั้งที่ 3 พิจารณาต่อไป (4) พิจารณาและรับรองร่างปฏิญญาการขจัดความรุนแรงต่อสตรีในภูมิภาคอาเซียน (5) แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นอย่างกว้างขวางในหัวข้อเรื่อง Gender-Based Violence และ (6) พิจารณาถึงแนวทางการจัดทำรายงานเกี่ยวกับความก้าวหน้าของสตรีในภูมิภาคอาเซียน ฉบับที่ 3 ซึ่งจะครอบคลุมข้อมูลระหว่างปี ค.ศ. 2001-2005 เพื่อเผยแพร่ในปี ค.ศ. 2005

ที่ประชุม ACW ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน-1 ธันวาคม 2547 ณ กรุงย่างกุ้ง สหภาพพม่า ได้มีมติที่สำคัญ ได้แก่ (1) เห็นชอบในหลักการให้ยกระดับความร่วมมือด้านสตรีเป็นการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านสตรี (ASEAN Ministerial Meeting on Women - AMMW) แต่ที่ประชุมฯ ได้มีมติเลื่อนการพิจารณาแนวทางและรายละเอียดในเรื่องดังกล่าวออกไปก่อน (2) เห็นชอบให้ขยายความร่วมมือด้านสตรีไปยังจีน ญี่ปุ่น และสาธารณรัฐเกาหลี โดยให้สำนักเลขาธิการร่าง TOR และสาขาความร่วมมือเสนอให้ ACW พิจารณา และให้จัด preliminary meeting พร้อมกับการประชุม ACW ครั้งที่ 4 ที่ฟิลิปปินส์ในปี 2548 (3) ปรับปรุงร่าง Work Plan on Women's Advancement and Gender Equality และ (4) รับทราบว่า ไทยจะจัด กิจกรรม"ICT Employment Opportunities and Skills Development for Women" และ 4 "Training in Curriculum Development and Teaching and Learning Aid Preparation" ภายใต้โครงการ "Livelihood Management Training Programme for ASEAN Women" ในเดือน มี.ค. และ มิ.ย. 2548 ตามลำดับ

<u>เอกสารแนวทางความร่วมมือ</u>

1. Declaration of the Advancement of Women in the ASEAN Region เพื่อส่งเสริมบทบาทและความก้าวหน้าของสตรีในภูมิภาค รัฐมนตรีต่างประเทศของประเทศสมาชิกอาเซียนได้ลงนามใน Declaration of the Advancement of Women in the ASEAN Region ในปี ค.ศ.1988 ที่กรุงเทพฯ ซึ่งโครงการด้านสตรีดังกล่าวได้นำปฏิญญาดังกล่าวเป็นแนวทางหลักในการดำเนินกิจกรรม/โครงการความร่วมมือด้านสตรีอาเซียนตลอดมา

2. ASEAN Socio-Cultural Community Plan of Action (ASCC PoA) และ Vientiane Action Programme (VAP) ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน ครั้งที่ 10 เมื่อวันที่ 29 พ.ย. 2547 ที่เวียงจันทน์ ได้รับรอง ASEAN Socio-Cultural Community Plan of Action (ASCC PoA) และ VAP ซึ่งเอกสารสำคัญทั้ง 2 มีประเด็นความร่วมมือด้านสตรี ดังนี้

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

- ASCC PoA ซึ่งมีเป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่ง คือการสร้างประชาคมแห่งสังคมที่เอื้ออาทร โดยจะมุ่งสนับสนุนให้สตรีมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันในกระบวนการพัฒนา โดยขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ โดยมีมาตรการเฉพาะ ได้แก่ การสนับสนุนการให้สตรีมีส่วนร่วมอย่างเท่าเทียมกันและมีประสิทธิภาพในทุกสาขา ทั้งในฐานะผู้ดำเนินงานและผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนา

- VAP ซึ่งมีองค์ประกอบของ ASCC PoA จะมุ่งเน้นที่จะ ส่งเสริมให้สตรีและเยาวชนมีส่วนร่วมในกลุ่มแรงงานที่สามารถทำงานได้ดีมากขึ้น ด้วยการจัดการฝึกอบรมทักษะ และสามารถเข้าถึงสินเชื่อขนาดย่อมและระบบข้อมูลได้มากขึ้น และมีมาตรการสำหรับการดำเนินการ ได้แก่ การดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายทั้ง 8 ประการของปฏิญญาว่าด้วยการขจัดความรุนแรงต่อสตรีในภูมิภาคอาเซียน การพัฒนาและดำเนินการตามแผนงานอาเซียนว่าด้วยการพัฒนาสตรีในด้านการเมือง การให้โอกาสมากขึ้นในการเข้าถึงสินเชื่อขนาดย่อม ระบบข่าวสาร บริการและสวัสดิการพื้นฐาน และการพัฒนาแผนงานสำหรับกลไกความร่วมมือระดับภูมิภาคในการพัฒนาทักษะโดยคำนึงถึงโครงการพัฒนาฝีมือแรงงานภายใต้ความร่วมมืออาเซียนในด้านสตรี เพื่อให้สามารถเชื่อมโยงกับสาขาหลักของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

3. ปฏิญญาการขจัดความรุนแรงต่อสตรีในภูมิภาคอาเซียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียนได้ลงนามในปฏิญญาการขจัดความรุนแรงต่อสตรีในภูมิภาคอาเซียนในระหว่างการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียนครั้งที่ 37 เมื่อวันที่ 30 มิ.ย. 2547 ณ กรุงจาการ์ตา สาระสำคัญของปฏิญญาดังกล่าว ได้แก่การส่งเสริมความร่วมมือระดับภูมิภาคในการขจัดความรุนแรงในทุกรูปแบบต่อสตรีในอาเซียน ความร่วมมือในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความรุนแรงต่อสตรี การส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐ และระหว่างภาครัฐกับองค์กรพัฒนาเอกชน การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนพื้นฐาน การสนับสนุนให้สตรีมีฐานะทางเศรษฐกิจที่มั่นคงขึ้น การให้ความช่วยเหลือ ฟื้นฟู และการกลับสู่สังคมของผู้ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรง มาตรการทางกฎหมายและการทำโทษผู้กระทำผิด นอกจากนั้น ปฏิญญาฯ ได้ย้ำถึงความสำคัญในการดำเนินการตามพันธกรณีจากปฏิญญา และแผนปฏิบัติการปักกิ่ง (Beijing Declaration and Platform for Action) และผลลัพธ์จากที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยพิเศษที่ 23 เรื่อง Women 2000: gender equality, development and peace for the twenty-first century ซึ่งเป็นเอกสารที่ไทยรับรองโดยฉันทามติในอดีต ดังนั้น ข้อเรียกร้องที่ปรากฏในปฏิญญาฯ จึงไม่เป็นประเด็นปัญหาต่อการปฏิบัติงานของรัฐบาลไทย

<u>โครงการ/กิจกรรมความร่วมมือที่สำคัญของไทย</u>

1. ไทยได้เสนอโครงการ "Livelihood Management Training Programme for ASEAN Women" ต่อที่ประชุม ACW ครั้งที่ 1 เมื่อเดือน ต.ค.2545 ณ หลวงพระบาง สปป.ลาว โดยมีวัตถุประสงค์ของ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

โครงการฯ เพื่อเสริมสร้างทักษะของบุคลากรด้านการฝึกอบรมในด้านต่างๆ (train the trainer) และมุ่งหวังให้มีการจ้างงานและการประกอบอาชีพของสตรีอย่างยั่งยืนจากการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพด้านวิชาชีพ โครงการดังกล่าวจะมีระยะเวลาการดำเนินการ 3 ปี (ค.ศ. 2003-2005) และจะจัดการฝึกอบรม 4 ครั้ง นอกจากนี้ โครงการดังกล่าวเป็นโครงการ ต่อเนื่องจาก Regional Work Program on ASEAN Women Skills Training Network (ปี ค.ศ.2001-2004)

โครงการฯ มี 4 กิจกรรม ได้แก่ (1) "Planning, Organisation, Implementation and Networking of Training for Women" (ค.ศ. 2003) (2) "Training on Self-Employment and New Entrepreneur Development for Women" (ค.ศ. 2004) (3) "Training in Curriculum Development and Teaching and Learning Aid Preparation" (ค.ศ. 2005) และ (4) "ICT Employment Opportunities and Skills Development for Women" (ค.ศ. 2005)

2. ไทยได้จัดกิจกรรมแรกภายใต้โครงการ "Livelihood Management Training Programme for ASEAN Women" (ค.ศ. 2003-2005) เมื่อวันที่ 29 ก.ย.– 3 ต.ค.2546 ซึ่งมีผู้เข้าร่วม 24 คน จาก 6 ประเทศสมาชิกฯ (บรูไนฯ อินโดนีเซีย สปป.ลาว มาเลเซีย ไทยและเวียดนาม) และได้จัดกิจกรรมที่สองเมื่อวันที่ 23-27 ส.ค. 2547 ที่กรุงเทพฯ ซึ่งมีผู้เข้าร่วม 27 คน จากทั้ง 10 ประเทศสมาชิกฯ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ความร่วมมือของอาเซียนในการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์

สถานการณ์ในอาเซียน

อาเซียนเป็นภูมิภาคที่ประสบปัญหาการค้ามนุษย์ข้ามแดนมากที่สุดภูมิภาคหนึ่ง โดยส่วนใหญ่จะเป็นการค้ามนุษย์ภายในภูมิภาค การเปิดพรมแดนในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงทำให้การเดินทางข้ามแดนเป็นไปได้ง่ายขึ้น ในปัจจุบันหลายประเทศในอาเซียนเป็นทั้งต้นทาง ทางผ่านและปลายทางสำหรับการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสตรีและเด็ก

กัมพูชา – เป็นประเทศต้นทางมายังไทยและเวียดนาม รวมทั้งเป็นประเทศทางผ่านมาไทย และเป็นประเทศปลายทางจากเวียดนาม

อินโดนีเซีย – เป็นประเทศต้นทางไปหลายประเทศในอาเซียนและนอกอาเซียน

ลาว – เป็นประเทศต้นทางไปประเทศอาเซียนอื่นๆ และเป็นประเทศทางผ่านไปเวียดนามและไทย

มาเลเซีย – เป็นประเทศทางผ่านและประเทศปลายทาง

ฟิลิปปินส์ – เป็นประเทศต้นทางไปหลายประเทศในอาเซียนและประเทศอื่นๆ

ไทย – เป็นประเทศต้นทาง ทางผ่านและปลายทาง

เวียดนาม – เป็นประเทศต้นทางไปจีน กัมพูชา และประเทศอาเซียนอื่นๆ

การดำเนินการของอาเซียนต่อปัญหาการค้ามนุษย์

- ปัญหาการค้าสตรีและเด็กได้รับการกล่าวถึงครั้งแรกโดยผู้นำอาเซียนในการประชุมผู้นำอาเซียนอย่างไม่เป็นทางการในปี 2540 (1997) ซึ่งได้เรียกร้องให้มีมาตรการที่เข้มงวดในการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งรวมถึงการค้าสตรีและเด็ก และในที่ประชุมครั้งนั้นได้มีการรับรองวิสัยทัศน์อาเซียน 2020 ซึ่งกำหนดให้มีแนวปฏิบัติและมาตรการความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาของภูมิภาค ซึ่งรวมถึงการค้าสตรีและเด็ก

- ในปี 2541 (1998) ผู้นำอาเซียนได้รับรองแผนปฏิบัติการฮานอย เพื่อเป็นแผนแม่บทสำหรับอาเซียนในการดำเนินการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมภายหลังวิกฤตการณ์ทางการเงิน แผนดังกล่าวเรียกร้องให้มีการเสริมสร้างความร่วมมือในการต่อต้านการค้าและการกระทำรุนแรงต่อสตรีและเด็ก

- ที่ประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 10 เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2547 ที่เวียงจันทน์ ได้ให้การรับรองปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือในการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะ สตรีและเด็ก[1]

---

[1] ปฏิญญาดังกล่าวเป็นข้อเสนอขึ้นมาจากการประชุมผู้บัญชาการสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองและหัวหน้าฝ่ายกงสุลของกระทรวงการต่างประเทศอาเซียน (DGICM)

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

ซึ่งกำหนดแนวทางความร่วมมือระหว่างอาเซียนในการต่อต้านปัญหาการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือระหว่างหน่วยงานตรวจคนเข้าเมืองของประเทศอาเซียน และได้รับรอง**แผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ (Vientiane Action Programme – VAP)** ซึ่งประกอบด้วยแผนการดำเนินงานใน 3 เสาหลักของอาเซียน (ประชาคมความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน) โดยแผนปฏิบัติการดังกล่าวได้ครอบคลุมถึงการส่งเสริมความร่วมมือในการต่อต้านการค้ามนุษย์ด้วย

<u>กลไกของอาเซียนที่เกี่ยวข้องกับการต่อต้านการค้ามนุษย์</u>

- การประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านอาชญากรรมข้ามชาติ (ASEAN Ministerial Meeting on Transnational Crime – AMMTC) /การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านอาชญากรรมข้ามชาติ (Senior Officials Meeting on Transnational Crime – SOMTC) –ของไทยมีสำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ (สมช.) เป็นหน่วยงานหลัก
- คณะกรรมการอาเซียนด้านสตรี (ASEAN Committee on Women) -- ของไทยมีสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (สคค.) เป็นหน่วยงานหลัก
- การประชุมผู้บัญชาการสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองและหัวหน้าฝ่ายการกงสุล กระทรวงการต่างประเทศของอาเซียน (Meeting of the ASEAN Directors-General of Immigration Department and Heads of Consular Affairs Divisions of the Ministries of Foreign Affairs –DGICM) – ของไทยมีสำนักงานตรวจคนเข้าเมืองและกรมการกงสุลเป็นหน่วยงานหลัก

<u>การดำเนินการในกรอบ SOMTC/AMMTC</u>

ที่ประชุม SOMTC ครั้งที่ 2 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ เมื่อเดือนพฤษภาคม 2545 ได้เห็นชอบแผนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ (Work Programme to Implement the ASEAN Plan of Action to Combat Transnational Crime) ซึ่งระบุความร่วมมือในการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติ 8 ด้าน รวมถึงการค้ามนุษย์

ในส่วนของการค้ามนุษย์ ได้ระบุความร่วมมือดังนี้

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

<u>การแลกเปลี่ยนข่าวสาร</u>

- รวบรวมกฎระเบียบของประเทศสมาชิกเกี่ยวกับการลักลอบค้ามนุษย์ เพื่อนำไปสู่การจัดตั้งคลังข้อมูลในประเทศสมาชิกและใน ASEANWEB

- ศึกษาแนวโน้มและวิธีการปฏิบัติในการลักลอบค้ามนุษย์ในภูมิภาค โดยใช้ข้อมูลการศึกษาในระดับประเทศเป็นพื้นฐาน

- สร้างจิตสำนึกของสาธารณชนในด้านระดับรากหญ้าเกี่ยวกับกฎระเบียบในเรื่องการลักลอบค้ามนุษย์ในภูมิภาค

- จัดทำนามสงเคราะห์ผู้ประสานงานในหน่วยงานด้านนโยบายและการบังคับใช้กฎหมาย รวมทั้งสถาบันการศึกษาในประเทศสมาชิกอาเซียน และอำนวยความสะดวกในการสร้างเครือข่ายและการติดต่อระหว่างเจ้าหน้าที่และหน่วยงานที่ทำหน้าที่คล้ายคลึงกัน

- ใช้ประโยชน์สูงสุดจากการสื่อสารโทรคมนาคมที่ทันสมัยในการแลกเปลี่ยนข้อมูลต่างๆ

<u>ความร่วมมือด้านกฎหมาย</u>

- ดำเนินการให้อาชญากรรมข้ามชาติที่เกี่ยวกับการลักลอบค้ามนุษย์เป็นความผิดทางอาญาในทุกประเทศสมาชิก

- แลกเปลี่ยนข้อมูลและข่าวสารเพื่อให้นโยบายที่เกี่ยวข้องของประเทศสมาชิกมีความสอดคล้องกัน

- ศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดทำความช่วยเหลือในเรื่องทางอาญาในระดับพหุภาคีและทวิภาคีเพื่ออำนวยความสะดวกในการจับกุม สอบสวน ดำเนินคดี เนรเทศ แลกเปลี่ยนพยาน แลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับพยานหลักฐาน การสอบสวนและการจับกุม

- ประสานงานกับเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านกฎหมาย (ASEAN Senior Law Officials Meeting – ASLOM) ในการปฏิบัติตาม ASEAN Legal Information Network System (LINKS)

<u>การบังคับใช้กฎหมาย</u>

- จัดทำแผนงานฝึกร่วมเพื่อต่อต้านการลักลอบค้ามนุษย์ โดยให้ประเทศสมาชิกจัดทำข้อเสนอโครงการต่อ SOMTC เพื่อรับรอง และเสนอให้สำนักเลขาธิการอาเซียนพิจารณาต่อไป

<u>การฝึกอบรม</u>

- พัฒนาแผนงานฝึกอบรมระดับภูมิภาคและจัดประชุมอย่างสม่ำเสมอเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการสอบสวน เฝ้าระวัง ตรวจสอบ ติดตามและรายงานผล

- พัฒนาแผนงานฝึกอบรมระดับภูมิภาคสำหรับการดูแลภายหลังการส่งกลับ การฟื้นฟูและการคุ้มครองผู้ตกเป็นเหยื่อ

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

<u>การเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กร</u>

- ส่งเสริมเครือข่ายของหน่วยงาน/องค์การในประเทศสมาชิกอาเซียน
- เสริมสร้างการเชื่อมโยงระหว่างกลไกอาเซียนที่รับผิดชอบงานด้านการต่อต้านการค้ามนุษย์

<u>ความร่วมมือกับประเทศภายนอก</u>

- ขอรับความช่วยเหลือจากประเทศคู่เจรจา องค์กรภูมิภาค องค์กรชำนัญพิเศษของสหประชาชาติ และองค์การระหว่างประเทศอื่นๆ ในเรื่องการต่อต้านการลักลอบค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการแลกเปลี่ยนข่าวสารเกี่ยวกับการเคลื่อนไหวและกิจกรรมขององค์กรข้ามชาติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้

<u>การดำเนินงานในกรอบคณะกรรมการอาเซียนด้านสตรี</u>

มีการจัดทำโครงการ ASEAN – Australia Regional Cooperation to Prevent People Trafficking โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถของหน่วยงานในการทำงานร่วมกันโดยการพัฒนานโยบายระดับภูมิภาค ในระยะแรกของโครงการจะเน้นการดำเนินโครงการใน 4 ประเทศที่มีปัญหามากที่สุด ได้แก่ ไทย ลาว กัมพูชา และเวียดนาม โครงการได้เริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือนเมษายน 2546 นอกจากนี้ รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนยังได้ลงนามในปฏิญญาการขจัดความรุนแรงต่อสตรีในภูมิภาคอาเซียนเมื่อเดือนมิถุนายน 2547

<u>การดำเนินงานในกรอบ DGICM</u>

ที่ประชุม DGICM ได้เสนอร่างปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการต่อต้านการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ซึ่งปฏิญญาดังกล่าวได้รับการรับรองจากที่ประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 10 ที่เวียงจันทน์เมื่อเดือนพฤศจิกายน 2547 แล้ว

นอกจากนี้ ที่ประชุม DGICM ยังได้หารือในประเด็นความร่วมมือต่างๆ ที่จะมีส่วนสนับสนุนการแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ อาทิ การจัดตั้งเครือข่ายการเข้าเมืองของอาเซียน (ASEAN Immigration Network) การกระชับความร่วมมือด้านการป้องกันการปลอมแปลงเอกสารเดินทาง และการปรับปรุงกลไกการแลกเปลี่ยนข่าวสาร

<u>**บทบาทของไทยในกรอบอาเซียน**</u>

ไทยให้ความสำคัญต่อปัญหาการค้ามนุษย์ และได้แสดงบทบาทที่สำคัญในกรอบอาเซียน โดยภายใต้กรอบ AMMTC ไทยได้เป็นเจ้าภาพจัด ASEAN Workshop on Trafficking in Women and Children ณ เมืองพัทยา เมื่อวันที่ 26-28 มิถุนายน 2545 ที่ประชุมได้พิจารณาความคืบหน้าในการดำเนินการตามแผนการดำเนินงานฯ ในส่วนของการค้ามนุษย์ และกำหนดมาตรการเพื่อกระชับความ

Legislative Institutional Repository of Thailand

ร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกภายใต้แผนการดำเนินงานดังกล่าว นอกจากนี้ ไทยยังให้สนับสนุนประเทศอื่นๆ ที่จัดการประชุม/สัมมนาในเรื่องดังกล่าวโดยการส่งผู้แทนไปเข้าร่วมด้วย

<u>โครงการของอาเซียนด้านการต่อต้านการค้ามนุษย์ในปี 2548</u>

อินโดนีเซียจะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการ "Workshop on Combating Trafficking in Persons Particularly Women and Children" ซึ่งอยู่ภายใต้แผนปฏิบัติการเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติของอาเซียน (Work Programme to Implement the ASEAN Plan of Action to Combat Transnational Crime) ในกรอบ AMMTC/SOMTC โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก Japan-ASEAN General Exchange Funds โครงการดังกล่าวอยู่ระหว่างการพิจารณาให้ความเห็นชอบจาก ASC (เดิมอินโดนีเซียวางแผนจะจัดในช่วงไตรมาสแรกของปี 2548 แต่อาจจะต้องเลื่อนไป เพราะยังรอผลการพิจารณาของ ASC)

การประชุมเชิงปฏิบัติการในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมจากประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศคู่เจรจาต่างๆ ได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ในการจัดการกับปัญหาการค้ามนุษย์ รวมทั้งทำความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับนิยามของคำว่าการค้ามนุษย์และเหยื่อของการค้ามนุษย์ ซึ่งจะนำไปสู่การเสริมสร้างศักยภาพให้กับหน่วยงานด้านการบังคับใช้กฎหมายของประเทศสมาชิก และส่งเสริมให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงภัยจากการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะสตรีและเด็ก ซึ่งเป็นอาชญากรรมข้ามชาติที่มีเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของมนุษย์ในภูมิภาค

ที่มา : กองอาเซียน4 กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ

www.humantrafficking.go.th/news/news_detail.php?news_id=245 - 28k -

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand

สำนักวิชาการ ให้การบริการทางวิชาการ

๑. ณ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนประดิพัทธ์ ให้บริการในวันและเวลาราชการ
- กลุ่มงานบริการวิชาการ ๑ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๒ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๕๘-๕๙
  ด้านการเมืองการปกครอง ความมั่นคง การทหาร การยุติธรรม กฎหมายระหว่างประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ อนุญาโตตุลาการ ทรัพย์สินทางปัญญา
- กลุ่มงานบริการวิชาการ ๒ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๑ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๕๘-๕๙
  ด้านเศรษฐกิจ พาณิชย์ การเงิน การคลัง การธนาคาร การลงทุน งบประมาณ ประกันภัย อุตสาหกรรม คมนาคม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การเกษตรและสหกรณ์
- กลุ่มงานบริการวิชาการ ๓ โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๗๐ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๕๘-๕๙
  ด้านสังคม การศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม แรงงานและสวัสดิการสังคม เด็ก สตรี การสาธารณสุข การท่องเที่ยว การกีฬา วิทยาศาสตร์ สิ่งแวดล้อม การพลังงาน

๒. ณ จุดบริการสารสนเทศอิเล็คทรอนิกส์ (E-knowledge Services) อาคารรัฐสภา ๑ ชั้น ๓
ให้บริการในวันและเวลาราชการ สำหรับวันประชุมสภาผู้แทนราษฎรให้บริการถึงเวลา ๑๙.๓๐ น.
โทร. ๐ ๒๒๔๔ ๑๘๗๗ โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๑๘๗๘

พิมพ์ที่สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ออกแบบปกโดย น.ส.รติมา ศารทะประภา

LIRT
Legislative Institutional Repository of Thailand